

Mot en europeisk grunnlov?

En diskursteoretisk analyse av
Konventet for EUs fremtid

Marit Eldholm

ARENA Report No 5/07

Mot en europeisk grunnlov?
En diskursteoretisk analyse av
Konventet for EUs fremtid

Marit Eldholm

Copyright © ARENA and Marit Eldholm
ARENA Report Series (print) | ISSN 0807-3139
ARENA Report Series (online) | ISSN 1504-8152

Printed at ARENA
Centre for European Studies
University of Oslo
P.O.Box 1143, Blindern
N-0317 Oslo, Norway
Tel: + 47 22 85 76 77
Fax: + 47 22 85 78 32
E-mail: arena@arena.uio.no
<http://www.arena.uio.no>

Oslo, september 2007

Forsidebilde: EUs grunnlovstraktat, signert i Roma 29. oktober 2004
© *European Community* 2005

Sammendrag

Med opprettelsen av Konventet for EUs framtid reiste EU som institusjon for første gang spørsmålet om en europeisk konstitusjon. En bredt sammensatt forsamling ble gitt i oppgave å belyse mulige veivalg og komme med konkrete forslag til EUs fremtidige organisering. Med utgangspunkt i et svært åpent mandat aktiviserte Konventet selv konstitusjonsdebatten for fullt og la sommeren 2003 fram et utkast til en europeisk grunnlovstraktat.

I denne rapporten analyseres Konventet som en arena for kommunikativ handling, med fokus på aktørenes argumenter. Ved å foreta en detaljstudie på mikronivå av britiske og italienske konventmedlemmer forsøker analysen å identifisere endringer i argumentasjon og standpunkt over tid ut fra en forventning om konvergens på to nivåer. Utviklet aktørene en felles situasjonsoppfatning og betraktet prosessen som konstitusjonell? Konvergente i tilfelle deres posisjoner mot en anerkjennelse av behovet for en demokratisk konstitusjon på EU-nivå?

Analysen viser at det har forekommet en betydelig konvergens på det første punktet, til tross for at prosessens utfall i utgangspunktet var åpent og svært ulike oppfatninger kom til uttrykk ved innledningen av forsamlingens arbeid. Endringen i situasjonsoppfatning aktiviserte imidlertid ulike forestillinger og normative rammeverk hos aktørene og gav seg utslag i ulike reaksjoner – de gav ikke nødvendigvis sin tilslutning til en demokratisk konstitusjon på EU-nivå. Dette har trolig sammenheng med at Konventets medlemmer stod overfor en dobbel utfordring. De skulle på den ene siden oppklare forholdet mellom grunnbegrepene konstitusjon, demokrati og stat, og ulike muligheter for en kombinasjon av disse i en ikke-statlig kontekst. Samtidig skulle de enes om en felles tekst av konstitusjonell karakter. Sammenfall av både en eksplorerende og en enighetssøkende argumentasjonsprosess satte store krav til de involverte aktørene. I tilsvarende prosesser på nasjonalt nivå, i alle fall i de vesteuropeiske land, har disse prosessene kommet suksessivt. Krav om en demokratisk konstitusjon kom etter at den politiske enheten var definert. I EU skulle disse spørsmålene løses parallelt.

Abstract

With the set up of the Convention on the Future of Europe, the EU as an institution raised the question of a European constitution for the first time in history. In light of the democratic challenges facing Europe, the Convention was to discuss and propose various options for the future organisation of the Union. It chose to fully activate the constitutional debate and presented, after 16 months of deliberations, a 'Draft Treaty establishing a Constitution for Europe'.

This study investigates the Convention as an arena for communicative action and focuses on actors' arguments. Changes in argumentation and positions over time are identified by undertaking a detailed micro-level study of British and Italian Convention members' speeches within and without the Convention, looking for convergence at two levels. Firstly, did the actors develop a common understanding of the situation and conceive of the process as constitutional? Secondly, did the actors' positions converge on the need for a democratic constitution at the EU level?

The analysis shows considerable convergence on the first point despite the open-ended nature of the process and the many divergent opinions and perceptions existing at the outset of the assembly's work. However, the fact that the actors changed towards perceiving of the process as constitutional did not necessarily result in support for a democratic EU constitution. The change activated different perceptions and normative frameworks with the actors and resulted in different reactions. Part of this can be attributed to the fact that the Convention members faced a dual challenge: clarify the relation among core concepts, such as state, democracy and constitution and the various combinations available in a non-state context; and translate this into agreement on a coherent and consistent set of terms with constitutional import within one single document. The actors thus had to simultaneously cope with the explorative and consensus-seeking processes. Within a statist context, these challenges could be handled sequentially, not so in Europe of today. In the EU, the construction of the polity in conceptual-legitimatory terms has to take place in conjunction with the actual designing of the Union as a viable entity.

Innhold

KAPITTEL 1

EU VED ET VEISKILLE	1
KONVENTET I KONTEKST	2
EUS LEGITIMITETSUNDERSKUDD	4
KOMMUNIKATIV RASJONALITET I KONVENTET?.....	6
ARGUMENTASJONSANALYSE.....	9
ORGANISERING AV STUDIEN	10

KAPITTEL 2

EN DISKURSTEORETISK TILNÆRMING	11
SPRÅKETS HANDLINGSKOORDINERENDE FUNKSJON	11
KOMMUNIKATIV HANDLING	12
<i>Universaliseringsprinsippet</i>	<i>14</i>
<i>Preferansedannelse og deliberasjon</i>	<i>14</i>
DISKURSTEORIENS KONSISTENSKRAV	15
TRE LEGITIMERINGSSTRATEGIER FOR EU	16
<i>EU som et problemløsende organ</i>	<i>17</i>
<i>Resultatorienterte briter?</i>	<i>19</i>
<i>EU som et verdibasert fellesskap</i>	<i>20</i>
<i>Verdiorienterte italienerne?</i>	<i>22</i>
<i>EU som en postnasjonal politisk union</i>	<i>24</i>
<i>En rettighetsbasert grunnlovstraktat?</i>	<i>26</i>
<i>Oppsummering.....</i>	<i>27</i>

KAPITTEL 3

AKTØRER OG KILDEGRUNNLAG	29
UTVALG AV REPRESENTANTER	29
ARGUMENTASJONSANALYSE OG KONSISTENSKRAV	32
AKTØRENEs AKTIVITET I KONVENTET	33
AKTØRENEs AKTIVITET UTENFOR KONVENTET	37
TIDSPERSPEKTIVET I ANALYSEN.....	39
OPPSUMMERING.....	41

KAPITTEL 4	
EU SOM PROBLEMLØSER.....	43
DAVID HEATHCOAT-AMORY: NASJONALSTATENES EUROPA.....	43
GISELA STUART: PRINSIPIELL STØTTE TIL EN KONSTITUSJON	47
GIANFRANCO FINI: RESULTATORIENTERT OG OPPORTUNISTISK.....	50
PETER HAIN: STORBRIANNIAS “RØDE LINJER”	55
TIMOTHY KIRKHOPE: EN DEMOKRATISK PROSESS?	56
LINDA MCAVAN: STØTTE TIL EN EUROPEISK GRUNNLOV.....	59
OPPSUMMERING: EN KONSTITUSJONELL PROSESS?	60
KAPITTEL 5	
EU SOM VERDIFELLESSKAP	63
MARCO FOLLINI: MOT UNIVERSELLE VERDIER.....	64
CRISTIANA MUSCARDINI: IDENTITETSSPØRSMÅL I FOKUS	67
ANTONIO TAJANI: EUROPAS KRISTNE RØTTER.....	70
OPPSUMMERING: UNIVERSALISERING AV ARGUMENTER.....	73
KAPITTEL 6	
EU SOM EN POSTNASJONAL UNION	75
ANDREW DUFF: EN FØDERAL UNION	75
LAMBERTO DINI: ET KONSTITUSJONELT POSTNASJONALT DEMOKRATI	77
OPPSUMMERING: EN DEMOKRATISK GRUNNLOV	78
KAPITTEL 7	
KONKLUSJON	79
MOT EN KONVERGENS?	79
ARGUMENTASJON ELLER FORHANDLINGER?.....	82
LITTERATUR	85
VEDLEGG.....	93

Kapittel I

EU ved et veiskille

The Union stands at a crossroads, a defining moment in its existence
(Det europeiske råd 2001)

Det italienske formannskapet ble i juli 2003 overrakt en grunnlovstraktat for Europa av lederen for det europeiske konvent, Valéry Giscard d'Estaing. Dette var resultatet av en 16 måneder lang prosess der politiske representanter fra 28 land var samlet for å diskutere EUs fremtid. Beslutningen om å nedsette et europeisk konvent (heretter Konventet) ble tatt av EUs stats- og regjeringssjefer i Laeken (2001), og hadde sammenheng med utfordringer knyttet til den politiske organiseringen etter den forestående utvidelsen og EU-systemets svake legitimitet i befolkningen. Forsamlingen fikk i oppgave å belyse mulige veivalg og komme med konkrete forslag til EUs fremtidige organisering. Den ble også bedt om å diskutere en eventuell europeisk grunnlov, og med dette ble konstitusjonsspørsmålet for første gang reist av EU som institusjon. På bakgrunn av et åpent mandat aktiviserte Konventet selv konstitusjonsdebatten for fullt og forsøkte å komme til enighet om en felles tekst. Til tross for mangfoldet blant de 207 medlemmene (inkludert vararepresentanter) og omfanget av og kompleksiteten i sakene på dagsorden, lyktes de i dette.¹ Utkastet var grunnlaget for grunnlovstraktaten som høsten 2004 ble undertegnet av 25 statsledere i Roma, en symbolsk betonet hendelse mange oppfattet som en milepæl i EUs historie.²

I forkant av Konventet kunne man observere vidt forskjellige oppfatninger av betydningen av og målet med prosessen som ble innledet. Eksempelvis var

¹ *Draft Treaty establishing a Constitution for Europe*, CONV 850/03, Brussel, 18. juli 2003.

² *Treaty establishing a Constitution for Europe*, CIG/2/87 REV 2, Roma, 29. oktober 2004. Medlemsstatenes ratifiseringsprosesser ble regnet til å ta to år, men med de negative utfallene i Frankrike og Nederland ble tidsperspektivet utvidet og forfatningstraktatens fremtid er i dag usikker.

Bertel Haarder, den danske europaministeren, overbevist om at uansett utfall ville det i praksis legge grunnen for en ny traktat, og at betegnelsen “konvent” ikke måtte tillegges for stor vekt.³ Videre har Storbritannia generelt vært kjent for systematisk motstand mot sterkere integrasjon, og europaminister Peter Hain gjorde det tidlig klart at hans regjering ikke kunne akseptere en europeisk grunnlov. For britene var “begrepet ‘grunnlov’ [...] et like stort tabu som begrepet ‘føderal’” (Kokott og R  th 2003: 1320, f.o.⁴). På den andre siden har blant annet Italia som en etablert medlemsstat vært en pådriver for tettere integrasjon og føderale strukturer, og debatten om EUs fremtid tok her en helt annen innfallsvinkel. Konventet ble tidlig omtalt som en grunnlovsforsamling, og fokuset var på hvilke *verdier* en europeisk grunnlov burde hvile på. I likhet med andre katolske land som Polen, Irland og Spania var man opptatt av kontinentets kristne arv som går Europa til et kulturelt fellesskap. Hvordan endte aktører med så vidt forskjellige visjoner om EU opp med å stille seg bak en felles tekst?

I lys av de ulike posisjonene som kom til uttrykk i forkant av prosessen, og at Konventet presenterte en tekst som bar konstitusjonelt preg, vil foreliggende studie undersøke om det har forekommet en konvergens blant aktørene over tid. For det første undersøkes det i hvilken grad aktørene utviklet en felles situasjonsoppfatning og betraktet prosessen som konstitusjonell. For det andre undersøkes deres posisjoner over tid for å finne om de gav sin tilslutning til å etablere en europeisk demokratisk konstitusjon. Problemstillingen bygger på Habermas’ teori om kommunikativ handling og en antakelse om at aktørene tok del i en deliberasjonsprosess i Konventet. Dette er en læringsprosess som åpner for kritisk refleksjon rundt egne standpunkt og som kan føre til endrede referanserammer og transformasjon av preferanser.

Konventet i kontekst

EU er i stadig bevegelse og medlemsstatene har gjennomgått omfattende endringer med integrasjonsprosessen. De nasjonale lovverkene har blitt gradvis transformert som en følge av kontinuerlige traktatendringer og EF-domstolen har gjennom prinsippene om direkte effekt og overordning konsolidert EU-rettens forrang for nasjonal rett på områder der unionen har kompetanse.⁵ Det hevdes derfor gjerne at EU er i besittelse av en materiell konstitusjon (Eriksen m. fl. 2004; Fossum og Menéndez 2005a: 390; Grimm

³ “Forsamlingen kaldes et konvent, men ordet skal ikke skr  mme nogen v  k. Hvis EU havde været en virksomhed, havde det heddet en strategiworkshop” (*Jyllands-Posten*, 28.2.02). Se også debatten i Folketinget 30. januar 2002.

⁴ Forfatterens oversettelse. I den videre fremstilling vil oversatte sitater følges av “f.o.”.

⁵ Disse stammer fra domfellingene i sakene *Costa* (1964) og *Van Gend en Loos* (1963).

2004: 72–5; Menéndez 2004: 109). Den gradvise konstitusjonsprosessen har imidlertid funnet sted uten at EU har en *formell* grunnlov etablert gjennom en demokratisk prosess (Fossum 2000; Weiler 1999), og konventprosessen kan i denne sammenheng forstås som et ledd i å demokratisere EUs bindende regler og prosedyrer. Dette er bakgrunnen for forestillingen om Konventet som en grunnlovsforsamling.⁶

Opprettelsen av Konventet har også direkte sammenheng med selve metoden for traktatendringer og behovet for å gjøre denne prosessen mer åpen og legitim. De mange traktatrevisjonene har vært resultat av mellomstatlige forhandlinger i regjeringskonferanser (IGC), bestående av møter bak lukkede dører der hver stat har vetorett. Dette har derfor vært en forhandlingsarena der statene med mest makt og ressurser har kunnet styre utviklingen (Closa 2004: 184; Pfetsch 1998), og der det har vært få muligheter for å holde individuelle regjeringer ansvarlige (Hoffmann 2002: 11). Samtidig mistet denne metoden gradvis sin effektivitet da stadig tilbakevendende IGCer ikke lyktes i å finne langsiktige løsninger på utfordringene knyttet til EUs svake legitimitet i befolkningen og institusjonelle reformer før utvidelsen. Forhandlingene ble stadig oftere blokkert, regjeringene inntok stadig mindre fleksible posisjoner og skillelinjene mellom statene økte (Hoffmann 2002; Closa 2004). Integrasjonsprosessen stod i fare for å stagnere, og da viktige spørsmål forble ubesvart etter forhandlingene i Nice i 2000 etterlyste og innledet stats- og regjeringssjefene en dyptpløyende debatt om EUs fremtid. De vedtok å kalle sammen en ny IGC alt i 2004 og å opprette et konvent i forkant av denne for å “vurdere de viktigste spørsmålene tilknyttet Unionens fremtidige utvikling og forsøke å identifisere de ulike mulige svarene” (Det europeiske råd 2001, f.o.).

Behovet for en slik debatt henger sammen med at det eksisterer ulike forestillinger om EU som politisk orden. Til tross for en dynamisk integrasjonsprosess har det ikke foreligget noen felles oppfatning om hva EU *er* eller hva som er *målet* med europeisk integrasjon, og dagens union er en politisk enhet “*sui generis*”⁷ med en blanding av overnasjonale, transnasjonale og mellomstatlige strukturer (Eriksen og Fossum 2000a: 4). Europa har dermed

⁶ Se Bruno de Witte (2001) for en oversikt over konstitusjonsdebatten i EU før Konventet, inkludert bruken av selve begrepet *konstitusjon* i EU-sammenheng. Se videre Bloetzer (2004) og Brückner m.fl. (2004) for bibliografier over den omfattende litteraturen om konstitusjonsprosessen i EU.

⁷ *Sui generis*-tilnærmingen analyserer EU som en ny og unik form for politisk enhet, men hvordan den karakteriseres og hva som legitimerer systemet varierer. Se Hix 1998 for en oversikt, se videre Marks m.fl. 1996, Hooghe 1996, Kohler-Koch og Eising 1999, de Búrca 1996.

utviklet seg forbi den westfalske orden der nasjonalstatens suverenitet er ukrenkelig, og beslutninger tatt på EU-nivå griper i dag dypt inn i folks dagligliv. Samtidig har deres muligheter for demokratisk kontroll og innflytelse blitt gradvis svekket, og da folket uttrykte sin misnøye under Maastricht-traktatens ratifiseringsprosess i 1992 ble problemet for alvor satt på dagsorden. EU manglet borgernes støtte og anerkjennelse, og debatten om EUs “demokratiske underskudd” ble stadig mer utbredt.⁸ Systemets politiske legitimitet og demokratiske forankring står sentralt i akademiske og politiske debatter og dannet også bakteppet for Konventets arbeid.

EUs legitimitetsunderskudd

Generelt må et legitimt politisk system kunne rettferdiggjøre sin myndighetsutøvelse overfor de som er underlagt dets lovverk.⁹ Selv om det ved inngangen til Konventet var bred enighet om at EU måtte øke sin politiske legitimitet forelå det ulike syn på hvordan unionen burde forankres demokratisk, og deltakerne gav uttrykk for svært ulike oppfatninger av EU som enhet og dets legitimitetsgrunnlag. EU har selv fokusert på demokratisering av egne institusjoner, men ikke alle er av den oppfatning at det er behov for direkte demokratisk legitimitet på EU-nivå. Dette illustreres av de danske og britiske uttalelsene nevnt innledningsvis, som avspeiler en oppfatning av EU som et instrument for felles problemløsning. Medlemsstatene produserer bedre *resultater* for borgerne ved å forene krefter enn de ville gjort på egen hånd, og dette rettferdiggjør overnasjonal regulering på utvalgte områder. Medlemsstatenes regjeringer samarbeider på grunnlag av en mellomstatlig traktat, og demokratiet er knyttet til nasjonalstaten. En stadig mer utbredt oppfatning er derimot at slik derivert demokratisk legitimitet ikke lenger er tilstrekkelig i EU.

Etablering av demokratiske standarder på overnasjonalt nivå innebærer imidlertid både teoretiske og normative utfordringer¹⁰ og det er ulike

⁸ I den omfattende faglitteraturen som tar for seg dette fremheves i hovedsak mangelfulle prosedyrer for kontroll og uklar maktfordeling mellom EUs institusjoner, manglende representasjon og representativitet, fravær av en offentlig debatt og et partisystem på europeisk nivå, og omfanget av nettverk og komiteer som hevdes å bidra til ytterligere elitisme og ekspertvelde i allerede kompliserte beslutningsprosesser. Se f.eks. Abromeit 1998, Beetham og Lord 1998, Scharpf 1999, Schmitter 2000 for noen perspektiver. Få problematiserer imidlertid det normative aspektet ved EUs legitimitet.

⁹ I tillegg til dette prinsippet om *legitimering* har begrepet legitimitet også en juridisk og en normativ komponent (Beetham og Lord 1998: 3–4). Et legitimt politisk styre må reguleres av et anerkjent lovverk med regler og prosedyrer (*legalitet*) og aksepteres og forsvares av oppfatninger og verdier i samfunnet (*normativt grunnlag*).

¹⁰ De teoretiske grensene for en demokratisk enhets *størrelse* ble brutt med innføringen av representativitet som demokratisk prinsipp, se f.eks. Dahl og Tufte (1973). Dahl (1999: 21)

oppfatninger av hva som kan utgjøre legitimitetsgrunnlaget for et postnasjonalt demokrati. Debatten om EUs kristne verdigrunnlag illustrerer en annen tilnærming der en kulturell identitet oppfattes som grunnleggende for enhver demokratisk enhet. For å kunne legitimere EU som politisk system må et verdigrunnlag tydeliggjøres som skiller “det europeiske folk” fra andre, en *europeisk identitet* som skaper nødvendig solidaritet for aksept av flertallsbeslutninger. Dette byr på store utfordringer i dagens EU med over 450 millioner innbyggere og et enormt kulturelt, språklig, religiøst og etnisk mangfold. Med en tredje tilnærming vil derimot en slik flerkulturell politisk enhet kunne legitimeres gjennom grunnleggende rettigheter og demokratiske prosedyrer for beslutningstaking. Disse nedfelles i en grunnlov med universelle prinsipper som kan aksepteres ut fra ulike verdigrunnlag.

Ulike oppfatninger av EU som enhet medfører ulike tilnærminger til løsning på legitimitetsproblemet. Disse kan nedfelles i tre ulike strategier: legitimering gjennom *resultater*, *verdier* eller *rettigheter* (Eriksen og Fossum 2004).¹¹

Konventmedlemmenes aktivisering av konstitusjonsdebatten tyder på at den første strategien som bygger på indirekte demokratisk legitimitet ikke ble oppfattet som tilstrekkelig på EU-nivå. Både forsamlingens selvvalgte arbeidsmetode og grunnlovsutkastet det presenterte innebærer en ytterligere demokratisering av EU (Fossum og Menéndez 2005b; Eriksen 2004), og det EU som tar form er noe mer enn en sammenslutning av suverene nasjonalstater. Debatten i Konventet fokuserte på hvordan borgernes direkte deltakelse og innflytelse kunne økes, og hvorvidt grunnlovstraktaten burde ha en tykk etisk substans ved at den definerte EUs verdigrunnlag. Den avdekket imidlertid hvor vanskelig det er å identifisere en særegen kulturell identitet, som skiller Europa fra resten av verden og som definerer EUs grenser. Grunnlovsutkastet vektlegger universelle verdier og rammer ulike oppfatninger av “det gode liv”, og aktørene måtte søke enighet om løsninger som var akseptable for alle på tvers av verdikonflikter. Utfallet kan tyde på at det forekom en universalisering av argumenter underveis. Den symbolske betoningen av borgernes individuelle rettigheter gjennom å gi Charteret for

hevder likevel at et representativt demokrati ikke vil fungere hvis det overgår “en viss størrelse”, uten at det kritiske punktet spesifiseres. Nyere demokratiteorier som tar for seg ideen om et “globalt demokrati” forsøker å imøtekomme denne utfordringen, og faglitteraturen på området er i stadig vekst. Se f.eks. Archibugi 1998, Held 1993, 1998, Holden 2000, Linklater 1998, McGrew 1997.

¹¹ Det analytiske rammeverket med tre legitimeringsstrategier er utarbeidet av Erik Oddvar Eriksen og John Erik Fossum i forskningsprosjektet *Citizenship and Democratic Legitimacy in the European Union* (CIDEL), finansiert av EUs 5. rammeprogram for forskning (FP5), se www.arena.uio.no/cidel/, og videreført i FP6-prosjektet *Reconstituting Democracy in Europe* (RECON), se www.reconproject.eu.

grunnleggende rettigheter konstitusjonell status samt at prosessen ble formet som en grunnlovsprosess kan tyde på at strategien for *legitimering gjennom rettigheter* fikk mer støtte. Mye av debatten fokuserte dessuten på reform av institusjoner og prosedyrer for å øke EUs demokratiske legitimitet. Flere finner også at utfallet fører EU i retning av en rettighetsbasert postnasjonal union (Eriksen og Fossum 2004: 449; Eriksen 2005a).

Kommunikativ rasjonalitet i Konventet?

Denne studien vil vise om en slik tolkning av konventprosessen og utfallet samsvarer med det som kom til uttrykk i aktørenes egne oppfatninger. Utgangspunktet er Habermas' diskursteori (1996a, 1998) og en tilnærming til aktører som kommunikativt rasjonelle. Teorien legger vekt på at aktører har evne til å legge moralske og normative vurderinger til grunn for sine handlingsvalg, og at preferanser kan formes og endres i språklig samhandling. Aktører vil i noen sammenhenger tvinges til å begrunne, reflektere over og rettferdiggjøre sine preferanser (Elster 1998a: 104), uavhengig av hva som måtte være deres motiver. Fokus er på hva som *legitimerer* felles handling. Når det foreligger ulike normative oppfatninger vil vedtak oppfattes som mer legitime dersom prosedyren for beslutningstaking er deliberasjon, fremfor stemmegivning eller forhandlinger, der henholdsvis flertallet eller aktørene med flest ressurser vinner frem. Deliberasjon innebærer at man gjennom argumentasjon forstår noe på en ny måte og kan endre sine oppfatninger deretter.

Konventets utkast avspeiler en tvetydighet allerede i tittelen: "*draft Treaty establishing a Constitution for Europe*", og både prosessen og utfallet tolkes på ulike måter av politikere, akademikere og EUs borgere. Der noen oppfatter det som lite annet enn en videreføring av traktatene, tillegges teksten og selve grunnlovsbegrepet betydelig symbolverdi av andre. Moravcsik (2005) kaller det et "konstitusjonelt kompromiss" som gjenspeiler en ren forhandlingsprosess der partene med mest makt fikk gjennomslag. "To hundre *conventionnels* kom, delibererte, og seksten måneder senere var lite endret" (s. 27, f.o.). Magnette (2004a: 235, f.o.) fremstiller det som et kompromiss "som forble uklart eller utforutsigbart, slik at hver part kunne tolke utfallet på sin måte". Samtidig hevder han at man med et forhandlings-teoretisk perspektiv ikke kan forklare eksempelvis det at den britiske regjering gikk med på viktige endringer som den tidligere hadde vært en sterk motstander av (ibid: 236). Mye tyder på at utfallet var noe mer enn et resultat fremforhandlet av nyttemaksimerende aktører med forhåndsdefinerte preferanser, og flere særegne trekk ved prosessen begrunner dette.

For det første var Konventet en bredt sammensatt forsamling som bestod av et flertall parlamentarikere. Syv av ti var fra nasjonalforsamlinger eller Europaparlamentet (EP) mens bare en fjerdedel av aktørene representerte nasjonale regjeringer og kunne antas å ha et eksplisitt nasjonalt mandat. Det var således mer representativt og inkluderende enn det tradisjonelle forumet for traktatendringer.¹² I motsetning til IGCene, karakterisert som “en arena for diplomatiske forhandlinger mellom medlemsstatene der hver part legitimt forsøkte å maksimere egen vinning uten å ta hensyn til det overordnede bildet” (f.o.), fremhevet Valéry Giscard d’Estaing Konventets rolle og oppgave under sin åpningstale:

This Convention cannot succeed if it is only a place for expressing divergent opinions. It needs to become the melting-pot in which, month by month, a common approach is worked out. [...] In order to think about what proposals we can make, the members of the Convention will have to turn towards each other and gradually foster a ‘Convention spirit’.

(Giscard d’Estaing 2002: 13)

Videre viste han til at “et Konvent er en gruppe menn og kvinner som møtes med det eneste formål å forberede et felles forslag. Vår eksistens bygger på prinsippet om enhet” (ibid: 14, f.o.). Resultatet ville få “betydelig tyngde og autoritet” hvis forsamlingen kom til en bred konsensus om ett enkelt dokument, som ville stake ut kursen for en europeisk grunnlov (ibid: 11). Konventet vedtok selv å arbeide “som om” det var en grunnlovsforsamling (Fossum 2005: 160–3) på bakgrunn av et åpent mandat.¹³ Det valgte å følge idealer for en fri og åpen deliberasjonsprosess der medlemmene debatterte i offentlighet, og dokumenter ble fortløpende lagt ut på Konventets nettsted.¹⁴

For det andre var Konventets oppgave av en så generell og teoretisk karakter at aktørene vanskelig kunne beregne de umiddelbare og åpenbare konsekvensene av ulike alternativer (Closa 2004: 36). Dette åpnet for en diskusjon om de ulike retningene EU kunne ta, og aktørene kan ikke forventes å ha hatt klart forhåndsdefinerte preferanser. Dagsorden var omfattende og

¹² Av de 207 medlemmene var 112 nasjonale parlamentarikere og 32 europaparlamentarikere. På grunn av kombinasjonen av “juridiske, politiske og offentlige aktører” har Konventet blitt beskrevet som et idealforum for traktatendringer (Hoffmann 2002: 2) og kan samlet sett beskrives som et organ med et sterkt representativt grunnlag (Closa 2004: 188). Dette til tross for at eksempelvis kvinner og minoriteter var sterkt underrepresenterte.

¹³ Laeken-erklæringen formulerte grunnlovsspørsmålet slik: “The question ultimately arises as to whether this simplification and reorganisation [of the Treaties] might not lead in the long run to the adoption of a constitutional text in the Union. What might the basic features of such a constitution be?” (Det europeiske råd 2001).

¹⁴ Se Konventets offisielle hjemmeside: <http://european-convention.eu.int>.

inkluderte prosedyrer og beslutningsmekanismer, verdispørsmål og omfanget av borgernes rettigheter og demokratiske innflytelse på EU-nivå. Flere av sakene tvang medlemmene til å foreta normative fremfor pragmatiske vurderinger, og aktører med ulike visjoner om EU diskuterte og definerte felles verdier og mål i et forsøk på å komme til enighet om en enkelt tekst som kunne aksepteres av alle. De grunnleggende interesse- og verdikonfliktene i Konventet medførte at de måtte begrunne, reflektere over og rettferdiggjøre sine preferanser og vise til allmenngyldige prinsipper og prosedyrer for å få gjennomslag. Forsamlingen uttrykte det største spekteret av visjoner og ideer EU har vært vitne til, og utkastet ble fremstilt som en konsensus mellom føderalister, intergovernmentalister, liberale, konservative og sosialdemokrater fra alle medlemsstatene. Det synes klart at utfallet tilfredsstillende et så bredt utvalg av interesser at det blir problematisk å fremstille det som et rent kompromiss som avspeiler styrkeforholdet mellom partene. En diskursteoretisk tilnærming åpner for en mer utfyllende forståelse av den prosessen konventmedlemmene gikk gjennom.

Flere studier har funnet at konventmedlemmene tok del i en læringsprosess (Closa 2004; Fossum 2005; Magnette 2004b; Schönlau 2004). Deliberasjon ender sjelden med det ideelle utfallet, en rasjonell konsensus, som kjennetegnes av at aktørene deler de samme overbevisninger og støtter opp om resultatet av samme grunner (Habermas 1996a). Et svakere, men mer realistisk resultat av deliberasjon er en *working agreement*, som innebærer at aktører gjennom argumentasjon kommer til et utfall som støttes av ulike, men gjensidig akseptable grunner (Eriksen 2003: 201-5). En slik enighet kan "argumentativt belegges og har således en klar normativ kvalitet" (Eriksen og Weigård 1999: 296). Konventets utkast har fått denne betegnelsen da det var resultat av en lang argumentasjonsprosess der ulike argumenter ble presentert, forsøkt rettferdiggjort, vurdert og testet. "Denne prosedyren muliggjorde en endelig avtale, selv om avtalen ble støttet av ulike grunner" (Fossum 2005: 162, f.o.).¹⁵

Konventets resultat overgikk de opprinnelige forventningene, og forsamlingen hevdes å ha oppnådd mer enn en regjeringskonferanse ville vært i stand til innenfor den samme tidsrammen (Kokott og Rüdth 2003: 1317). De utviklet seg fra en heterogen forsamling til et organ som nådde enighet på en rekke kontroversielle punkter (Schönlau 2004: 246). I lys av dette er en detaljstudie av selve prosessen interessant og vil bidra til en økt forståelse av

¹⁵ Se videre Eriksen (2005c: 26): "The quality of the Convention method in terms of openness, broad participation, lengthy discussions, critical opposition etc., was conducive to an agreement that was more than a compromise but less than a rational consensus"; Schmalz-Bruns (2005: 69); Eriksen og Fossum (2005: 93-5).

utfallets status. Ved å studere hvilke oppfatninger som kom til uttrykk hos kritiske aktører og om disse konvergente over tid vil analysen bidra til å øke vår forståelse for hvilken form for enighet grunnlovsutkastet er uttrykk for. Det vil ikke foretas noen detaljanalyse av selve innholdet i teksten eller en nærmere drøfting av de juridiske aspektene knyttet til dens status. Endringene som ble gjort i teksten under den påfølgende IGCen er heller ikke relevante i denne sammenhengen.

Argumentasjonsanalyse

En systematisk og detaljert analyse av enkeltaktørers posisjoner over tid vil supplere eksisterende analyser, som gjerne baserer seg på deltakende observasjon (Closa 2004; Crum 2004; Magnette 2004a, 2004b; Fossum 2005; Schönlau 2004) eller fokuserer på selve organiseringen (Fossum og Menéndez 2005a; Schönlau 2004; Shaw 2003). For å undersøke om deres oppfatninger konvergente i løpet av konventprosessen studeres selve argumentasjonen på mikronivå. Dette beror på en antakelse om at posisjoner kan konstrueres på en troverdig måte ut fra det personer sier. Man vil aldri vite om det som sies er uttrykk for en "indre oppfatning", men diskursteorien åpner for at utsagns autentisitet kan testes ved å se på deres konsistens på tvers av kontekst, over tid og i lys av påfølgende handlinger. Man kan på denne måten kontrollere for opportunistisk bruk av argumenter.

Den normative dimensjonen av debatten i Konventet gjør det interessant å kartlegge de ulike posisjonene i lys av et analytisk rammeverk som tar utgangspunkt i tre ulike oppfatninger av EUs legitimitetsgrunnlag. Et omfattende datamateriale gjør det mulig å kartlegge gyldigheten til disse på tvers av politiske, nasjonale og institusjonelle skillelinjer. Deres utsagn vil analyseres over et forholdsvis langt tidsperspektiv – fra oppstarten av Konventet i februar 2002 til rundt ett år etter at resultatet forelå, dvs. juli 2004. Det er rimelig å anta at eventuelle endringer hos enkeltaktører vil kunne spores i løpet av dette tidsrommet.

For å gjennomføre analysen foretas et utvalg blant konventmedlemmene. Ved å bruke *nasjonalitet* som utvalgs-kriterium inkluderes et mangfold av aktører med ulik partipolitisk og institusjonell tilknytning. Når hensikten er å se etter konvergens mot en rettighetsbasert legitimeringsstrategi for EU, må det velges kritiske aktører som i utgangspunktet antas å ikke ha en slik tilnærming. Fokuset rettes mot britiske og italienske konventmedlemmer, da det antas at dette vil fange opp aktører som gir uttrykk for henholdsvis den *resultatbaserte* og *verdibaserte* tilnærmingen. Med Vatikanstatens innflytelse og en sterk integrasjonsvilje både blant folk og eliter var de italienske representantene blant de mest ivrige pådriverne for å definere Europas felles kulturelle arv i

grunnlovstraktaten. Storbritannias offisielle posisjon hadde derimot mye til felles med en resultatbasert oppfatning, og flere av de britiske representantene fremhevet mellomstatlige strukturer og nasjonal kontroll med Brussel som den beste veien å gå for å øke EUs legitimitet. Med ett unntak sluttet alle de britiske og italienske representantene opp om dokumentet, som på enkelte områder var langt fra deres opprinnelige posisjoner.

Organisering av studien

Neste kapittel redegjør for Habermas' diskursteori med vekt på hans forståelse av kommunikativ handling. Det tredelte analytiske rammeverket som benyttes for å tolke og klassifisere aktørenes argumenter presenteres, og konkrete forventninger til hvordan konvergensen vil gi seg utslag utledes. Kapittel 3 tar for seg de metodologiske aspektene ved analysen. Her foretas en grundig gjennomgang av kildene og utvalget av disse som tilrettelegger for konsistenstesting på tvers av kontekst og over tid. Selve analysen er fordelt på tre kapitler. I kapittel 4 presenteres de aktørene som falt inn under den resultatbaserte legitimeringsstrategien i Konventets første fase. Analysen viser i hvilken grad det har vært en bevegelse i deres posisjoner, og hvordan dette slår ut. Kapittel 5 tar på samme måte for seg aktørene som opprinnelig hadde en verdibasert tilnærming, og endringer analyseres over tid. I Kapittel 6 presenteres aktører som allerede i den første fasen av Konventets arbeid hadde en rettighetsbasert tilnærming og ønsket en grunnlov basert på universelle prinsipper. I det siste kapitlet oppsummeres analysens hovedfunn, som viser i hvor stor grad det har forekommet en konvergens hos aktørene og hvilke utslag det gir.

Kapittel 2

En diskursteoretisk tilnærming

Fokuset på aktørenes *argumenter* i denne analysen har sitt utgangspunkt i Habermas' (1998) forståelse av kommunikativ handling. En slik tilnærming bygger på noen grunnleggende antakelser om menneskelig samhandling og om hvordan preferanser dannes. For å komme til enighet når det foreligger ulike normative oppfatninger er det rasjonelt for aktører å delta i en argumentasjonsprosess der de reflekterer rundt egne syn. De må være i stand til å begrunne sine synspunkt på en måte som oppfattes som legitim av de involverte parter, og tvinges til å universalisere sine argumenter ettersom påstandene må være upartiske og vise til allmenngyldige normer for å få oppslutning. Preferanser kan slik formes og endres på grunnlag av "kraften i de bedre argumenter". Teorien åpner videre for at preferanser kan identifiseres ved å se på argumentenes konsistens, og at man kan kontrollere for såkalt strategisk bruk av upartiske argumenter.

Språkets handlingskoordinerende funksjon

Diskursteorien plasserer seg mellom to paradigmer i samfunnsvitenskapen, metodologisk individualisme og metodologisk kollektivism. Den første tilnærmingen forstår sosiale fenomener som resultat av enkeltindividers egenskaper og handlinger. Her finner man teorier om rasjonelle valg, som antar at nyttemaksimerende aktører handler strategisk ut fra egne motiver etter en vurdering av ulike handlingsvalgs konsekvenser. Metodologisk kollektivism forklarer individuell atferd i lys av egenskaper ved sosiale fenomener, som sosiale forventninger, internaliserte holdninger eller verdier i samfunnet.¹⁶ Diskursteorien vektlegger derimot det gjensidige forholdet

¹⁶ *Systemteorien* ble utviklet av Talcott Parsons og er videreført blant annet av Niklas Luhmann (Eriksen og Weigård 1999: 119). Her er det handlingenes konsekvenser og ikke aktørenes intensjoner som koordinerer det som skjer i et mer eller mindre selvregulerende system. Et annet perspektiv oppfatter aktører som styrt av "logikken om det passende" (March og Olsen 1989) og tar utgangspunkt i en kontekstuell rasjonalitetsforståelse. Denne innebærer at aktørers

mellom mennesker og deres omgivelser. Individuer former ikke bare sine sosiale omgivelser, men formes også av dem, og man mister et vesentlig kjennetegn ved sosial samhandling med et ensidig fokus på enkeltaktører eller sosial kontekst. Med et diskursteoretisk perspektiv åpnes det for en mer realistisk og dypere forståelse av menneskelig samhandling, der *språket* er et viktig element.

Menneskelig samhandling er avhengig av at aktører kommuniserer med hverandre og bygger på en intersubjektiv forståelse som er med på å “forklare hvordan en forståelsesorientert tilnærming er mulig og konsensus oppnåelig” (Eriksen og Weigård 1999: 69). Mennesker har “et kulturelt overlevert og språklig organisert forråd av tolkingsmønstre” som Habermas kaller *livsverden*, som favner om en “felles kontekst hvor aktører, på grunnlag av språklig formidling og kulturell overlevering, kan etablere prosesser for å komme fram til enighet om problematiserte spørsmål” (ibid: 71). Vi kan ikke løsrive oss fra vårt språk eller vår kulturelle bakgrunn, og språket som medium ivaretar tre viktige funksjoner. Det åpner for at man kan komme fram til en *gjensidig forståelse* om noe i en gitt situasjon, samtidig som forrådet av kulturell kunnskap på denne måten videreføres og fornyes. Forståelsesorientert kommunikasjon brukes også til å *koordinere handlinger*, og bidrar til “sosial integrasjon og etablering av solidariske relasjoner” (ibid: 120-1). For det tredje er språket et medium for *sosialisering* og bidrar til at personlige identiteter formes. Gjennom disse tre språklige reproduksjonsprosessene vedlikeholdes det Habermas kaller livsverdenens tre strukturelle komponenter: kultur, samfunn og personlighet (ibid: 121; Habermas 1998).

Kommunikativ handling

Etablering av gjensidig forståelse mellom aktører i samfunnet er en forutsetning for alt sosialt liv, og tilsier at aktørene er villige til å “overordne målet om å komme frem til enighet med hverandre, over realiseringen av individuelle interesser og mål” (Eriksen og Weigård 1992: 486). Mennesker antas å ha evnen til å legge moralske og normative vurderinger til grunn for sine valg. Rasjonalitet i et handlingsteoretisk perspektiv er altså ikke nødvendigvis *instrumentell*, dvs. knyttet til maksimering av egne interesser, den kan også være *kommunikativ*. For å oppnå enighet tar mennesker del i kommunikative prosesser der de må begrunne sine preferanser slik at de også kan godtas av andre. Med Habermas’ forståelse av kommunikativ handling tillegges argumenter en egen kraft i problem- og konfliktløsning, og det

interesser og atferd påvirkes av kollektive forventninger, dvs. normer for hva som er passende i en gitt rolle.

“rasjonelle blir da det som de sterkeste argumentene kan framføres til fordel for” (Eriksen og Weigård 1999: 14).

Habermas tar forbehold om at store områder i det moderne samfunn er unndratt slik begrunnelsestvang. Innenfor den såkalte *systemintegreerte* sfæren, eksempelvis markedsøkonomien og det politisk-administrative forvaltningsapparatet, vil en diskursteoretisk tilnærming være mindre fruktbar. Bare utvalgte samfunnsområder kan og bør studeres med et handlingsteoretisk perspektiv. Dagens politiske beslutningsprosesser preges av makt og strategiske interesser, men dette utspilles innenfor et konstitusjonelt rammeverk som holdes sammen av en grunnleggende konsensus og anerkjennelse av systemet (ibid: 19). En kommunikativ handlingslogikk vil være sentral i den *sosialintegreerte* sfæren, eller *offentligheten*, der kulturelle identiteter og politiske oppfatninger dannes.

Utfallet av en kommunikativ prosess avgjøres av argumentenes styrke og troverdighet, som er avhengig av hvilke problemer argumentasjonsutvekslingen tar sikte på å løse. Det kan skilles mellom ulike diskurser avhengig av hva som er kommunikasjonens hensikt, og disse stiller ulike krav til argumentenes gyldighet (Habermas 1996a: 160–1). En *pragmatisk diskurs* tar sikte på å finne hvilke midler som best vil føre til realisering av gitte mål. Slike diskurser forutsetter en verdikonsensus, og målene i seg selv underlegges ikke videre diskusjon. Argumentenes gyldighet er avhengig av hvor nyttige eller hensiktsmessige de praktiske løsningene som presenteres vurderes å være. I ikke-pragmatiske diskurser er det derimot uenighet om målet for handlingen. En *etisk-politisk diskurs* forekommer når det eksisterer ulike oppfatninger av “hva som er det gode liv for et gitt sosialt fellesskap” (Eriksen og Weigård 1999: 217), og aktørene sikter mot avklaring av kollektiv identitet og selvforståelse. Aktørene, som enda ikke vet hva de vil som kollektiv, vil med en slik argumentasjonsutveksling spesifisere og veie kollektive mål opp mot hverandre. Det dreier seg altså om identitetsspørsmål der det foretas ulike verdivurderinger. En *moralsk diskurs* aktiviseres derimot når “ulike interesser og ulike oppfatninger av det gode liv kommer i konflikt med hverandre” (ibid: 220) og man må finne gyldige svar på tvers av dette. Det reises spørsmål om hva som er *rettferdig* og med et slikt kantiansk moralbegrep, om “hva vi er forpliktet til å gjøre når våre handlinger har konsekvenser for andre” (ibid: 181). Habermas innfører således et begrepsmessig skille mellom “verdier og moralske normer, der sistnevnte henviser til prinsipper på overordnet nivå som gjør krav på universell gyldighet. Verdier forstås derimot som kollektive godeoppfatninger som varierer med kulturell og samfunnsmessig kontekst, og som derfor er relative og partikulære” (ibid: 180; Habermas 1996a: 259).

Universaliseringsprinsippet

Den moralske diskurs er hovedområdet for diskursteorien, der argumentenes gyldighet måles mot kravet om *universalisering* (Eriksen og Weigård 1999: 220). Et avgjørende prinsipp for argumenters gjennomslagskraft er allmenngyldighet, det vil si at de oppfattes som nøytrale overfor kulturell kontekst og etnisk tilhørighet. Teorien om kommunikativ handling bygger på en antakelse om at også normative spørsmål har en *kognitiv kjerne* ettersom det kan gis gode grunner for ulike standpunkt også i slike diskurser. Det foreligger felles kriterier for vurdering av handlingers riktighet, og mennesker kan bli enige om hva som er gyldige normer også uten å vise til felles verdier (jf. Rawls 1971). For å komme til en kollektiv beslutning må eventuelle verdi- og interessebaserte argumenter også kunne forsvares fra en nøytral posisjon. Partene må være i stand til å rettferdiggjøre sine standpunkt ut fra et likhets- eller nøytralitetsprinsipp, og fokus i diskursteorien er slik på hva som *legitimerer* felles handling.

Preferansedannelse og deliberasjon

En viktig forutsetning i diskursteorien er at aktørers preferanser ikke oppfattes som forhåndsdefinerte, eksogent gitte størrelser, men at de formes i språklig samhandling. Teorien antar at mennesker har evne til å legge moralske og normative vurderinger til grunn for sine handlingsvalg og åpner for at de kan endre oppfatning når de stilles overfor godt begrunnede argumenter. Når preferanser endres på et slikt grunnlag har aktørene deltatt i en *deliberasjonsprosess* (Habermas 1996a: 278; Eriksen og Fossum 2000a: 16), en læringsprosess som kan ta ulike former avhengig av diskurstype. En første form for endring skjer når deliberasjon fører til økt kunnskap og informasjon i en pragmatisk diskurs, dette er deliberasjonens *epistemiske* verdi. Når preferanser formes og fører til en endring i aktørers empiriske og normative livssyn og kollektive selvforståelse i en etisk-politisk diskurs er dette deliberasjonens *transformative* verdi, mens dens *moralske* verdi ligger i at politiske beslutningstakere for å kunne rettferdiggjøre kollektive vedtak må ta hensyn til alle som påvirkes av dem (Eriksen 2005b: 16–17). Deliberasjon er slik et prinsipp for hvordan riktige beslutninger tas og rettferdiggjøres som tillater aktører med motstridende interesser og som kommer fra ulike sosiale kontekster å fatte felles vedtak og slutte opp om dem.

Endringer i aktørers posisjoner i Konventet kan dermed potensielt ha forekommet på tre nivåer. For det første kan aktører som følge av epistemisk deliberasjon ha fått et bredere informasjonsgrunnlag og økt sin forståelse for hva EU er og hvordan EU fungerer, og hvilke reformer som er nødvendige for å øke EUs legitimitet i lys av dette. For det andre kan de gjennom en slik læringsprosess ha endret sin visjon om EU, sin oppfatning av hva EU *bør være*.

En slik transformasjon av preferanser innebærer den sterkeste formen for endring. For det tredje kan de ha endret sin oppfatning av den situasjonen de er i og dens referanserammer. På bakgrunn av økt forståelse for mangfoldet av posisjoner kan aktørene ha universalisert sine argumenter i en moralsk diskurs, og innsett behovet for å søke enighet om et rammeverk som alle kan gi sin tilslutning til fordi det oppfattes som rettferdig på tross av ulike etiske oppfatninger.

Et slikt normskifte blant aktørene i Konventet vil innebære at utkastet oppfattes som en form for konstitusjon, som utgjør fundamentet i demokratiske rettsstater. Det moderne demokratiet hviler på et rettssystem som i sin helhet er forankret i prinsippet om grunnleggende konstitusjonelle rettigheter og folkesuvereniteten. “Konstitusjoner fordeler rettigheter og plikter, etablerer regler og prosedyrer for deliberasjon og beslutningsfatning, gir prerogativer og sikrer minoriteter mot flertallstyranniet”. De inneholder “formelle regler for representasjon og beslutningsfatning og for hvordan loven skal endres, og et uavhengig rettsvesen skal beskytte individenes rettigheter” (Eriksen og Weigård 1999: 203). Grunnlovsforsamlinger samler representanter for borgerne for å etablere lover for en ubestemt fremtid, og påstandene som fremsettes i slike fora må kunne generaliseres og forsvares ut fra allmennhetens interesse. Deltakerne settes derfor under normativt press for å deliberere heller enn å forhandle (Elster 1998b: 15).

Diskursteoriens konsistenskrav

Denne studien forsøker å identifisere endringer ved å studere enkeltaktørers uttalelser i detalj. I motsetning til andre teoretiske tilnærminger oppfattes ikke aktørers preferanser som forhåndsdefinerte, og hensikten er heller ikke å si noe om aktørers underliggende interesser og motiver. Dette kan vanskelig gjøres på bakgrunn av en analyse av argumenter. Man kan ikke med utgangspunkt i hva en person sier vite hva han faktisk tenker, og om utsagn er uttrykk for en personlig oppfatning eller ledd i en strategisk handling. Elster (1992a: 126) viser til at aktører gjennom “strategisk bruk av kommunikativ atferd” kan skjule sine egentlige motiver og overtale en motpart til å akseptere individuelle preferanser.¹⁷ Men som Eriksen og Weigård (1999: 68) understreker, “teorien om kommunikativ handling spør ikke hvilke motiver aktørene har, men hvordan de koordinerer sine handlinger med andre.”

¹⁷ Det er dette Habermas (1998) kaller “manipulasjon”, eller bevisst bedrag, som en av to former for skjult strategisk handling. Se Eriksen og Weigård (1992: 488) sitt svar til Elster (1992a).

Det sentrale her er ikke aktørenes underliggende motiver med tanke på at de interesser som fremmes også kan komme dem selv til gode (Eriksen og Weigård 1992: 489-90), men at påstandene må være legitime ut fra et rettferdighetsperspektiv. Når aktører må stå ansvarlig for og rettferdiggjøre sine posisjoner med *offentligheten* som en nøytral tredjepart, vil de i større grad måtte ta i bruk allmenngyldige argumenter for å sikre forståelse for sine handlinger. Offentlig debatt tvinger aktører til å appellere til felles normer og verdier, og selv om dette ikke vil innebære at egeninteresserte motiver ikke forekommer, tvinger “hykleriets siviliserende kraft” aktører til å skjule dem (Elster 1992a). Dette bekrefter disse normenes gyldighet. Uavhengig av om påstander som fremsettes er uttrykk for ens “indre” oppfatning, må argumentene være konsistente, inkluderende og upartiske for at man skal lykkes i å overbevise andre.

I en rasjonell diskusjon er troverdighet en forutsetning for å få gjennomslag, noe som avhenger av upartiskhet og konsistens. Aktører vil miste troverdighet ved gjentatt bruk av motsigende uttalelser og hvis ikke ord følges opp med handling (Elster 1992b: 19). Hvis upartiske argumenter brukes på en opportunistisk måte vil aktører gjerne skreddersy sine argumenter avhengig av hvem de til enhver tid snakker med og hvilke interesser motparten representerer. Samtidig må de forholde seg til sine uttalelser på senere tidspunkt, og deres troverdighet avhenger av om det de sier korresponderer med det de faktisk gjør i ettertid. Man kan for en stor grad kontrollere for strategisk bruk av upartiske argumenter ved å undersøke i detalj hva en person sier i ulike sammenhenger og om det følges opp i handling. I diskursteorien er *konsistens* derfor et avgjørende kriterium for å forstå ytringer som uttrykk for en persons oppfatning og for å identifisere endring i preferanser (Habermas 1996a). Ved å se på en rekke utsagn over tid og på tvers av ulikt publikum antas det derfor å være mulig å etablere en forståelse for en aktørs posisjon. Dette krever et analytisk rammeverk som dekker alle relevante dimensjoner og som er egnet til å fange opp eventuelle endringer.

Tre legitimeringsstrategier for EU

Eriksen og Fossum (2004) har utarbeidet tre strategier for legitimering av EU, gjennom *resultater*, *verdier* eller *rettigheter*, som her benyttes for å identifisere aktørenes posisjoner. Strategiene er utledet fra ulike teoretiske tilnærminger til europeisk integrasjon og bygger på ulike normative standarder. Dermed settes ulike krav til EU som politisk system og hvordan det kan legitimeres. For denne analysens formål rendyrkes de i et konkret skjema for tolkning og klassifisering av aktørenes uttalelser som kan tillate at endringer fanges opp. Dette inneholder sentrale dimensjoner som ble diskutert av konventmedlemmene, som hvordan EU kan forankres demokratisk, den konkrete

organiseringen av traktatene, forholdet mellom EU og medlemsstatene, og EUs verdigrunnlag og mål. Med dette som utgangspunkt synes det hensiktsmessig å operasjonalisere strategiene i følgende dimensjoner: EUs demokratiske legitimitet, EUs identitetsgrunnlag, institusjonenes utforming, kompetansefordeling mellom EU og nasjonalstatene, samt statusen til grunnlovstraktaten og til Charteret for grunnleggende rettigheter. I tillegg til tekstens konkrete innhold og status, vil jeg også se på hvilken oppfatning aktørene har av Konventet som organ og sin egen rolle. Med en slik operasjonalisering dekkes de viktigste temaene som ble debattert underveis i prosessen.

EU som et problemløsende organ

Den første tilnærmingen har sitt teoretiske opphav i et intergovernmentalt perspektiv med statene som sentrale aktører (Moravcsik 1998).¹⁸ Tettere integrasjon medfører positive konsekvenser for medlemsstatene, som økt velstand og trygghet i en globalisert verden, og EU fremstilles som et problemløsende organ. Såkalt “*output legitimacy*” – resultatbasert legitimering – oppfattes som tilstrekkelig på EU-nivå (Scharpf 1999: 11), noe som innebærer at de positive resultatene EU produserer legitimerer dets eksistens. Dette er i tråd med de såkalte “*regulatory scholars*” som beskriver EU som en funksjonell organisasjon med en sterk regulerende karakter (Scharpf 1999; Majone 1996). Tettere integrasjon er avhengig av medlemsstatenes egeninteresser og vurderinger av nytte og kostnad, og bare dersom det oppfattes som mer effektivt å forene krefter for å oppnå felles mål vil det være rasjonelt å overføre myndighet til overnasjonalt nivå. EU oppfattes således som et pragmatisk samarbeid, der medlemsstatenes ukrenkelige suverenitet står sentralt og demokratiet er knyttet til nasjonalstaten. Ettersom medlemsstatene internt hviler på demokratiske standarder har EU ikke behov for direkte demokratisk legitimitet (Schmitter 2000: 15; Moravcsik 2003).

Hvilke argumenter kan man så forvente å finne hos aktører med en slik tilnærming til EU? De vil for det første være av den oppfatning at EU ikke har behov for direkte demokratisk legitimitet, og at borgernes innflytelse må økes ved å styrke demokratiet på nasjonalstatlig nivå. Legitimiteten til beslutninger som tas på EU-nivå er avhengig av medlemsstatenes mulighet til å nedlegge veto og landenes interne prosedyrer for å holde regjeringene ansvarlige. Det mellomstatlige Rådet og nasjonale parlamenter er de viktigste

¹⁸ Moravcsik (1998, 2003) forklarer integrasjonsprosessen som resultatet av strategiske forhandlinger som gjenspeiler de sterke statenes økonomiske og politiske interesser. Han hevder at overgivelse av nasjonal suverenitet kun har forekommet når det er i samsvar med de sterke medlemsstatenes interesser.

institusjonene for demokratisk kontroll og ansvarlighet (Eriksen og Fossum 2004: 452).

Man kan videre forvente at en slik forståelse kommer til uttrykk ved at borgernes nasjonale identiteter understrekes. EU bør kun ta seg av praktisk problemløsning og det er derfor irrelevant hvorvidt det finnes eller kan skapes en europeisk identitet.

Når det gjelder institusjonelt design, forventes aktørene å argumentere for mellomstatlige strukturer. Rådet tillegges en ledende rolle slik at medlemsstatenes sentrale posisjon sikres, mens overnasjonale institusjoner oppfattes som en potensiell trussel mot medlemslandenes interesser og suverenitet. Det vil derfor være viktig å begrense Europakommisjonens og Europaparlamentets makt og innflytelse.

Ettersom integrasjon legitimeres ut fra pragmatiske hensyn er kompetansefordelingen mellom medlemsstatene og EU avhengig av at det oppfattes som effektivitetsbesparende å tillegge EU nye ansvarsområder. Man kan forvente at disse aktørene ønsker at kun et avgrenset område av felles problemer delegeres til overnasjonalt nivå, der ekspertise og kunnskap konsentreres (Fossum og Menéndez 2005b: 101). Samarbeidets økonomiske dimensjon vektlegges og EUs hovedoppgave oppfattes som effektiv regulering av det indre marked. Det vil være naturlig at medlemsstatene forhandler om å delegerer makt på nye områder fra gang til gang fremfor å nedfelle en hierarkisk fordeling mellom nivåer i en kompetansekatalog. En slik fleksibilitet sikrer at statenes suverenitet ivaretas.

En resultatorientert logikk forventes videre å komme til uttrykk ved at den endelige teksten oppfattes som en internasjonal traktat som regulerer et samarbeid mellom suverene nasjonalstater. Det vil stride mot denne logikken å etablere en overnasjonal grunnlov.

Når det gjelder Charterets status, kan man forvente at disse aktørene ønsker å begrense det til en prinsipperklæring som ikke er bindende for medlemsstatene. Borgernes individuelle rettigheter garanteres på nasjonalstatlig nivå, og et juridisk bindende Charter vil kunne true den nasjonale selvvråderetten. Det vil riktignok være vanskelig for aktører å argumentere mot å gi borgerne rettigheter prinsipielt, men de kan argumentere for å begrense omfanget til områder der EU utøver myndighet. Dette kan forsvares med at medlemsstatenes politiske institusjoner reguleres av nasjonale ordninger og rettighetserklæringer. Bare de rettigheter det er nødvendig å garantere på

EU-nivå for å sikre et effektivt indre marked vil være EUs anliggende, da i hovedsak økonomiske rettigheter.

Den siste dimensjonen dreier seg om hvordan aktørene oppfatter sin egen situasjon og Konventet som arena. En resultatorientert tilnærming tilsier at Konventet oppfattes som et diskusjonsforum der ulike interesser representeres, som har som oppgave å diskutere strategier for å utvide EUs regulative regime til nye medlemsstater. Gjennom pragmatiske diskurser tydeliggjøres ulike alternativer som deretter kan presenteres for den etterfølgende IGCen. Konventet er således kun et forberedende organ, som verken oppfattes som en grunnlovsforsamling eller som et forum for traktatendringer, da dette må forhandles frem av medlemsstatene.

Resultatorienterte briter?

Det er naturlig å forvente at en slik tilnærming til EU generelt og Konventet spesielt kan finnes igjen hos britiske aktører i forsamlingen. Den sterke euroskepsisen man finner blant både folk og eliter i Storbritannia sannsynliggjør at deres representanter i Konventet vil forfekte en resultatbasert strategi der statenes suverenitet og nasjonale identiteter vektlegges.

Eurobarometre fra tiden rundt Konventets oppstart bekrefter at britene er blant de som i lavest grad støtter sitt lands EU-medlemskap, samtidig som interessen for og tilliten til EU er blant de laveste i Europa.¹⁹ Nesten to av tre briter frykter at EU vil føre til at de mister sin nasjonale identitet og kultur, og at Storbritannia “ikke egentlig vil eksistere lenger”.

Britiske medier er også kjent for sin euroskepsis, og de var lite entusiastiske etter Laeken-erklæringen (Menon 2003: 964). Den britiske regjeringen var tilbakeholden med tanke på Konventets mulige utfall, og Tony Blair uttalte blant annet at en grunnlovsdebatt i Europa ikke nødvendigvis måtte munne ut i en EU-grunnlov. Gitt EUs mangfold og komplekse natur, fastholdt statsministeren, var det “ønskelig og realistisk å utarbeide en ‘prinsipp-erklæring’ som fordeler kompetansene mellom EU og medlemsstatene”.²⁰ En slik erklæring burde være politisk, og ikke juridisk bindende. Blair hevdet

¹⁹ Bare 32 % mener EU-medlemskap er “en bra ting” i Storbritannia og landet havner dermed på bunn i EU-15, som har et snitt på 52 %. Hele 21 % mener at medlemskap er “en dårlig ting”. Videre er bare 16 % veldig opptatt av nyheter om EU, og omtrent halvparten har ikke tillit til EU (49 %). Storbritannia har den minste andelen av befolkningen i EU-15 med tillit til EU (27 %). Tall fra Standard Eurobarometer 57, april 2002, <http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb/eb57/eb57_en.htm> (10.05.07).

²⁰ Tony Blair, “Europe’s Political Future”, tale, Warszawa, 6. oktober 2000, se: <http://www.number10.gov.uk/output/Page3384.asp> (10.05.07).

også at et EU-Charter om menneskerettigheter kunne undergrave Storbritannias nasjonale suverenitet.²¹ Det var forholdsvis stille rundt Konventet i britiske medier, men etter hvert som det viste seg at det ville konkludere med et grunnlovsforslag økte interessen betraktelig.²² I slutfasen av Konventet ble eksempelvis regjeringen anklaget for å svike britisk historie ved å produsere “en blåkopi av et tyrannisk styre”, som ville sette britisk historie 1000 år tilbake i tid (*Daily Mail*, 12.05.03), og at britisk uavhengighet og suverenitet, faktisk selve sjelen til Storbritannia, var truet med konstitusjonstraktaten (*Daily Mail*, 19.05.03). Media fokuserte for øvrig på konkrete områder som ble diskutert i forhold til overføring av makt og myndighet til EU-nivå (EUCON 2004: 52).

Med dette som utgangspunkt er det naturlig å forvente at en resultatorientert tilnærming kan finnes igjen hos de britiske representantene, ved at de viser skepsis til å overføre flere kompetanser til EU og til å styrke demokratiske prosedyrer på EU-nivå. Særlig regjeringsrepresentanten Peter Hain, som var målbærer av den offisielle britiske posisjonen, antas å forfekte en slik strategi i Konventet. Samtidig kan det tenkes at prosessen oppfattes som en forhandlingsprosess på linje med de tidligere IGCene og at han går inn i Konventet med et forholdsvis fast mandat. Ettersom grunnlovstraktaten fører EU forbi resultatbasert legitimering og fordi konventmedlemmene eksplisitt formet prosessen som en grunnlovsprosess er det interessant å se om en endring kan spores i britenes posisjoner.

EU som et verdibasert fellesskap

Den verdibaserte tilnærmingen til EUs legitimitetsgrunnlag har sitt teoretiske opphav i kommunitarismen og bygger på en oppfatning om staten som et *verdifellesskap* (Habermas 1996b: 26). En viss grad av kulturell homogenitet oppfattes her som en forutsetning for demokrati (Offe 1998: 119).²³ Det må foreligge en kollektiv identitet som bygger på prepolitiske bånd (Benda 1993; Weiler 2003), det være seg felles historiske røtter og tradisjoner, språklig og etnisk tilhørighet og/eller en gitt kultur. Et slikt “tykt” verdifellesskap er en forutsetning for at borgerne føler en gjensidig tillit og solidaritet med hverandre slik at flertallsbeslutninger oppfattes som legitime og stabile fremtidsvisjoner kan utvikles. Et slikt perspektiv innebærer at EU som overnasjonal orden bare kan legitimeres hvis den er grunnlagt på en europeisk

²¹ Tony Blair, debatt i Underhuset, 28. oktober 2002, Hansard Volume 391, <<http://www.publications.parliament.uk/pa/cm200102/cmhansrd/vo021028/debindx/21028-x.htm>> (10.05.07).

²² Se Menon 2004 for debatten i britisk presse under og i etterkant av Konventet. Se også EUCON 2004.

²³ Se også Beiner 1995; Miller 1995; Schmitter 2000; Weiler 1995 for en slik tilnærming.

identitet.²⁴ Borgernes identitetsgrunnlag har en kulturell dimensjon som skiller dem fra resten av verden, som må tydeliggjøres ved å gjenopplive det som måtte finnes av tradisjoner og minner fra fortiden (Eriksen og Fossum 2004: 442). Felles verdivurderinger som bygger på enighet i etiske spørsmål drar samtidig en klar grense mellom “oss” og “de andre”, noe som anvendt på EU innebærer at fellesskapet har en naturlig avgrensning.

Hvilke argumenter vil tyde på at aktørene oppfatter et tykt verdigrunnlag som nødvendig for å sikre EUs legitimitet? Når det gjelder EUs demokratiske legitimitet forventes aktører med en slik tilnærming å oppfatte EU som en politisk enhet med behov for egne demokratiske standarder. De vil støtte ytterligere demokratisering av EU gjennom å involvere borgerne direkte.

De forventes å vektlegge at borgerne må utvikle en felles forståelse for hva som er europeisk på tvers av kulturer, språk og etniske grupper. Dette kan være kristendommens sentrale rolle, kontinentets historiske erfaringer med verdenskriger og jødeforfølgelse, arven fra antikken og opplysningstiden og/eller den europeiske sosiale modellen. Dette innebærer ikke at det kulturelle mangfoldet må reduseres og strømlinjeformes, eller at det er et spenningsforhold mellom nasjonal og europeisk identitet. Disse kan oppfattes som komplementære, og det vesentlige er at europeere har noen felles verdier som avgrenser dem som kollektiv fra verden utenfor. Aktørene forventes å være skeptiske til at EU også skal inkludere stater som Russland, Tyrkia og Israel. Argumentene vil da være at landene er for ulike dagens Europa når det gjelder kultur, språk og religion, og at karakteren til det europeiske *demos* setter naturlig grenser for hvor EU kan utvides.

Overnasjonale strukturer vil være en naturlig del av et EU som verdifelleskap, og disse aktørene forventes å argumentere for en institusjonell utforming som har statslignende trekk. Hvis borgerne har et felles verdigrunnlag er det ikke behov for å sikre medlemsstatene vetorett, og sentrale roller for EP og Europakommisjonen vil være forenlig med dette perspektivet. Det er mest sentrale her er imidlertid at dette bygger på et felles verdigrunnlag, og det er usikkert hvilke konkrete institusjonelle løsninger og prosedyrer som best vil passe en slik tilnærming.

Når det gjelder kompetansefordeling mellom de ulike nivåene forventes disse aktørene å tillegge unionen en rolle som beskytter av Europa som verdifelleskap, og de vil støtte overføring av kompetanser som tradisjonelt

²⁴ På den andre siden ligger dette gjerne til grunn for de som hevder at nasjonalstaten er eneste arena for demokrati, og at dette ikke er ønskelig eller mulig på overnasjonalt nivå, se bl.a. Archibugi (1998: 207).

tilhører nasjonalstaten. Dette kan innebære et system for grensekontroll som ekskluderer “de andre” og et militært forsvar som hindrer innflytelse, kontroll og angrep utenfra (ibid: 442). Overnasjonale institusjoner er naturlig også i Den felles utenriks- og sikkerhetspolitikken for å beskytte “oss” mot “dem” (Sjursen 2005: 285). Aktører med en slik tilnærming forventes derfor å argumentere for et felles forsvar, og for en europeisk retts- og indrepolitikk som harmoniserer medlemsstatenes lovgivning på områder som innvandring, asylpolitikk og grensekontroll. De vil også forventes å støtte mer overnasjonalitet innenfor skatte- og sosialpolitikk, ettersom omfordeling er et sentralt aspekt ved et legitimt politisk styre på lik linje med monopol på maktutøvelse.

Det optimale utfallet av konventprosessen for disse aktørene antas å være at en etisk substans segmenteres i en “tykk” form for konstitusjon som definerer Europas identitet. Aktører med en slik tilnærming forventes å argumentere for at det som kjennetegner EU som kulturelt fellesskap nedfelles i grunnloven, som dermed avgrenser unionen som kulturelt fellesskap. Symbolsk tyngde legges også i grunnlovens forord, som nettopp er en erklæring som tilrettelegger for en definisjon av EUs verdifellesskap, hvor man kan vise til en felles arv og historie. Europeernes felles bånd kan videre styrkes gjennom symboler som felles hymne, flagg, myntenhet og en EU-dag.

For å tydeliggjøre og bevare EUs kulturelle særpreg antas disse aktørene også å ønske bindende kulturelle og sosiale rettigheter på EU-nivå. Dette vil være av avgjørende betydning for å understreke de grunnleggende verdier EU hviler på, og Charteret bør derfor inkluderes i grunnloven og gis konstitusjonell status. Med en verdibasert tilnærming vil man imidlertid gjerne argumentere for at rettigheter er avhengig av statsborgerskap (Fossum og Menéndez 2005b: 105), og at disse derfor ikke er universelle i samme grad som en rettighetsbasert tilnærming tilsier.

Avslutningsvis forventes medlemmene som står for et slikt syn å oppfatte prosessen som konstitusjonell. Konventet må tydeliggjøre hva EUs innbyggerne vil som kollektiv og hva som er den legitime avgrensningen av EU. Deres oppgave oppfattes som å bidra til en avklaring av hvilke verdier som er genuint europeiske slik at disse kan innlemmes i en EU-grunnlov med et tykt etisk fundament.

Verdiorienterte italienere?

Selv om den homogeniteten som kreves for å gi EU slik verdibasert legitimitet kan hevdes å være vanskelig å oppnå (Scharpf 1999: 187-8), ser en slik tilnærming ut til å ha vært sentral i debatten om EUs fremtid i Italia. Utspill

fra politikere og medieomtalen generelt tyder på at Konventet ble oppfattet som et forum med bred legitimitet fra oppstarten, og det var åpenhet rundt og ønske om at prosessen ville ende med en EU-grunnlov. Dette hadde også bred oppslutning i folket, noe allerede en rådgivende folkeavstemning knyttet til EP-valget i 1989 illustrerer. Da svarte mer enn 29 millioner italienerne, eller 88,1 prosent av de som avga sin stemme, at EU burde ha en egen grunnlov og en regjering som står ansvarlig overfor parlamentet.²⁵ Italienerne er dessuten blant de mest entusiastiske til sitt lands EU-medlemskap,²⁶ og i motsetning til britene oppfattes ikke sterkere integrasjon som en trussel mot deres nasjonale identitet.²⁷

Mediedekningen av Konventet og debatten om EUs fremtid viser at diskusjonen om Europas religiøse og kulturelle arv var spesielt omfattende i Italia (EUCON 2003). Pave Johannes Paul II appellerte ved flere anledninger til italienske politikere om å sikre kristendommens status i den nye grunnloven, og spørsmålet var på dagsorden i nasjonale media under hele Konventets arbeid. Både politikere og intellektuelle førte en lengre debatt om Europas verdier, og i utgangspunktet ønsket alle de italienske representantene med unntak av Lamberto Dini å inkludere en referanse til kristendommens rolle i utformingen av Europas identitet. Blant forslagene som ble fremmet var henvisninger til Gud, kristne verdier og Europas jødisk-kristne og gresk-latinske arv.²⁸ Behovet for å definere kontinentets enestående historie og kultur og tydeliggjøre hva som kjennetegner Europa som verdifelleskap ble tilsynelatende oppfattet som svært viktig, og de italienske aktørene forventes derfor å falle inn under den verdibaserte legitimeringsstrategien. Ettersom Konventet endte med å enes om universelle verdier er det interessant å se om

²⁵ Denne tendensen støttes også av nyere spørreundersøkelser. Like etter Konventets oppstart svarte fire av fem italienerne at de ønsket en egen EU-grunnlov.

²⁶ I tiden rundt Konventets oppstart mente 69% i Italia at EU-medlemskap er "en bra ting" (EB 57, se note 19). Samtidig er italienerne generelt de mest misfornøyde med sitt nasjonale demokrati, noe tall fra høsten 2003 illustrerer. Hele to av tre er lite fornøyde med det nasjonale demokratiet, og kun 3% er svært fornøyde. Italia havner dermed helt på bunnen i EU-15, se Standard Eurobarometer 61, høst 2003, <http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb/eb61/eb61_en.htm> (10.05.07).

²⁷ Fire av fem italienerne svarer at de vil ha et element av en europeisk identitetsfølelse. Italia er dermed landet med høyest andel av befolkningen som har en europeisk identitetsfølelse, snittet i EU-15 er 59%. Bare 28% av de spurte i Italia frykter at EU vil føre til at de mister sin nasjonale identitet og kultur, og 16% at Italia "ikke egentlig vil eksistere lenger" (EB 57, se note 19).

²⁸ I etterkant av Konventet viser målinger at tre av fire italienerne synes at grunnloven burde inneholde en referanse til religion, enten i form av en generell formulering om Europas religiøse arv, eller en spesifikk benevnelse av den kristne arv eller jødisk-kristne arv respektivt (Flash Eurobarometer 152, *Intergovernmental Conference*, høst 2003, <http://ec.europa.eu/public_opinion/flash/fl152_en.pdf> (10.05.07), s. 27).

aktører med en slik utgangsposisjon har endret oppfatning etter at debatten i Konventet viste hvor vanskelig det er å definere innholdet i en eventuell europeisk identitet.

EU som en postnasjonal politisk union

Den tredje tilnærmingen går ut på å skape en ny form for postnasjonalt demokrati – et lovfestet politisk rettighetsfellesskap på europeisk nivå. Demokrati forstås som et legitimeringsprinsipp der borgernes mulighet for *deltakelse* sikrer anerkjennelse av flertallsbeslutninger (Eriksen og Fossum 2004: 445). Dette henger sammen med at flertallsprinsippet er problematisk i flerkulturelle politiske enheter, fordi vedtak ikke reflekterer en felles vilje, og minoriteter kan stå i fare for å bli diskriminert (Eriksen og Weigård 1999: 156, se også Archibugi 1998). Når det foreligger ulike visjoner og verdier må prinsipper om rettferdighet og demokratiske mekanismer sikre at borgerne inkluderes og respekteres og oppfatter seg som forfattere av sine egne lover. En forutsetning for demokrati er en offentlig sfære der alle gis mulighet til å fremme sine standpunkt, og det er selve argumentasjonsprosessen som avgjør om en norm får aksept, ikke hvorvidt normen er i tråd med interessene og verdiene til et forhåndsdefinert *demos* (Eriksen og Fossum 2000a: 20). En politisk identitet formes etter hvert som borgerne utvikler en lojalitet overfor et felles sett av institusjoner som sikrer sosial rettferdighet og deliberativt demokrati (Eriksen og Fossum 2000b; Habermas 1996a: 500). Habermas sin forståelse av forfatningspatriotisme innebærer at det ikke er behov for noen “bredere, verdimesig enighet om hva det gode liv består i, men kun en forpliktelse overfor de grunnleggende konstitusjonelle reglene for at man skal kunne leve fredelig sammen i moderne stater” (Eriksen og Weigård 1999: 180).

Hvordan forventes en slik rettighetsbasert tilnærming å komme til uttrykk i aktørers argumentasjon? I likhet med tilhengere av den verdibaserte strategien forventes de å vektlegge behovet for ytterligere demokratisering på EU-nivå. Imidlertid forventes disse aktørene å legge vekt på prosedyrer og rettigheter ettersom deltakelse og en offentlig debatt er en forutsetning for å kunne legitimere politiske vedtak.²⁹ Disse må nemlig ivareta et mangfold av interesser og perspektiver, og må derfor rettferdiggjøres i en bred, inkluderende debatt der alle som påvirkes blir hørt. Universelle rettigheter og demokratiske beslutningsprosesser vil beskytte innbyggernes autonomi og stimulere til offentlig deliberasjon, noe som kan føre til en gradvis utvikling

²⁹ En europeisk offentlighet er nødvendig for demokratisk legitimitet i både den verdibaserte og rettighetsbaserte modellen. Men der en tykk fellesskapsfølelse er en forutsetning for et slikt felles rom i den første tilnærmingen er offentligheten et middel for å skape en tynnere form for fellesskapsfølelse i den andre.

av en europeisk offentlighet (Eriksen og Fossum 2004: 445). Slik kan et aktivt sivilt samfunn skapes, med et partisystem og organisasjonsliv, sosiale bevegelser og media som tilrettelegger for en genuin politisk debatt på transnasjonalt nivå.

Fremfor å snakke om en prepolitisk “tykk” identitet forventes aktører med en slik tilnærming å understreke at en europeisk politisk identitet gradvis kan formes, og at et offentlig rom for meningsdannelse og diskusjon på overnasjonalt nivå er en forutsetning for å oppnå dette.

Når det gjelder EUs institusjonelle utforming, forventes argumentene å legge vekt på en føderal modell, gjerne i form av et tokammersystem der borgere (EP) og stater (Rådet) representeres i separate organer med lik makt og innflytelse. Dette vil sikre EUs doble legitimitetsgrunnlag: statene og borgerne. Samtidig forventes de å understreke at det er viktig å øke innflytelsen til institusjoner som er direkte valgt av borgerne, i første rekke EP. Videre forventes de å vektlegge en sterk EF-domstol som sikrer at borgernes rettigheter og EUs lovverk overholdes av medlemsstatene. Argumenter om å innføre folkeavstemninger, folkelig initiativrett og en folkevalgt president vil også avspeile en slik tilnærming, da dette vil tilrettelegge for offentlig debatt på transnasjonalt nivå som kan bidra til fremveksten av en europeisk offentlig sfære.

Videre forventes tilnærmingen å komme til uttrykk ved at aktørene ønsker en klar kompetansefordeling vertikalt (mellom EU, nasjonalstater og regioner) og horisontalt (mellom de ulike EU-institusjonene) (ibid: 446). Det vil være naturlig at EU fatter vedtak på vegne av medlemsstatene på en rekke områder, og en slik kompetansekatalog vil gjøre politiske beslutninger mer gjennomsiktlige og legitime. Aktørene forventes å støtte en felles forsvars-, utenriks- og sikkerhetspolitikk, retts- og indrepolitikk og skatte- og sosialpolitikk ettersom dette er vanlig å tillegge det øverste nivået i føderale enheter. De forventes også å stille spørsmål ved medlemsstatenes vetorett da det innebærer at en handling som støttes av et stort flertall blant borgerne kan blokkeres av et lite mindretall.

Fra et slikt perspektiv vil det å gi EU en grunnlov tuffet i demokratiske prosedyrer være et viktig ledd i å bøte på unionens legitimitetsunderskudd. Det å nedfelle ansvarsområder, regler og prosedyrer for myndighetsutøvelse i et normativt rammeverk vil styrke legitimiteten til det politiske systemet. Innlemming av Charteret i sin helhet forventes å være sentral i argumentasjonen til aktører med en slik tilnærming, da dette garanterer folkelig suverenitet og universelle rettigheter på EU-nivå. De forventes også å ville gi

EF-domstolen utvidet myndighet til å sanksjonere medlemsstater som krenker borgernes rettigheter, både sosiale, politiske og kulturelle.

Konventmedlemmer med en slik tilnærming forventes å oppfatte prosessen som konstitusjonell. Med utgangspunkt i den materielle konstitusjonen som regulerer EUs myndighetsutøvelse vil Konventet oppfattes som et ledd i å gi EU en *demokratisk* konstitusjon. Forsamlingens brede sammensetning og folkelige mandat bidrar til å gi den legitimitet som en grunnlovsforsamling. Aktører forventes å oppfatte forsamlingen som mer legitim enn en regjeringskonferanse, og å argumentere for at konventmetoden institusjoniseres for fremtidige konstitusjonelle endringer. Det er *borgerne* fremfor *statene* som må representeres i denne forbindelse. For å etablere en konstitusjonell orden på overnasjonalt nivå forventes aktørene å inngå i en moralsk diskurs, der de benytter allmenngyldige argumenter og viser til et “felles beste” som kan aksepteres på tvers av interesse- og verdikonflikter.

En rettighetsbasert grunnlovstraktat?

Konventprosessen var uttrykk for det første tilfellet av eksplisitt konstitusjonalisering av EU. Forsamlingen valgte selv å jobbe mot enighet om en felles tekst, og prøvde ut en deliberativ metode for å lykkes i dette; de brukte ikke avstemminger og delibererte i offentlighet. Flere paralleller ble trukket til den amerikanske grunnlovsforsamlingen i Philadelphia i 1787, og måten Konventet selv omtalte prosessen på indikerer for det første at de formet prosessen som konstitusjonell, og for det andre at de søkte enighet om en demokratisk europeisk konstitusjon. Konventet vedtok betydelige endringer i forhold til de tidligere traktatene, både ved å forenkle og gi klarhet i de eksisterende ordningene og ved å innføre flere nyskapende elementer. Det ble lagt vekt på universelle verdier og individuelle rettigheter, og mye av fokuset var rettet mot prosedurale reformer for demokratisering av EU. Flere analyser finner at grunnlovstraktaten fører EU i retning av en føderal rettighetsbasert union (Eriksen og Fossum 2004: 449; Eriksen 2005a; Fossum og Menéndez 2005b). Dette begrunner forventningen til en konvergens i aktørers oppfatninger som illustrert i Figur 1.

Figur 1 Legitimeringsstrategier og forventet konvergens i aktørenes posisjoner.

Oppsummering

De tre legitimeringsstrategiene som er utarbeidet over i lys av Konventet og sentrale kjennetegn ved debatten om EUs fremtid, oppsummeres i Tabell 1. I den kommende analysen klassifiseres aktørenes argumenter i dette tredelte rammeverket. Som enhver samfunnsvitenskapelig analyse baserer dette seg på subjektive tolkninger av data. For å sikre reliabiliteten i en slik innholdsanalyse stilles vitenskapelige krav til et stabilt, reproduserbart og nøyaktig rammeverk (Weber 1990). Dette reduserer tolkningsmangfoldet og sikrer en pålitelig og konsistent tolkning av argumentene. Den sterkeste formen for reliabilitet er at klassifiseringen gjøres i samsvar med en tidligere etablert standard (ibid: 17). De ulike normative oppfatningene slik de er nedfelt i ulike strategier for legitimering av EU (Eriksen og Fossum 2000b; 2004) er utprøvd i mange sammenhenger og på en rekke empiriske områder.³⁰ Det er imidlertid ikke tidligere brukt på mikronivå i sammenheng med hvilke visjoner som kom til uttrykk hos enkeltaktører i Konventet. Både operasjonaliseringen og tolkningene kan bestrides, men ettersom de har sitt opphav i en etablert forskningstradisjon og ved å dra vekslers på tidligere anvendelser av rammeverket, antas det å utgjøre et godt utgangspunkt for analysen av argumenter i Konventet. Klassifiseringen er forsøkt gjort på en uttømmende måte, slik at alle utsagn og argumenter kan plasseres i en av kategoriene, og indikatorene tillater en systematisk analyse av de konkrete utsagnene. Det analytiske rammeverket bidrar til å organisere størstedelen av den empiriske variasjonen, og dette er dermed en teoretisk fortolkende casestudie (Andersen 1997: 70). En slik idealisert fremstilling medfører en forenkling av virkeligheten, og gjør det mulig å forstå og kategorisere de ulike oppfatningene i det omfattende empiriske materialet.

Med utgangspunkt i Tabell 1 er et detaljert tolkingskjema utarbeidet og brukt til å klassifisere argumenter for hver representant i hver enkelt av de tre tidsfasene (Vedlegg 1). Neste kapittel tar for seg noen av de metodologiske utfordringer man konfronteres med i forberedelsen og gjennomføringen av en slik omfattende argumentasjonsanalyse.

³⁰ Se f.eks. Eriksen m.fl. 2004; Eriksen 2005b; Fossum 2005; Fossum og Menéndez 2005a, 2005b; Sjørnsen 2006.

Tabell 1 Kjennetegn ved de tre legitimeringsstrategiene

<i>Dimensjoner</i>	<i>Resultater</i>	<i>Verdier</i>	<i>Rettigheter</i>
<i>Demokratisk legitimitet</i>	Derivert Nasjonale representanter	Direkte Avhengig av felles identitet	Direkte Avhengig av prosedyrer og rettigheter
<i>Identitet</i>	Nasjonale identiteter	Tydeliggjøre en europeisk kulturell identitet	Politisk identitet formes i offentlig sfære Forfatningspatriotisme
<i>Institusjonell utforming</i>	Mellomstatlig struktur	Statslignende struktur	Føderal struktur Dobbel legitimitet
<i>Kompetanser på EU-nivå</i>	Fleksibilitet Kostnad/nytte beregninger og effektivitet	Omfattende myndighet til EU for å beskytte verdifelleskapet	Kompetansekatalog Klar fordeling vertikalt og horisontalt
<i>Utfallets status</i>	Mellomstatlig traktat	Grunnlov med etisk substans	Grunnlov med universelle rettigheter og prinsipper
<i>Charteret for grunnleggende rettigheter</i>	Prinsipiell erklæring Ikke bindende	Konstitusjonell status Sosiale og kulturelle rettigheter	Konstitusjonell status Individuelle og universelle rettigheter
<i>Konventet</i>	Interesseorgan Presentere alternativer	Konstitusjonelt Avklare europeiske verdier og identitet	Konstitusjonelt En demokratisk europeisk grunnlov

Kapittel 3

Aktører og kildegrunnlag

En kvalitativ innholdsanalyse stiller strenge krav til utvalg av data og tolking av materialet. Dette kapitlet redegjør for utvalget av undersøkelsesenheter som tillater testing av konvergenstesene ved at kritiske aktører fanges opp. Deretter fokuserer det på datamaterialet, som er svært omfangsrikt og komplekst, og som tillater konsistenstesting på tvers av kontekst og over tid. Kombinasjonen av en klar og strukturert innsamling og organisering av data og en systematisk og konsekvent klassifisering og tolking av tekstene bidrar til at de strenge kravene til reliabilitet og validitet tilfredsstilles. Avslutningsvis presenteres den interne dynamikken i Konventet kort, som er utgangspunktet for å dele analysen inn i tre tidsfaser med tilhørende antakelser om endring.

Utvalg av representanter

Konventet bestod av 16 representanter fra Europaparlamentet, 45 representanter for regjeringer og nasjonale parlamenter fra det daværende EU-15, tre representanter fra hvert av de da 13 kandidatlandene³¹ og to fra Kommisjonen. Inkludert de tre i ledergruppen (Presidiet) og vararepresentantene utgjorde de til sammen en forsamling på 207 personer. I tillegg deltok 13 observatører.³² Dette innebærer at et utvalg basert på nasjonalitet favner om aktører tilhørende et mangfold av institusjoner og politiske tilknytninger. Hver enkelt representant kunne identifisere seg med ulike grupper internt i Konventet, og studier har vist at tre skillelinjer kom tydelig fram under debatten: nasjonale, partipolitiske og institusjonelle. Disse var imidlertid saksavhengige og det var ingen åpenbare koalisjoner som vedvarte (Crum 2004; Magnette 2004b: 216–19).

³¹ Ti av disse ble EU-medlemmer 1. mai 2004, Bulgaria og Romania ble innlemmet 1. januar 2007, og Tyrkia startet medlemskapsforhandlinger i oktober 2005.

³² Denne gruppen bestod av Ombudsmannen samt representanter fra Den økonomiske og sosiale komité, Regionkomiteen, fagforeninger og arbeidsgiverorganisasjoner.

Denne studien har valgt å fokusere på britiske og italienske representanter, da disse kan forventes å ha hatt henholdsvis en resultatorientert og verdiorientert tilnærming til EUs legitimitetsgrunnlag ved innledningen til Konventet. Ved å fokusere på kritiske aktører tilrettelegger studien således for at en eventuell konvergens mot en rettighetsbasert oppfatning kan identifiseres. Som det er redegjort for i kapittel 2 var det store forskjeller i de to landenes nasjonale debatt om EUs fremtid, mediedekning av Konventet og folkets holdninger til europeisk integrasjon. Ettersom nasjonale politikere utgår fra og står ansvarlig overfor en kritisk opinion i sine respektive hjemland vil en analyse av de to landenes representanter i Konventet legge til rette for at ulike syn på EU som enhet kan fanges opp og belyses. Konteksten rundt aktørene antas å ha satt grenser for deres handlefrihet, og valg av aktører fra to så ulike land åpner for testing av argumentenes konsistens og strategisk bruk av fornuft på tvers av hjemmepublikum.

Tabell 2 gir en oversikt over de britiske og italienske medlemmene av Konventet. Sammenlignet med andre nasjonaliteter utgjør de en bred gruppe på til sammen 25 aktører.³³ Dette skyldes at det inkluderer hele åtte europaparlamentarikere og dermed også dekker alle de fem største partipolitiske gruppene som var representert. Fra denne gruppen foretas et ytterligere utvalg, ettersom det sentrale ikke er å inkludere et stort antall representanter, men å tillate bredde og omfang i detaljstudien av hver enkelt aktør. For det første utelates vararepresentantene. En sammenligning av posisjonene til en fast representant og dennes vara kunne ha bidratt til en forståelse av hvor fristilte aktørene var i forhold til sin institusjonelle bakgrunn, men deres aktivitet i forsamlingen var svært varierende, og de uttalte seg sjeldnere eksternt om debatten i Konventet. Av de resterende 15 aktørene utelates videre fire representanter: de to observatørene Claudio Martini (Regionkomiteen) og Emilio Gabaglio (EFS³⁴), en av Konventets visepresidenter, Giuliano Amato og generalsekretæren John Kerr. Disse hadde en annen rolle enn de politiske representantene og deltok ikke i tilsvarende grad i forsamlingens deliberasjoner. Særlig var de to sistnevnte mer bundet til selve prosessen og organiseringen av Konventets arbeid og hadde i større grad en rolle som forsvarer av Konventet som institusjon.

³³ Se Closa (2004: 190-93) for en oversikt over representantene etter nasjonalitet og partitilhørighet. Bare Frankrike hadde flere faste medlemmer (7) enn Italia og Storbritannia mens Tyskland hadde like mange (6). Ettersom kriteriene for representasjon fra EP ikke var basert på nasjonalitet var ti av de seksten faste medlemmene fra et av disse fire landene.

³⁴ Den europeiske faglige samorganisasjon (*European Trade Union Confederation*, ETUC) er en paraplyorganisasjon for nasjonale fagforeninger og var en av tre sosiale partnere som hadde en observatør i Konventet.

Tabell 2 Medlemmer av Konventet fra Storbritannia og Italia.

	<i>Institusjon</i>	<i>Politisk parti</i>	<i>EP-gruppe</i>
<i>Britiske representanter</i>			
Kerr, John	Generalsekretær	-	-
Hain, Peter	Regjering	<i>Labour Party</i>	PSE
Scotland of Asthal (Bar.)	Regjering (vara)	<i>Labour Party</i>	PSE
Stuart, Gisela*	<i>House of Commons</i>	<i>Labour Party</i>	PSE
Tomlinson, Edward (Lord)	<i>House of Lords</i> (vara)	<i>Labour Party</i>	PSE
Heathcoat-Amory, David	<i>House of Commons</i>	<i>Conservative Party</i>	EPP-ED
Maclennan of Rogart (Lord)	<i>House of Lords</i> (vara)	<i>Liberal Democrat Party</i>	ALDE
Kirkhope, Timothy	EP	<i>Conservative Party</i>	EPP-ED
McAvan, Linda	EP	<i>Labour Party</i>	PSE
Duff, Andrew Nicholas	EP	<i>Liberal Democrat Party</i>	ALDE
MacCormick, Neil	EP (vara)	<i>Scottish National Party</i>	GRN
Stockton, Alexander (Earl)	EP (vara)	<i>Conservative Party</i>	EPP-ED
<i>Italienske representanter</i>			
Amato, Giuliano*	Visepresident	-	PSE
Fini, Gianfranco	Regjering	<i>Alleanza Nazionale</i>	UEN
Speroni, Francesco	Regjering (vara)	<i>Lega Nord</i>	UEN
Follini, Marco	<i>Camera dei Deputati</i>	<i>Centro Cristiano Democratico</i>	EPP-ED
Spini, Valdo	<i>Camera dei Deputati</i> (vara)	<i>Democratici di Sinistra</i>	PSE
Dini, Lamberto	<i>Senato</i>	<i>La Margherita</i>	ALDE
Basile, Filadelfio Guido	<i>Senato</i> (vara)	<i>Forza Italia</i>	EPP-ED
Tajani, Antonio	EP	<i>Forza Italia</i>	EPP-ED
Muscardini, Cristiana	EP	<i>Alleanza Nazionale</i>	UEN
Paciotti, Elena Ornella	EP (vara)	<i>Democratici di Sinistra</i>	PSE
Ponzano, Paolo	Europakommisjonen (vara)	-	-
<i>OBSERVATØRER</i>			
Gabaglio, Emilio	ESF/ETUC	-	PSE
Martini, Claudio	Regionkomiteen	-	PSE

Noter:

Utvalgte undersøkelsesenheter er uthevet.

* Medlemmer av Presidiet.

Europeiske partigrupper: EPP-ED: *Group of the European People's Party (Christian Democrats) and European Democrats*; PSE: *Socialist Group in the European Parliament*; ALDE: *Group of the Alliance of Liberals and Democrats for Europe*; UEN: *Union for Europe of the Nations Group*; GRN: *Group of the Greens/European Free Alliance*.

Dette innebærer at utvalget for analysen består av seks britiske og fem italienske representanter, som alle var fullverdige medlemmer og som dekker et bredt spekter av partipolitiske interesser. De fem europaparlamentarikerne er fordelt på fire av de totalt syv gruppene som var representert i Konventet. Av vesentlig betydning er også at alle var med under hele konventprosessen. Den forholdsvis store utskiftningen av medlemmer³⁵ medførte at ikke alle tok del i den interne sosialiseringprosessen i forsamlingen. De elleve utvalgte undersøkelsesenheter var derimot aktive gjennom hele prosessen og forventes å ha blitt påvirket av den interne dynamikken i Konventet. Spredningen blant dem er stor både politisk og institusjonelt og tillater en analyse av debatten på tvers av de tre viktigste skillelinjene i Konventet.

Argumentasjonsanalyse og konsistenskrav

De utvalgte aktørenes konkrete utsagn tolkes i lys av de tre tilnærmingene til EUs legitimitetsgrunnlag gjennom en kvalitativ innholdsanalyse. Sammenlignet med metoder som deltakende observasjon og intervjuer er en argumentasjonsanalyse særlig egnet til å møte de krav diskursteorien stiller. Det åpnes for gjennomgang av større mengder datamateriale enn de samme ressurser ville tillate med andre metoder, og utsagn kan undersøkes over et lenger tidsperspektiv og på tvers av kontekst. Det kan kontrolleres for eventuelle skjevheter ved å benytte et stort omfang av datamateriale, og dette utgjør et godt grunnlag for å kartlegge en aktørs posisjon.

Ved å analysere argumenter slik de er nedfelt i offentlige dokumenter, transkripsjoner av plenumsmøter, fremførte taler og avisintervjuer, trekkes aktørers utsagn til en viss grad ut av sin kontekst. Mellommenneskelig atferd er med på å påvirke hvordan ytringer oppfattes og fortolkes, og man kan risikere at det oppstår skjevheter når slike trekk ved kommunikasjonen utelates. Det må også tas høyde for at uttalelser i media ikke blir gjengitt på en nøytral måte. På den andre siden kan man ved å operere direkte på tekster analysere egenskaper ved materialet som er vanskelig med andre metoder, og en inngående studie av språkbruk kan avdekke standpunkt og holdninger som ikke er direkte observerbare (Austin 1962; Krippendorff 1980). Et omfangsrikt datamateriale vil dessuten tillate at en bred forståelse av en enkeltaktørs posisjon kan tilegnes. Med utgangspunkt i diskursteoriens krav om *konsistens* kan man kontrollere for om utsagn er troverdige uttrykk for en aktørs posisjon eller om argumentene tilpasses konteksten. Ved å studere uttalelser en aktør kommer med overfor ulikt publikum og over tid kan man

³⁵ Flere av medlemsstatenes regjeringer byttet ut sine representanter underveis: Tyskland, Hellas, Spania, Frankrike, Irland, Nederland og Portugal, samt flere av kandidatlandene (Ungarn, Slovakia, Latvia, Tsjekkia, Slovenia og Tyrkia).

kontrollere for strategisk bruk av argumenter. Representantene i Konventet måtte kontinuerlig begrunne sine standpunkt i debatten og det foreligger et omfangsrikt empirisk datamateriale som er tilgjengelig for analyse. Dette favner om alle temaer som ble diskutert i debatten om EUs fremtid. I tillegg til aktørenes ytringer og skriftlige bidrag i Konventet består kildene av intervjuer og innlegg i media, både nasjonalt og internasjonalt, foredrag og taler holdt i ulike sammenhenger samt parlamentariske høringer. I den grad det er mulig bygger datagrunnlaget på fullstendighet når det gjelder aktørenes aktivitet internt, mens de viktigste kriteriene for innsamling av eksterne kilder er konsistens på tvers av aktører.

Aktørenes aktivitet i Konventet

En kartlegging av aktiviteten til de elleve representantene viser at de deltok i varierende grad i Konventets deliberasjoner, men totalt foreligger det store mengder tilgjengelig materiale for hver enkelt representant (se Tabell 3). Dette dekker både taler, transkriberte plenumsmøter, skriftlige bidrag og endringsforslag, og alt er tilgjengelig på Internett i Konventets egen database.³⁶ I løpet av seksten måneder møttes forsamlingen til 27 plenumsmøter i Brussel av to/tre dagers varighet, fra det innledende møtet 28. februar 2002 til det siste ble avholdt 9. og 10. juli 2003.

Konventets arbeid foregikk for det meste i full offentlighet, bortsett fra møtene til Presidiet og arbeidsgruppene, som i stor grad var lukket for innsyn. Arbeidsgruppene diskuterte konkrete saker over en kortere periode,³⁷ og det var opp til hver enkelt gruppe å avgjøre om det som foregikk internt skulle gjøres tilgjengelig. Det foreligger ingen komplett oversikt fra denne delen av forsamlingens deliberasjoner, men en rekke interne dokumenter ble offentliggjort.³⁸ Presidiet bestod av to Giscard d'Estaing, to visepresidenter og representanter fra hver institusjonelle gruppe i Konventet med unntak av de nasjonale regjeringene.³⁹ En rekke observatører har kommentert denne leder-

³⁶ Se Konventets hjemmeside: <http://european-convention.eu.int>.

³⁷ Opprinnelig ble sju arbeidsgrupper opprettet med følgende tema: Subsidiaritetsprinsippet, Charteret for grunnleggende rettigheter, Unionens status som juridisk person, Nasjonale parlaments rolle, Komplementære kompetanser, Økonomisk styring og Forenkling av traktatene. Etter gjentatte krav fra forsamlingen ble ytterligere fire opprettet med fokus på: Forsvar, EUs eksterne relasjoner, Frihet, sikkerhet og rettferdighet og Det sosiale Europa.

³⁸ Inkludert de avsluttende rapportene er til sammen 416 dokumenter tilgjengelige fra arbeidsgruppene, mens tre diskusjonssirkler produserte 58 dokumenter. Alle dokumenter er tilgjengelige på Konventets hjemmeside.

³⁹ De nasjonale regjeringene var representert ved medlemmene av de spanske, danske og greske regjeringene, som hadde presidentskapet i EU i løpet av arbeidsperioden til Konventet. En representant fra kandidatlandene ble etter krav fra forsamlingen inkludert som observatør.

Tabell 3 Representantenes aktivitet i Konventet.

	Plenums- møter	Muntlige innlegg	Skriftlige bidrag	Endrings- forslag	Totalt
<i>Britiske representanter</i>					
Peter Hain	20	46 (21)	21 (10)	256 (250)	323
Gisela Stuart	21	26 (11)	7 (2)	2 (0)	35
David Heathcoat-Amory	21	29 (14)	16 (3)	128 (80)	173
Timothy Kirkhope	23	18 (1)	7 (4)	138 (138)	163
Linda McAvan	24	17 (3)	3 (2)	105 (25)	125
Andrew Duff	26	76 (32)	30 (12)	193 (40)	299
Totalt		212 (82)	84 (33)	822 (533)	1118
<i>Italienske representanter</i>					
Gianfranco Fini	19	22 (1)	4 (0)	64 (40)	90
Marco Follini	10	9 (0)	7 (1)	11 (4)	27
Lamberto Dini	23	32 (7)	23 (12)	129 (11)	184
Antonio Tajani	24	18 (1)	12 (5)	71 (12)	101
Cristiana Muscardini	24	36 (8)	22 (17)	83 (83)	141
Totalt		117 (17)	68 (35)	358 (150)	543

Noter:

Pleningsmøter: Antall pleningsmøter de deltok på av i alt 26 møter (foruten den innledende seansen 28. februar 2002).

Muntlige innlegg: Ytringer på pleningsmøtene. Tallene i parentes indikerer hvor mange av disse som var "blue cards", korte spontane replikker eller kommentarer til debatten. Resten var forberedte innlegg.

Skriftlige bidrag: Antall registrerte skriftlige bidrag (innlevert til Presidiet). Tallene i parentes indikerer hvor mange av dem representanten står som eneste undertegnede.

Endringsforslag: Forslag til endringer i artikler i utkast som ble presentert fortløpende fra februar 2003. Tall i parentes viser antall forslag representanten har levert inn alene.

gruppens rolle, og særlig Giscard d'Estaings sterke rolle i utformingen av utkastet (se f.eks. Crum 2004), men dette tillegges ikke vekt i foreliggende analyse. Av relevans for denne studien er imidlertid at britiske Gisela Stuart var et av to konventmedlemmer som representerte de nasjonale parlamentene i Presidiet. Hennes aktivitet i disse møtene kan således ikke underlegges nærmere analyse. Denne analysens fokus er imidlertid den *offentlige* debatten, og til sammen utgjør de mange hundre skriftlige bidragene, rundt seks tusen endringsforslagene og totalt 49 hele dager med pleningsmøter⁴⁰ et unikt og

⁴⁰ Det innledende møtet 28. februar 2002 og det første arbeidsmøtet 21. og 22. mars 2002 ble ikke transkribert, det samme gjelder to ekstramøter 5. og 26. mars 2003. Det foreligger bare møtereferater fra disse sesjonene. De resterende pleningsmøtene finnes i transkribert form på

omfangsrikt datamateriale, som til sammen tillater en troverdig konstruksjon av hver enkelt av de elleve aktørenes posisjon.

På bakgrunn av flere aspekter ved forsamlingens arbeid tillegges de ulike kildene noe ulik vekt. For det første antas innleggene på plenumsmøtene å være vel gjennomtenkte og forberedte, og derfor pålitelige uttrykk for aktørenes posisjon. Temaene på møtene ble fastlagt av Presidiet, og representantene registrerte seg som talere på forhånd når de ønsket å legge frem sine synspunkt. Ledelsen styrte hvem som fikk tale og lagde strenge kjøreregler med forbud mot bifall og applaus. I løpet av de første månedene ble en ordning som gav mulighet til å komme med korte spørsmål og kommentarer til andres innlegg innført,⁴¹ men spontaniteten i debatten var forholdsvis begrenset, og Presidenten la stor vekt på saklighet. Restriksjoner på taletid tvang dessuten aktørene til å presentere sine syn på en kort og konsis måte. En slik organisering antas å ha begrenset aktørenes mulighet til å komme til orde og uttale seg om alt de ønsket, samtidig som det de ytret på plenumsmøtene kan tillegges større vekt og det antas å ha vært mindre forekomst av politisk retorikk.

Muligheten for å levere skriftlige bidrag gjorde at aktørene også hadde anledning til å utdype sine posisjoner gjennom en utfyllende begrunnelse eller teknisk forklaring, og det var ingen restriksjoner på antall bidrag eller lengden på disse. Tabell 3 over viser at representantene i utvalget benyttet seg av dette i svært varierende grad, der Linda McAvans tre skriftlige bidrag står i sterk kontrast til Andrew Duffs 31. Dokumentene tillegges også noe forskjellig vekt avhengig av hvem og hvor mange som har undertegnet dem. Som tabellen viser, leverte flere av aktørene inn bidrag sammen med andre, og disse vil i flere tilfeller være uttrykk for en kollektiv posisjon. Eksempelvis fremmet noen av europaparlamentarikerne ofte synspunkter på vegne av en hel fraksjon i EP. Autentisiteten i et skriftlig bidrag antas å være høyere som uttrykk for en persons eget standpunkt når en aktør alene står bak et bidrag, særlig ved funn av eventuell inkonsistens i argumentene.

Europaparlamentets hjemmeside http://www.europarl.eu.int/Europe2004/index_en.htm (10.05.07).

⁴¹ Ordningen med såkalte "blue cards" ble introdusert som en prøveordning på plenumsmøtet 15. april 2002 (European Convention 2002a), og viste seg å være en vellykket ordning for å øke debattens fleksibilitet. Den tillot aktørene å komme med reaksjoner (begrenset til ett minutt) på innlegg ved å heve et blått kort, og kommentarene ble samlet opp etter at fem ordinære innlegg var holdt. For å øke dynamikken ytterligere ble nye ordninger innført 23. mai 2002 (European Convention 2002b), blant annet systemet med "green cards" som tillot replikker på ett minutt for de som fikk spørsmål eller kommentarer.

Etter å ha presentert det første fullstendige utkastet åpnet Presidiet for endringsforslag fra medlemmene. Det kom inn flere tusen forslag, men det ble gjort få forsøk på å ta opp grunnleggende spørsmål i forbindelse med oppsettet i dokumentet eller hva grunnlovstraktaten skulle inneholde (Crum 2004). Endringsforslagene tok utgangspunkt i den siste versjonen av utkastet og bestod av konkrete forslag til forandringer i artiklene, vanligvis med en begrunnelse i et eget avsnitt. Som Tabell 3 viser, foreligger det totalt svært mange endringsforslag fra de utvalgte representantene.⁴² Etersom de er katalogisert etter hvilke artikler de reviderer er det mulig å trekke ut de dokumentene som viser seg interessante for hver enkelt aktør. I første omgang vil det dreie seg om endringsforslagene som er kommet til utkastets første del hvor tekstens grunnleggende bestemmelser er nedfelt. Disse artiklene definerer EUs mål og verdier, grunnleggende rettigheter og statsborgerskap, kompetansefordeling og beslutningsprosedyrer, EUs demokratiske liv og kriterier for medlemskap. Det vil også være relevant å se på aktørenes forslag til endringer i Del II, som inneholder Charteret for grunnleggende rettigheter. Hvis det imidlertid ikke identifiseres noen uklarheter eller endringer i en aktørs posisjon på gitte områder etter gjennomgang av de muntlige og skriftlige bidragene vil det ikke være nødvendig å gå gjennom endringsforslagene til disse artiklene. En stor utfordring knyttet til disse dokumentene er for øvrig at de ikke er datert, og det har vært tidkrevende å tidfeste dem i forhold til de mange bearbejdede utkastene Presidiet la frem. Vedlegg 2 inneholder en detaljert oversikt over de ulike utkastene som ble presentert og hvor mange endringsforslag som ble levert til de ulike versjonene. Denne er laget på bakgrunn av rapporter som jevnlig ble utgitt med sammendrag av endringsforslag. Ved å kontrollere denne mot aktørenes uttalelser og skriftlige bidrag er de relevante endringsforslagene for denne analysen tidfestet.

En systematisk gjennomgang av datamaterialet setter videre krav til språkkunnskaper, ettersom mye materiale kun foreligger på originalspråket. Debattantene kunne velge språk, men de fleste skriftlige bidragene i utvalget ble av praktiske hensyn levert på engelsk eller fransk. På plenumsmøtene snakket mange sitt eget morsmål og transkripsjonene inneholder en rekke språk. Presidenten og visepresidentene snakket for en stor del på fransk, mens Giuliano Amato også tok ordet på italiensk. Alt som foreligger fra de utvalgte representantene er her analysert på originalspråket (engelsk, italiensk og fransk), og forutsetningene har dermed vært til stede for at en fullstendig oversikt over debatten og forståelse av aktørenes aktivitet internt er tilegnet.

⁴² Storbritannia ble ved slutten av prosessen sagt å ha foreslått nesten dobbelt så mange endringer som noe annet land (Guérot m.fl. 2003: 4).

Aktørenes aktivitet utenfor Konventet

Når det gjelder representantenes aktivitet utenfor Konventet dekker dette uttalelser på en rekke ulike arenaer, som taler, foredrag, intervjuer, avis-innlegg og parlamentariske høringer. Variasjonen mellom de elleve politiske aktørene er stor både når det gjelder tilgjengelighet og omfang. De fleste representantene har ved flere anledninger kommet med utspill underveis i prosessen der de har begrunnet sine standpunkt og forklart hvordan de oppfatter debattens utvikling i Konventet. Det innebærer at det foreligger et enormt datamateriale, og bare en begrenset del av det de har uttalt offentlig i løpet av perioden kan kartlegges og inkluderes. Hovedmålet her er å inkludere uttalelser som tillater konsistenstesting på tvers av kontekst og over tid, ved å dekke et bredt spekter av eksterne kilder. Flere av politikerne har egne hjemmesider med varierende grad av oversikt over egne taler og presse-meldinger. Taler er holdt for ulikt publikum, eksempelvis partikongresser og universiteter, ikke-statlige organisasjoner og ulike interessegrupper. For flere er også taler holdt i ulike sammenhenger i andre land tilgjengelig. Regjeringsrepresentantene var i kraft av sine posisjoner de klart mest aktive og det foreligger mye datamateriale for Gianfranco Fini og Peter Hain.⁴³

Et søkbart pressearkiv på hjemmesidene til det italienske Deputertkammeret (*Camera dei Deputati*) har gjort det mulig å kartlegge intervjuer, innlegg og kommentarer av de italienske politikerne i nasjonale aviser og tidsskrifter.⁴⁴ Analysen inkluderer dokumenter som omtaler Konventet og debatten om EUs fremtid. Det har ikke vært mulig å gå like systematisk til verks for britisk eller utenlandsk presse. Ettersom representantene heller ikke selv har kunnet skaffe til veie personlige arkiver er det søkt systematisk i et utvalg britiske aviser: *Financial Times*, *Daily Telegraph*, *The Guardian* og *BBC News*. Dette er seriøse britiske medier som rapporterte jevnlig om Konventet og utviklingen i EU (EUCON 2003).

Avhengig av sin institusjonelle tilknytning har flere av aktørene også stått ansvarlig overfor sine respektive parlamenter og regjeringer. Både det britiske og italienske parlamentet foretok høringer som sammen med skriftlige tilsvær er offentlig tilgjengelige. Landene har ulike komitéssystemer og de britiske

⁴³ På regjeringenes hjemmesider kunne man finne omfattende oversikter over taler og intervjuer. For Peter Hain, se det søkbare talearkivet på et britiske utenriksdepartementet, <<http://www.fco.gov.uk/servlet/Servlet?pagename=OpenMarket/Xcelerate/ShowPage&c=Page&cid=1007029391647>> (10.05.07). For Gianfranco Fini er arkivet ikke lenger tilgjengelig på den italienske regjeringens hjemmeside <http://www.governo.it/Vicepresidente/index_fini.html>.

⁴⁴ Arkivet inneholder utklipp fra 119 aviser (inkludert ulike utgaver i de store byene), se *Camera dei Deputati, Rassegna Stampa*: <http://newrassegna.camera.it> (10.05.2007).

parlamentskomiteene er klart mest aktive når det gjelder høringer om EUs lovgivning. Underhuset opprettet en egen komité i forbindelse med Konventet (*Standing Committee on the European Convention*), hvor utviklingen ble jevnlig presentert av Gisela Stuart og David Heathcoat-Amory som var dets representanter. Flere andre komiteer var også involvert,⁴⁵ og de britiske konventmedlemmene måtte begrunne sine standpunkt og forklare sine oppfatninger av prosessen i mye større grad enn de italienske. Dette gjelder også debatter i de nasjonale parlamentene. I Deputertkammeret ble den første debatten med Konventet som tema holdt 6. mars 2003, mer enn ett år etter Konventets oppstart, mens det ble brakt opp med jevne mellomrom i Westminster.⁴⁶ Europarlamentarikerne på sin side deltok i debatter og det daglige virke i EP underveis, og det foreligger søkbare arkiver fra disse plenumsmøtene.⁴⁷ De fem europarlamentarikerens ytringer i EP-debatter er inkludert i analysen når de dreide seg om Konventet eller EUs fremtid.

Tabell 4 gir en oversikt over kildene som utgjør datamaterialet for aktørenes eksterne aktivitet. Det er et forholdsvis jevnt antall kilder for hver representant, med unntak av Linda McAvan fra Europaparlamentet som det har vært vanskelig å finne eksterne kilder på.⁴⁸ Hun var også lite aktiv internt i Konventets deliberasjoner. Som Tabell 3 viser, er hun med unntak av Marco Follini den representanten i utvalget som var minst aktiv når det gjelder muntlige og skriftlige innlegg i debatten internt (totalt 20). Med tanke på at hun deltok på mer en dobbelt så mange plenumsmøter som Follini, vitner dette om lav aktivitet i forhold til de andre i utvalget, og dette kan være del av forklaringen på hennes begrensede deltakelse også i den offentlige debatten utenfor Konventet. Videre viser Tabell 4 at en stor del av kildene for de britiske representantene er parlamentariske høringer og debatter, mens det for de italienske representantene er flere innlegg og intervjuer i media. Det omfangsrike datamaterialet gjør det mulig å studere konsistensen i enkelt-

⁴⁵ Særlig *House of Commons European Scrutiny Committee*, *Standing Committee on the Intergovernmental Conference* (som tok over for *Standing Committee on the European Convention*) og *House of Lords Select Committee on the European Union* innkalte britiske representanter i Konventet til høringer. Enkelte ganger innkalte også utenrikskomiteen og andre komiteer til høringer.

⁴⁶ Bare én debatt i Underhuset var dedikert til Konventet (02.12.02), og her hevdet Europaminister Denis MacShane at det var for lite dekning av og diskusjon om Europa (Miller 2003: 12). I løpet av 2002 var det 84 parlamentariske spørsmål om Konventet i Underhuset, og 37 i Overhuset. Underhuset holder debatt om Europa to ganger i året, og Konventet ble diskutert 18.06.02 og 11.12.02. Videre var det debatt om en eventuell EU-grunnlov 27.11.02 og om demokrati i EU 09.07.02.

⁴⁷ Se Europaparlamentets hjemmeside, <<http://www.europarl.eu.int/activities/archive/cre/search.do?language=EN>> (10.05.07).

⁴⁸ Se også fotnote 74 (kapittel 4).

personers argumentasjon på tvers av kontekst og over tid, og tillater en kontroll av ulike former for publikumseffekt.

Tabell 4 Representantenes aktivitet eksternt.

	Intervjuer (media)	Innlegg (media)	Høringer/ debatter	Taler	Bøker/ artikler	Totalt
<i>Britiske representanter</i>						
Peter Hain	6	1	18	7	3	35
Gisela Stuart	1	6	14	3	6	30
David Heathcoat-Amory	3	2	16	3	5	29
Timothy Kirkhope	0	5	18	3	4	30
Linda McAvan	0	1	0	0	2	3
Andrew Duff	0	2	12	0	5	19
Totalt	10	17	78	16	25	146
<i>Italienske representanter</i>						
Gianfranco Fini	15	5	9	2	2	33
Marco Follini	13	5	3	1	0	22
Lamberto Dini	16	10	2	0	0	28
Antonio Tajani	18	8	19	0	1	46
Cristiana Muscardini	6	5	21	0	0	32
Totalt	68	33	54	3	3	161

Noter:

Kategorien 'bøker/artikler' inneholder publikasjoner som er utgitt av representanten, og omfatter både bøker, artikler og paper.

Tidsperspektivet i analysen

En analyse av endring forutsetter at det foreligger konkrete forventninger til prosessen aktørene har gjennomgått over tid. Giscard d'Estaing delte selv arbeidet i tre faser med vekt på henholdsvis lytting, refleksjon og debatt rundt konkrete forslag. Observatører har inndelt de seksten månedene i andre og flere faser (Schönlau 2004; Crum 2004). Denne studien deler selve Konventprosessen i to faser, mens den også ser på en periode etter at forsamlingens arbeid var ferdig. Endring i aktørers standpunkt over tid analyseres således etter en forventning om endring over tre perioder: (i) fra Konventets åpningsmøte til det første "skjelettet" for en grunnlovstraktat ble lagt fram (28.02.02–28.10.02); (ii) resten av Konventets arbeid frem til det endelige utkastet ble ferdig (28.10.02–11.07.03); og (iii) perioden i ettertid (12.07.03 og ut 2004).

I Konventets første måneder presenterte medlemmene sine visjoner og syn på EUs fremtid. Denne fasen bidro til å skape gjensidig tillit blant medlemmene og forståelse for både hverandre og prosessen (Schönlau 2004: 265). I praksis strakk denne lyttfasen seg lenger enn Giscard d'Estaings inndeling, for selv om forsamlingen i løpet av sommeren begynte å arbeide i mindre arbeidsgrupper endret dette ikke i seg selv dynamikken i Konventet, og plenums møtene var fremdeles preget av en forståelsesorientert holdning. Etersom medlemmene selv kunne velge hvilke arbeidsgrupper de ønsket å delta i ble sammensetningen avgjort av aktørenes interesser og kunnskap, noe som medførte at debatten internt ble kvalitativt bedre og mindre politisert enn på plenums møtene (ibid: 264). Disse mindre og mer spesifiserte gruppene tillot aktørene å bli kjent både med hverandre og saksområdene i større grad, og dermed også tilegne seg den tillit og forståelse som letter deliberasjon (Fossum 2005; Magnette 2004b; Schönlau 2004). I løpet av den første fasen forventer jeg at aktørene var åpne for å lytte til og vurdere de mange forestillingene som ble presentert, og at de ved hjelp av dette også formet sine preferanser der de i utgangspunktet var uklare.

Overgangen til en ny fase settes til da Presidiet presenterte det første "skjelettet" for en grunnlov på plenums møtet 28. oktober 2002 (European Convention 2002c). Denne datoen markerer et vendepunkt (Crum 2004: 6), da debatten dreide i retning av å studere alternativer og debattere innholdet mer konkret. Medlemmene fikk et konkret rammeverk å forholde seg til, og også de EU-skeptiske aktørene hadde på dette tidspunktet akseptert at Konventet søkte enighet om en felles tekst. Diskusjonen fokuserte i fortsettelsen på tekstens konkrete utforming og innhold, og den interne dynamikken endret seg. De ulike arbeidsgruppene la nå fram sine resultater og bestemte med dette dagsorden på møtene. Interessen for forumet og dets status økte rundt omkring i Europa, og flere av medlemsstatene byttet ut sine regjeringsrepresentanter med mer sentrale aktører før Konventet gikk inn i sin tredje fase. Ekstern kontakt var også særlig sentral fra denne fasen (Schönlau 2004: 257). Forsamlingen holdt sitt avsluttende plenums møte den 10. juli 2003. I denne andre fasen forventer jeg at aktørene var innforstått med at forsamlingens mål var å bli enige om en grunnlov med noen gitte komponenter, og at de ble tvunget til å universalisere sine argumenter for å komme til enighet på tvers av de sterke interesse- og verdikonfliktene som forelå.

Overrekkelsen av grunnlovstraktaten til Silvio Berlusconi i Roma markerer overgangen til en tredje fase. Nå startet en omfattende debatt om utkastet i de ulike medlemsstatene, og representantene var i varierende grad engasjert i å presentere, forsvare og forklare utfallet for sine respektive institusjoner og nasjonale opinion. Deres omtale av resultatet i ettertid er sentralt for å forstå

hvordan de oppfattet prosessen og utfallet av den, og om de har endret sine posisjoner underveis. Denne siste fasen dekker en noe lengre periode enn de to første, som hver er på drøye åtte måneder. Dette fordi det vil være av avgjørende betydning å inkludere aktørenes egne oppsummeringer og presentasjoner av Konventet, som av flere ble gitt ut i form av et hefte eller en bok en stund i ettertid.

Oppsummering

Med dette omfattende og varierte datamaterialet som utgangspunkt er det sannsynlig at en eventuell konvergens i aktørenes oppfatninger vil kunne spores over tid. De tre fasene dekker forholdsvis lange perioder og tillater etablering av en bred forståelse for enkeltposisjoner. Både muntlige og skriftlige ytringer internt i Konventet og eksternt på ulike arenaer ligger til grunn for analysen av hver enkelt aktør. Innenfor hver fase foreligger det uttalelser om en rekke temaer og på flere arenaer, som gjør at forutsetningene for å teste argumentenes konsistens er til stede, både på tvers av kontekst og over tid. Kildene som ligger til grunn for hver aktør er satt opp i egne tabeller i Vedlegg 3, inkludert en oppsummerende tabell per aktør som tallfester bidragene som er gjennomgått, fordelt etter fase og type dokument. De interne dokumentene inkluderer innlegg på plenums møtene (PM), skriftlige bidrag (CONV) og endringsforslag (EF)⁴⁹.

Analysekapitlene er organisert med utgangspunkt i forventningene til konvergens og tar for seg henholdsvis den resultatbaserte, den verdibaserte og den rettighetsbaserte legitimeringsstrategien. Hvert kapittel inneholder analyser av aktørene ut fra hvilken tilnærming de hadde i Konventets første fase. Aktørene blir presentert enkeltvis da dette gjør konkrete posisjoner tydeligere og tillater en klar fremstilling av endring over tid. Studiens antakelse er at britiske aktører i utgangspunktet vil falle inn under den resultatbaserte tilnærmingen, mens de italienske faller inn under den verdibaserte. Det viser seg imidlertid at utvalget fanger opp aktører for alle de tre legitimeringsstrategiene, og at nasjonalitet ikke er styrende for hvilken tilnærming de har selv om det er et klart skille mellom aktørene fra de to landene. Representanten for den italienske regjeringen, Gianfranco Fini, faller inn under den første strategien sammen med de fleste britiske representantene, mens to av aktørene i utvalget plasseres under den rettighetsbaserte tilnærmingen allerede i den første fasen. Andrew Duff og Lamberto Dini presenteres kort i det siste analysekapitlet, som viser hvordan den rettighetsbaserte tilnærmingen kom til uttrykk i deres argumenter.

⁴⁹ Endringsforslagene refereres til i teksten etter følgende mal: "EF I-6" tilsvarer endringsforslag til Del I, Artikkel 6.

Kapittel 4

EU som problemløser

Av de utvalgte aktørene viser flere som antatt tegn til å starte ut med en resultatorientert oppfatning av EUs legitimitet. Med unntak av europarlamentarikerne Andrew Duff og Linda McAvan faller de britiske representantene tydelig inn under denne tilnærmingen. McAvan gir et mindre klart bilde, og presenteres likevel til slutt i dette kapitlet. Den italienske regjeringsrepresentanten Gianfranco Fini kan også plasseres under den resultatbaserte strategien.

Med andre ord samsvarer ikke aktørenes tilnærming til EU som enhet med en nasjonal posisjon. De fem aktørene som ganske utvetydig kan klassifiseres under den første strategien i Konventets første fase går i varierende grad gjennom en endring underveis i prosessen. Flere ser ut til å bevege seg mot en felles situasjonsoppfatning ved at de oppfatter seg som deltakere i en konstitusjonell prosess, men dette ser ut til å utløse ulike reaksjoner hos aktørene. Flere blir også mer inkonsistente og ambivalente i sine utsagn over tid. De følgende analysene av hver aktør begrenser seg til å belyse de mest interessante aspektene, med fokus på hvilke endringer som spores over tid og hvordan eventuell inkonsistens gjør seg gjeldende.

David Heathcoat-Amory: nasjonalstatenes Europa

David Heathcoat-Amory fra Underhuset var det britiske Konservative partiets representant i Konventet. Han markerte seg tidlig som en av de mest euroskeptiske medlemmene av forsamlingen, og gav uttrykk for et ønske om EU som en ren internasjonal organisasjon. Uttalelser kan tyde på at han i begynnelsen faktisk befinner seg utenfor det tredelte rammeverket, ettersom han ikke ser ut til å støtte noen form for overnasjonale ordninger fordi dette krenker britisk suverenitet. I løpet av prosessen ser han imidlertid ut til å erkjenne at EU som enhet er noe mer, og han deltar aktivt i en prosess som han etter hvert omtaler som konstitusjonell. Han gir sin tilslutning til

demokratiske ordninger på europeisk nivå, og hans argumentasjon blir noe selvmotsigende over tid. Prosessen ser imidlertid ut til å utløse en sterkere skepsis til overnasjonale ordninger, og han blir enda tydeligere på at nasjonalstatenes suverenitet må beskyttes og at EU må reverseres.

Heathcoat-Amorys argumenter i den første fasen fokuserer, uavhengig av kontekst, på at det ikke finnes noe europeisk *demos* som et overnasjonalt demokrati kan bygge på,⁵⁰ og at nasjonale parlamenter må få mer makt for å bøte på EUs demokratiske underskudd.⁵¹

Politiske teoretikere fra Aristoteles til De Tocqueville har observert at vellykkede selvstyrende enheter krever en viss enhet i språk, historie og kultur; den klassiske definisjonen av et *demos*. Men Europas historie og mangfold har ikke skapt noe slikt europeisk *demos* som et overnasjonalt demokrati kan grunnlegges på. Det at dette faktum har blitt ignorert har ført til den nåværende demokratiske krisen i EU.

(Heathcoat-Amory, CONV 266/02, f.o.)⁵²

At det er utopisk å skape et overnasjonalt demokrati er en gjenganger i hans argumentasjon også utenfor Konventet.⁵³ For å skape et demokratisk Europa som anerkjennes av borgerne er den eneste løsningen å “tilbakeføre en betydelig del av myndighet fra EU-nivå til nasjonalt nivå” (PM 22.03.02, f.o.). På spørsmål om hvilke områder som konkret må tilbakeføres gir han følgende svar: “*Let me be very precise. It must all return. Everything*” (PM 15.04.02). Dette tyder på at han heller ikke er på linje med den første modellen, der kompetanser kan overføres med utgangspunkt i kostnad/nytte beregninger.

I den første fasen viser han sterke reservasjoner mot å knytte prosessen til forestillingen om en konstitusjon, og uttaler at “i sine villere øyeblikk ser Giscard seg som forfatter av en grunnlov for Europas forente stater. Denne parallellen er fullstendig oppdiktet og misvisende. [...] Vi er et kontinent av

⁵⁰ Argumentet om at folkets demokratiske følelser i hovedsak er knyttet til det nasjonalstatlige nivået gjentas flere ganger både i Konventet (PM 23.05.02; PM 07.06.02; CONV 266/02; PM 03.10.02) og på andre arenaer (høring 21.05.02; tale, *Conservative Party Conference 2002* 09.10.02).

⁵¹ PM 07.06.02; CONV 26/02; PM 03.10.02; PM 28.10.02.

⁵² Se også høringen i *House of Commons Standing Committee on the Convention* 16.07.02 og hans tale til den EU-kritiske demokratikongressen i London (01.03.02), hvor han igjen understreker at det ikke finnes noe europeisk *demos* eller offentlig opinion. Se videre Heathcoat-Amory 2004: 9.

⁵³ Se høringene 30.04.02, 21.05.02 og 16.07.02. Han utdyper sin oppfatning av EUs demokratiske underskudd i høringen 21.05.02.

nasjonalstater [...] med våre egne demokratier” (*Seventh Congress for Democracy*, 01.03.02, f.o.). Han tror ikke EU har nådd et stadium der det er behov for et konstitusjonelt rammeverk, og det er “farlig å skille denne makten fra medlemsstatenes legitimitet” (PM 06.06.02, f.o.). Hans oppfatning av en konstitusjon er altså uløselig knyttet til statsbegrepet. Han viser dessuten til at begrepet “føderasjon av nasjonalstater” er en selvmotsigelse, ettersom stater ikke lenger er nasjonalstater hvis man har en føderasjon (høringer 30.04.02; 21.05.02). Det beste resultatet av Konventets arbeid vil for Heathcoat-Amory være at en rekke ulike alternativer produseres, som IGCen og borgerne deretter kan velge blant (høringer 30.04.02; 21.05.02; 08.10.02).

Etter at det første utkastet ble presentert på plenumsmøtet 28. oktober spores endringer i Heathcoat-Amorys argumentasjon på dette området. Etter å ha vist konsekvent til utfallet som en traktat, tar han med overgangen til fase II i bruk betegnelsen “grunnlov” ganske konsekvent. Han innrømmer at “vi forsøker å skape et fellesskap basert på rettsprinsipper” (PM 17.03.03, f.o.), og hans argumenter er noe inkonsistente med tanke på hvilken form for demokratisk legitimitet EU bygger på. Heathcoat-Amory stiller seg bak kravet om at grunnloven må undergå bindende folkeavstemninger som avholdes *samme dag* i alle medlemsstatene. Dette strider mot de grunnleggende prinsippene i den resultatorienterte tilnærmingen, det gjør også hans begrunnelse: “det motsatte ville sende et signal om at Europa ikke dreier seg om folket, men om regjerende eliter” (CONV 658/03: 2). Han viser til at dette vil gi EU og grunnloven direkte demokratisk legitimitet.

Overfor Underhuset viser Heathcoat-Amory til at forslaget har “*cross-party, multi-national support and is in line with the reason why the Convention exists, which is to promote democracy and ask people what they think of such matters. [...] It is clear that the scale of what is afoot justifies a referendum*” (høring 07.05.03). Han signerer også bidrag som inneholder flere konkrete forslag til endringer i grunnlovstraktaten som indikerer en bevegelse mot en rettighetsbasert legitimering av EU: inkludering av Charteret, EU gis juridisk personlighet og konventmetoden formaliseres for traktatendringer av konstitusjonell natur (CONV 590/03). Selv om Heathcoat-Amory her i en fotnote reserverer seg mot å gi Charteret konstitusjonell status innebærer bidraget en anerkjennelse av EU som konstitusjonell orden.⁵⁴ Senere leverer han imidlertid et forslag om å slette artikkelen som gir EU juridisk personlighet, med begrunnelsen: “*This is key in transforming an intergovernmental association of nations into a state*” (EF I-6). Han ønsker også å slette referanser til EUs statsborgerskap: “*Citizenship is*

⁵⁴ Han har også tidligere understreket at Charteret må være et politisk dokument (høring 08.10.02), og dette er det eneste punktet han eksplisitt reserverer seg mot i fellesbidraget.

an attribute of statehood. You cannot be a citizen of a treaty” (EF I-8). Dette viser at Heathcoat-Amory blir noe mer ambivalent underveis i prosessen, ved at han på den ene siden erkjenner den europeiske dimensjonen, men samtidig blir han enda tydeligere på at dette ikke samsvarer med hans oppfatning av hva EU bør være.

Hans assosiasjoner til en grunnlov er sterkt knyttet til ideen om nasjonalstaten, og han gir klart uttrykk for sin skepsis mot å etablere en europeisk konstitusjonell orden. Han forslår flere ganger å erstatte “grunnlov” med “traktat”,⁵⁵ noe han begrunner med at “*A constitution establishes a state: a Treaty is an agreement between states*” (EF I-1). Grunnlovstraktaten vil skape en Union “med en egen separat enhetlig struktur og en egen juridisk personlighet som gis bestemte rettigheter og makt” (høring 12.02.03, f.o.). Han understreker at dette innebærer noe nytt på EU-nivå, og at det er feil å omtale utfallet som en reorganisering av de eksisterende traktatene.⁵⁶ “*We are building a written constitution for this country as well as for Europe. It is difficult to exaggerate the constitutional and political implications*” (høring 19.03.03).

The Convention is [...] an entirely new enterprise, and founded on a different basis [than the previous treaties]. We are writing a constitution for Europe and for the United Kingdom. Something that important should be treated with extreme caution and discussed on a very long time scale.

(Heathcoat-Amory, høring 07.05.03)

En slik politisk enhet er ikke forenlig med Heathcoat-Amory sine oppfatninger, og han mener det nå er på tide for Storbritannia å trekke seg ut fra Europa og bli et assosiert medlem (*Telegraph*, 10.05.03).

Han holder fast ved at medlemsstatene må være kilden til demokrati, og hans uttalelser mot slutten av den andre fasen gir inntrykk av at han har blitt en klarere tilhenger av den første, resultatbaserte strategien. Fra et utgangspunkt der han ønsket en total tilbakeføring av alle ansvarsområder fra EU til medlemsstatene, ser han ut til å ha blitt mer tydelig på at overføring av ansvarsområder til EU-nivå kan legitimeres på grunnlag av bedre resultater. Dette kommer eksplisitt til uttrykk i endringsforslaget som foreslår artikkelen: “*The union shall only act in instances where Member States can demonstrably achieve more through acting together than by acting alone. These actions must pass the test of subsidiarity, proportionality and cost-effectiveness*” (EF I-9). Hans sterke skepsis

⁵⁵ Dette er eksempelvis nevnt i endringsforslagene til Del I, Art. 1, 9, 11 og 25.

⁵⁶ Høring 07.05.03; *Telegraph*, 18.06.03.

resulterte i at han sammen med åtte andre konventmedlemmer leverte en minoritetsrapport (CONV 773/03, 30.05.03). Hensikten var å demonstrere at det forelå andre visjoner og muligheter for EU enn utkastet til en grunnlovstraktat, og gruppen foreslår å omforme EU til et “Europa av Demokratier (ED)” – “en traktatbasert forening for frie og selvstyrende europeiske stater og et åpent økonomisk område” (f.o.).⁵⁷ Forslaget illustrerer en tydelig pragmatisk og interessedrevet tilnærming til EU og vil innebære en reversering av EUs ansvarsområder. I etterkant av Konventet publiserer han også sin versjon av hva konventprosessen og resultatet innebærer, som konkluderer med at EUs demokratiske underskudd bare vil øke (Heathcoat-Amory 2004: 33).

Gisela Stuart: prinsipiell støtte til en konstitusjon

Tyskfødte Gisela Stuart var Underhusets representant fra *Labour* og var medlem av Presidiet som representant for de nasjonale parlamentarikerne i Konventet. I følge en personlig e-post (06.04.05) ønsket hun derfor å uttale seg så lite som mulig eksternt om hva som foregikk der, og hun bekrefter at “mye av mine tanker og innvendinger ble uttrykt bak lukkede dører”. Dermed er hennes utspill i media i de to første fasene svært begrenset, men hun rapporterte jevnlig til ulike komiteer i det britiske parlamentet.

Stuart inntar en typisk resultatorientert posisjon, der hun understreker at veien til demokratisk legitimitet i EU går via nasjonalt valgte politikere. Selv om hun gjennom hele prosessen understreker dette momentet erkjenner hun imidlertid at EU er en politisk union med behov for direkte legitimitet, og hun omtaler etter hvert forsamlingen som et konstitusjonelt konvent. Hennes argumenter blir noe mer inkonsistente i forhold til den resultatbaserte strategien over tid. Ved arbeidets slutt gir hun uttrykk for å være fornøyd med resultatet, men går senere bort fra dette og utgir en bok der hun kritiserer både konventprosessen og utfallet av den. Hun gir imidlertid klart uttrykk for at hun ikke er prinsipiell motstander av en europeisk grunnlov, men at EU først må få en klarere idé om hva som er målet med europeisk integrasjon.

Stuart fremhever gjentatte ganger i Konventet at de nasjonale parlamentenes rolle må styrkes, ettersom det er disse som sikrer EUs demokratiske legitimitet. I fase II blir hennes argumenter imidlertid noe inkonsistente. Hun omtaler Konventet som konstitusjonell forsamling (PM 07.11.02) som derfor “bør fokusere på de konstitusjonelle sakene, og forsøke å finne ut hvor det er konsensus” (f.o.). Forsamlingens åpenhet og sammensetning gir den styrke og

⁵⁷ Rapporten ble inkludert som vedlegg i presidiets rapport til Det europeiske råd ved Konventets slutt (CONV 851/03: 21-4), men nå med bare 8 undertegnede.

hun er innforstått med at de søker enighet om en felles tekst, som hun ser ut til å oppfatte som en konstitusjon (PM 25.04.03). EU har, i følge henne, et dobbelt legitimitetsgrunnlag, og dreier seg ikke bare om mellomstatlig samarbeid:

I see the key conceptual problem here stemming from the fact that the EU is a mixed system that at times works supranationally, at the level of the European Community, and at others functions along intergovernmental lines. This is not going to change in the future. I am convinced that the EU will remain a mixture of the two, and therefore our attempts to improve its accountability and efficiency must take this duality into consideration.

(Stuart, *Federal Trust Online Paper*, desember 2002)

Større ansvarlighet og åpenhet må også gjelde det mellomstatlige Rådet, slik at det blir lettere å holde representantene der ansvarlige. Dette innebærer at regjeringene alene ikke har myndighet til å forhandle på vegne av medlemsstatene i EU: “*Unless both the national parliaments and the European Parliament hold the executive to account – whether it is the national government or, in the case of the European Parliament, the Commission – we will not have a democratic Union*” (PM 21.01.03).

Stuart sier seg fornøyd med resultatet ved avslutningen av Konventets arbeid: “*The text that will go forward to the IGC is an extremely good basis. All we can say today is that we have done our best. Whether the best was good enough only history can tell*” (PM 10.07.03). I fase III trekker hun imidlertid sin støtte til utkastet, og kommer med kritikk av både konventprosessen og resultatet i en egen bok som vakte stor oppmerksomhet i Storbritannia (Stuart 2003).⁵⁸ Denne skapte stor debatt da den ble utgitt like før toppmøtet i Brussel i desember 2003, og var en sterkt medvirkende årsak til den britiske regjeringens vedtak om å avholde en folkeavstemning om grunnlovstraktaten. Hun viser til at hennes erfaring fra Konventet gjorde det tydelig at grunnlovstraktaten egentlig var et forsøk på å sikre en stadig dypere politisk integrasjon, og dette er ikke hennes idé (*Sunday Times*, 07.12.03). I ettertid omtaler hun dokumentet konsekvent som en konstitusjon som hun ikke støtter. Hun ønsker likevel et EU som er effektivt og demokratisk, og skisserer et alternativ som legger større vekt på ansvarlighet (Stuart 2003; *Birmingham Post*, 21.02.04; *Federal Trust*, 18.03.04). For Stuart innebærer demokrati at beslutningstakere holdes ansvarlige, noe som tilsvarer en form for “*audit democracy*” (Fossum 2004: 230). Her legges det

⁵⁸ Den fikk også omtale i Italia, se *Il Foglio*, 13.12.04: “*La costituente Gisela Stuart racconta il giallo della Carta dell’Unione: chi l’ha scritta?*” (“Konventmedlem Gisela Stuart beretter kriminalfortellingen om EUs grunnlov: hvem skrev den?”).

mer vekt på ansvarlighet og kontroll av makthaverne enn representasjon, og hun understreker at det er nasjonalstaten som må utgjøre kjernen i demokratiet:

In the absence of a European demos, the decision making processes have to be firmly anchored in national institutions. [...] In the absence of pan-european political parties and a European demos, the principal relationship to European decision making will remain in the voters' perception via their national institutions.

(Stuart, *Daily Telegraph*, 17.05.04).

Stuart trekker fram behovet for forenkling av traktatene og beslutningsprosedyrene, og økt gjennomsiktighet, men hevder at på det nåværende stadiet bør dette gjøres med en ny traktat. Likevel anerkjenner hun at “*the concept of a single document, interpreted by the European courts, called a Constitution, albeit one that can only be amended by another round of treaties which have to be agreed to by every member state, is a significant political step*” (Birmingham University, februar 2004). Hun sier seg ikke motstander av en konstitusjon i prinsippet,⁵⁹ men er overbevist om at Konventets grunnlovstraktat ikke ville gitt “et bærekraftig rammeverk”. Hun aksepterer altså en form for grunnlov på EU-nivå, men hennes forståelse av konstitusjon innebærer noe annet enn det som kommer til uttrykk i Konventets utkast.

Stuart gjør det også klart at det er nødvendig å definere hva EU er og bør være før man skriver en konstitusjon:

Once we have agreement – which so far we have not – of what the objectives of the EU should be then we need to have a constitution which is short, written in language that can be understood and one that is clear about powers and responsibilities.

(Stuart, *Daily Telegraph*, 17.05.04)

Hun identifiserer i samme avisinnlegg tre elementer en “god grunnlov” bør inneholde: (i) en fordeling av kompetanser på ulike nivåer, (ii) en klar rolle for nasjonalstatene, som må beholde mye av sitt handlingsrom, og (iii) mekanismer som sikrer at beslutningstakerne holdes ansvarlige. Dette tyder på at hun innser behovet for en demokratisk konstitusjon på europeisk nivå, og denne må være universell av natur. Hun er tydelig uenig i den verdibaserte tilnærmingen om EU som et verdifelleskap:

⁵⁹ Dette bekreftes i flere av hennes taler i ulike fora, også for den euroskeptiske *Bruges Group* 19.05.04. Se f.eks. *Telegraph*, 29.04.04; Birmingham University, februar 2004.

The EU does not have a single demos, and it lacks a true external identity and the powers that go with it. There is no such thing as a European People. The EU has “peoples”, several demoi. [...] The EU is made up of nation-states possessing full political sovereignty and a self-conscious sense of their historical peoplehood. In contrast with the United State of America, where the original states that made up that Union had never been truly sovereign in the full or accurate sense of the term.

(Stuart, Birmingham University, februar 2004)

Gianfranco Fini: resultatorientert og opportunistisk

Den italienske visestatsministeren og leder for høyrepartiet *Alleanza Nazionale* (AN), Gianfranco Fini, var den italienske koalisjonsregjeringens representant i Konventet.⁶⁰ Hans partipolitiske ståsted tilsier at han vil være skeptisk til sterkere integrasjon og mer overnasjonalitet, da AN er det italienske partiet som har sterkest fokus på det *nasjonale* (Conti 2003: 26). Analysen av hans argumenter viser at de ved flere tilfeller er inkonsistente og at han tilpasser sine utsagn til sitt publikum, noe som indikerer strategisk handling. I Konventets første fase gir han klart uttrykk for en pragmatisk tilnærming til EU, som legitimeres ved at statene sammen produserer bedre resultater. Over tid omtaler også han prosessen innenfor et konstitusjonelt rammeverk, og ser ut til å erkjenne at EU har et dobbelt legitimitetsgrunnlag og dermed ikke kan hvile på derivert demokratisk legitimitet alene. Fra å være svært inkonsistent i sin bruk av grunnlovsbegrepet blir han også etter hvert tydeligere på hva en konstitusjon på europeisk nivå innebærer.

En resultatorientert tilnærming er tydelig i Finis utsagn både i og utenfor Konventet i den første fasen. Han hevder at borgerne støtter sterkere integrasjon på de områder der bare handling på EU-nivå gjør det mulig å oppnå bedre resultater, men at dette dreier seg om en rekke områder (PM 21.03.02; PM 15.04.02). EUs kompetanser omtales av Fini som deriverte og begrensede, og ingen endelig makt bør overføres slik det gjøres i enhetsstater og klassiske føderalstater. Medlemsstatene er de sentrale enhetene i EU, som i følge Fini utgjør en “føderasjon av nasjonalstater”.⁶¹ Derfor er det også viktig å beholde fleksibiliteten i integrasjonsprosessen fremfor å innføre en

⁶⁰ Den såkalte frihetsalliansen (*Polo della Libertà*, 2001–6) bestod av Berlusconi's *Forza Italia*, Finis *Alleanza Nazionale*, Umberto Bossis *Lega Nord* og *Unione dei Democratici Cristiani e dei Democratici di Centro* der Marco Follini var sentral, i tillegg til noen mindre partier.

⁶¹ “EU ikke er en suveren stat, men en føderasjon av nasjonalstater som definerer felles mål, overfører kompetanser til EU og velger de mest effektive instrumentene for å tjene disse” (høring 30.05.02: 6; PM 23.05.02). Medlemsstatenes likeverd trekkes frem som et av de grunnleggende prinsippene i EU (høring 17.07.02).

kompetansekatalog (PM 15.04.02; PM 23.05.02). Finis syn på EUs demokratiske kvalitet plasserer ham også klart under den resultatbaserte tilnærmingen, da han foretrekker å bruke begrepet “gjennomsiktighetsunderskudd” eller “deltakelsesunderskudd” fremfor demokratisk underskudd (høring 30.05.02). Når Rådet samles bak lukkede dører er dette i følge Fini et åpenhetsproblem, og det er både “feilaktig og lite nyttig” å kalle det et demokratisk underskudd når “målet er å forene europeernes krav om håndgripelige og effektive svar på problemene” (f.o.).

En tydelig pragmatisk og interessedrevet tilnærming ser ut til å ligge til grunn for Finis syn på hva EU er og bør være. Imidlertid kan en inkonsistens spores i hans uttalelser, avhengig av hvilket publikum han henvender seg til. Han kommer flere ganger med utsagn som tilsier en mer verdiorientert tilnærming – han snakker om en europeisk identitet og uttrykker et sterkt ønske om å anerkjenne Europas kristne røtter – men dette skjer særlig i italiensk presse og i nasjonale parlamentshøringer og -debatter. Når man ser dette i lys av den italienske debatten og fokuset der på religionens og kulturens plass i en EU-grunnlov, kan dette være et tegn på opportunistisk bruk av argumenter. Det samme kommer til uttrykk i hans omtale av prosessen og hvilke resultat den vil ende opp med.

Ved Konventets oppstart intervjues Fini i flere aviser, blant annet tyske *Frankfurter Allgemeine Zeitung*. På spørsmål om EU trenger en grunnlov, svarer han et uforbeholdent ja: “Helt klart. Europa har i dag en enestående historisk mulighet. Når det nå finnes en felles valuta må det nå derfor dreie seg om å sette fart i prosessen mot et felles Europa” (FAZ, 24.02.02, f.o.). I et intervju dagen etter i *Financial Times* (25.02.02) modifiserer han imidlertid sitt syn på behovet for en EU-grunnlov: “*The history of South America is littered with constitutions that were never accepted by the people they were imposed on. I certainly don't think the convention should start from the principle of writing a constitution*”. I franske *Le Figaro* noen dager senere uttaler han likevel at Konventet vil være en de facto grunnlovsforsamling (01.03.02), mens han viker unna spørsmålet i en italiensk avis. På spørsmålet “får vi en europeisk grunnlov?” svarer Fini: “Jeg foretrekker å stille spørsmålet annerledes. Vi snakker om borgernes grunnleggende rettigheter. Det britiske *Bill of Rights*. Begrepet “grunnlov” kan skape noen misforståelser i lys av de ulike landenes tradisjoner. Storbritannia har for eksempel ingen skrevet grunnlov” (*Corriere della Sera*, 06.03.02, f.o.). Overfor franske lesere understreker han at borgerne må delta i folkeavstemninger for å ratifisere den nye grunnloven, som må inneholde enkle prinsipper og bekrefte universelle verdier, og han viser til at den amerikanske grunnloven kan være et eksempel (*Le Figaro*, 01.03.02).

Ytringene illustrerer hvordan Fini i den første fasen tilpasser sine argumenter til tilhørerne, noe som tyder på at han handler strategisk. I euroskeptiske Storbritannia trekker han frem at EU er en føderasjon av “stolte nasjonalstater”, og bekrefter at Italias offisielle posisjon i Konventet vil ligge svært nær den britiske (*Financial Times*, 25.02.02). Overfor tyske og franske lesere fremhever han derimot de felles europeiske verdiene som har preget Europa de siste 50 år og som har bidratt til å sikre fred: frihet, solidaritet, rettigheter, demokrati og fredelig samliv blant folkene. Fini hevder i *FAZ* (24.02.02) at både tyrkisk og israelsk EU-medlemskap vil være svært problematisk. Utvidelsen omtales som en gjenforening i *Le Figaro* (01.03.02), ettersom “de nye landene alltid har vært en del av Europa”. Det han oppfatter som felles europeisk er *religion* – ikke bare kristendommen, men også de gresk-romerske og de jødisk-kristne tradisjonene utgjør Europas fundament. Dette fundamentet består av ulike språk, tradisjoner og kulturer, men det finnes ikke noe europeisk *demos*. Fini sier seg imidlertid overbevist om at en europeisk bevissthet og identitet vil utvikle seg gradvis (*FAZ*, 24.02.02), noe han også fremhever i det italienske parlamentet. Han fremstiller det som et “enkelt, objektivt faktum” at de forenede elementene som karakteriserer et folk, som er en forutsetning for folkestyre, mangler på europeisk nivå. Men det eksisterer et europeisk *demos in itinere*,⁶² en europeisk identitet som blir stadig sterkere.

Dette argumentet brukes også av Fini i fase II, der han i et avisintervju sier at hensikten med å inkludere en religionsreferanse er å anerkjenne et særegent element i den europeiske identitet, og han “tror at det finnes et europeisk *demos*, eller at det er under fremvekst” (*Il Secolo XIX*, 04.04.03, f.o.). I denne analysens kilder er det første gang han refererer til at en identitet alt eksisterer, noe som ikke gjør det urimelig å anta at det dreier seg om å imøtekomme krav fra nasjonalt hold om å inkludere en religionsreferanse.⁶³

Fini har også overfor det italienske parlamentet en klar overbevisning om hva utfallet av Konventet vil bli: “Jeg sier en åpenbar banalitet: jeg tror ikke at vi

⁶² Fra latin: “på vei, i emning”. Se høringer 30.05.02 og 17.07.02, og hans intervju i *Politique Internationale*, sommer 2002.

⁶³ Hans beskrivelse av hva kjernen i denne identiteten er illustrerer at han ikke har noen idé om et tykt kulturelt fellesskap: “vi har en felles myntenhet og felles institusjoner, samtidig som vi fortsetter å snakke ulike språk og har ulike historier bak oss; vi vil fortsette å ha nasjonalstater som ingen vil avskaffe. Hvis vi vil gripe et kjennetegnende og samlende element må vi anerkjenne den verdien som representeres av den religiøse identitet.” (*Il Secolo XIX*, 04.04.03, f.o.). Utsagnet kommer etter at det er gjennomført en høring i det italienske parlamentet der generalsekretæren for den italienske bispekonferansen (CEI) var invitert for å presentere sitt syn på Konventets arbeid (26.02.03).

ender opp med en europeisk grunnlov” (høring 17.07.02: 18, f.o.).⁶⁴ Han omtaler det som en ny grunnleggende traktat, “som i enkelte sammenhenger, av språklig bekvemmelighet blir presentert som en ny grunnlov” (f.o.), og viser til at:

Vi vil få nye traktater som på en måte har en grunnlovs rang og verdighet, men vi må passe på å ikke å henge oss opp i ord, for jeg tar det nesten for gitt at Konventprosessen fører til en definisjon av nye traktater. Deretter vil alle rundt omkring i Europa si, også med legitim leksikalsk tvetydighet, at det faktisk er en grunnlov mens andre sier det motsatte [...]. Personlig holder jeg fast ved at en gjenåpning av diskusjonen om Charteret vil åpne Pandoras eske, og derfor vil teksten sannsynligvis inkluderes i sin helhet i den nye traktaten og gis konstitusjonell status.

(Fini, høring 17.07.02: 18, f.o.)

Dette kan tyde på at han erkjenner at EU har en form for materiell konstitusjon, samtidig som han er redd for å bruke betegnelsen “grunnlov”. Etter hvert som prosessen skrider fram går han imidlertid over til å bruke denne betegnelsen i større grad og viser blant annet til Konventets svært krevende oppgave, som i følge Fini “dreier seg om å konstitusjonalisere traktatene, eller sagt mer direkte – men kanskje mindre presist – å skrive den europeiske grunnloven” (debatt Deputertkammeret, 06.03.03, f.o.).⁶⁵ Han ser ut til å være bevisst på den effekten konstitusjonsbegrepet kan ha ved at den aktiviserer ulike referanserammer, og er opptatt av å vise at dette ikke er en konstitusjon i tradisjonell forstand.

Jeg har tidligere hevdet at europeiske jurister og konstitusjonalister diskuterer hvorvidt det er riktig å snakke om en ny konstitusjonstraktat, eller om det er mer korrekt å snakke om en konstitusjonalisering av de eksisterende traktatene. Jeg tror ikke

⁶⁴ Han begrunner det med hvilke konsekvenser en grunnlov ville ha fått for britisk politikk og samfunn, “i et land med en enorm og konsolidert demokratisk tradisjon som ikke har en nasjonal grunnlov” (f.o.).

⁶⁵ Fini legger frem omtrent det samme i en debatt i Senatet (05.03.03) og i Deputertkammeret dagen etter (06.03.03). Han trekker frem det særegne ved Konventet, som er den eneste forsamlingen i nyere historie som selv har valgt en arbeidsmetode som utelater bruk av avstemminger. I en annen sammenheng fremheves dette imidlertid som en utfordring, da han viser til at det var vanskelig for Presidiet å styre Konventet fordi “til forskjell fra Philadelphia som kanskje er den eneste mulige sammenligningen, stemmes det ikke. Det var en konkret risiko for å mislykkes, men likevel har vi en generell konsensus om nesten alt” (*Il Giornale*, 16.05.03).

dette er det riktige stedet å diskutere slike spørsmål, men det er likevel utvilsomt en bred konsensus i Konventet om den nye traktatens, eller om dere vil, av språklig bekvemmelighet, den nye europeiske grunnlovens, struktur.

(Fini, Deputertkammeret, 06.03.03, f.o.)

Han viser til at det foreligger konsensus om å lage en konstitusjonstraktat, og en indikasjon på at dette for ham innebærer noe mer enn en videreføring av traktatene er hans tilfredshet med at Charteret gis konstitusjonell status (PM 31.05.03). “Konventets medlemmer har ikke skrevet en ‘streng’ forfatning av amerikansk type, men en fleksibel og utviklende konstitusjonell tekst som avspeiler EUs hovedkarakter: et komplekst system basert på legitimitet fra både nasjonalstatene og deres folk” (*Corriere della Sera*, 15.06.03, f.o.). I ettertid gir Fini uttrykk for at EU har behov for en grunnlov: “Jeg minner om at vi forsøker å skrive en Grunnlov, til tross for at det dreier seg om en Grunnlov uten stat. [...] Vi er i en fase der vi forsøker å nå en politisk union av Europa, uten å undertrykke nasjonalstatene, men i harmoni med disse” (høring 04.11.03, f.o.). Fini viser til at det ikke bare er første gang det er snakk om en konstitusjon uten stat, men også første gang man forsøker å skape et politisk aggregat på grunnlag av et allerede eksisterende økonomisk aggregat (Fini 2003).

Mye tyder på at Fini var en strategisk handlende aktør i Konventet, og han gav klart uttrykk for den italienske regjeringens euroskeptiske linje der nasjonalstatenes suverenitet vektlegges (Di Quirico 2003: 38-9). Hans til tider opportunistiske bruk av argumenter må ses i sammenheng med hans partipolitiske ståsted slik det kommer til uttrykk i partiet han er leder for. *Alleanza Nazionale* går for å være et moderat euroskeptisk parti med en pragmatisk og interessedrevet tilnærming til EU, der systematiske kost/nytte beregninger avgjør EU-systemets verdi i forhold til nasjonale interesser (Conti 2003). Finis rolle antas dessuten å ha vært påvirket av vissheten om at Italia skulle overta formannskapet i EU og lede den påfølgende IGCen. Han la derfor gjerne vekt på å finne posisjoner som kunne forene ulike synspunkt for å sikre suksess og en ny Roma-traktat.

Peter Hain: Storbritannias “røde linjer”

Den britiske arbeiderpartiregjerings representant,⁶⁶ Peter Hain er av flere blitt trukket fram som en av de mest sentrale aktørene i Konventets arbeid.⁶⁷ Han ble gjerne kalt Konventets “skyggepresident” (Closa 2004: 200; Magnette 2004b: 217), og hans aktivitet internt var imponerende. Som regjeringsrepresentant inntok Hain en tilnærming til Konventet som forhandlingsarena, og tegnet opp flere “røde linjer” som indikerte klare begrensninger på hvor langt han – og Storbritannia – var villig til å gå i enkeltsaker.⁶⁸ Under Konventets arbeid omtaler han mer eller mindre konsekvent prosessen som “forhandlinger” der han er opptatt av å beskytte Storbritannias nasjonale interesser. Dette er særlig tydelig overfor det britiske Underhuset, men også i intervjuer og taler.

Hans tilnærming til EU i Konventets første fase samsvarer entydig med en resultatbasert oppfatning av EUs legitimitetsgrunnlag. Han betegner integrasjon som et instrument for medlemsstatene til å oppnå bedre resultater, og omtaler EU som en føderasjon av suverene nasjonalstater som deriverer sin legitimitet fra medlemsstatenes interne demokratiske prosedyrer og mekanismer (*Law Society*, 25.06.02; *Guardian*, 28.02.02). EUs legitimitetsproblem er for Hain et *leveringsunderskudd* fremfor et *demokratisk* underskudd (PM 21.03.02; PM 23.05.02; CONV 66/02).⁶⁹ Dette styrer også hans oppfatning av hva som er Konventets oppgave: “Konventet skal se på hvilke løsninger som vil gi de beste resultater for EU og for dets borgere” (*Convention Bulletin*, 05.02.03, f.o.).

Hain refererer imidlertid til demokratiske prinsipper både i og utenfor Konventet. Alt på det første møtet sier han at Konventets oppgave er “*nothing less than the creation of a new constitutional order for a new united Europe*” (PM 21.03.02), selv om han like før har uttrykt i et intervju at han ikke ønsker noen grunnlov for EU (*Guardian*, 28.02.02). Han sier seg i prinsippet enig i at

⁶⁶ Hain ble i oktober 2002 forfremmet fra Europaminister til “*Secretary of State*” for Wales (se Menon 2004: 36), men han fortsatte som regjeringsrepresentant i Konventet (se PM 29.10.02). Som Europaminister stod Hain til ansvar overfor det britiske parlamentet og deltok i en rekke høringer underveis i Konventprosessen. Når Denis MacShane overtok ministerposten i oktober 2002 var det imidlertid hans rolle å presentere og forsvare grunnlovsutkastet i parlamentariske komiteer og debatter.

⁶⁷ Se for eksempel Menon 2004: 12; Hoffmann 2002: 12; Shaw 2003: 61.

⁶⁸ Dette bekreftes også i tidligere analyser, se Closa 2004 og Fossum 2004.

⁶⁹ Hain er konsistent i sine uttalelser når han hevder at EUs fremste oppgave er å *levere*. Se f.eks. *Guardian*, 28.02.02; *Sheffield Hallam University Conference*, 07.03.02; *Social Market Foundation*, 13.03.02; *Polityka Magazine*, Warszawa, 26.03.02; tale, Nicosia, 10.04.02; *Chatham House*, 07.05.02; *Breakfast with Frost*, 12.05.02.

EU må få en grunnlov som forenkler strukturen, skaper klarhet og definerer kompetanser, og viser til at dette ikke er problematisk “så lenge det ikke er et manifest for en europeisk superstat” (*Telegraph*, 12.07.02, f.o.). Selve grunnlovsbegrepet trenger ikke å innebære noe mer enn dagens traktater, og han understreker at det viktige er innholdet (*Law Society*, 25.06.02). Det oppfattes tydelig som legitimt for Hain å diskutere EU i konstitusjonelle termer, og den demokratiske dimensjonen ved prosessen understrekes også ved slutten av Konventets arbeid (debatt Underhuset, 09.07.03). Hans uttalelser tilsier at han ikke knytter konstitusjonsbegrepet direkte til forestillingen om en enhetsstat, men det kan ikke leses entydig ut fra hans argumenter hva han legger begrepet, og hans uttalelser er noe inkonsistente.

Dette kan ha sammenheng med at Hain er under sterkt press, både fra en euroskeptisk opinion i hjemlandet og fra et ambisiøst Konvent. Dette krysspresset kan være noe av bakgrunnen for at han i svært begrenset grad forklarer hvorfor han aksepterer løsninger som i utgangspunktet var uforenelige med hans oppfatning av EU, særlig gjelder dette at Charteret gis konstitusjonell status og at EU gis status som juridisk person. På tross av et omfattende kildegrunnlag har det vært vanskelig å finne gode begrunnelser for endringer i hans argumenter. På den ene siden kan dette indikere at Hain handlet strategisk og oppfattet de nevnte løsningene som deler av et forhandlingskompromiss. Med overgangen til fase II anklages Hain av både Andrew Duff og Timothy Kirkhope for å si én ting i Brussel og en annen i London (*EU Reporter*, 11.11.02), noe som kan indikere at han har vært opportunistisk i sin bruk av argumenter. På den andre siden er det også en mulighet at Hain har handlet kommunikativt og faktisk har endret ståsted. Hans manglende begrunnelser kan da forstås som at han følte behov for å skjule dette overfor en skeptisk opinion. Analysen gir ikke et tilstrekkelig grunnlag for å lese ut om han handler strategisk eller argumentativt, og det ville være nødvendig med supplerende analyser for å danne seg et bedre bilde av dette.

Timothy Kirkhope: en demokratisk prosess?

Europarlamentariker Timothy Kirkhope ser ut til å være en av de sterkeste EU-skeptikerne blant de britiske representantene. Han gjør det veldig tydelig ved inngangen til Konventet at det er uaktuelt å akseptere en grunnlov for Europa, og gjentar dette i en rekke sammenhenger eksternt. Men under Konventets arbeid benytter han flere argumenter som ikke tilsvarer en tilnærming til EU basert på derivert demokratisk legitimitet, og han fremmer en europeisk dimensjon. Han synes dessuten å vise noe mer euroskepsis eksternt enn hva han uttrykker i Konventet. Mot slutten av arbeidet legger han frem en alternativ tekst til utkastet til en grunnlovstraktat hvor han

skisserer et minimalistisk “Europeisk fellesskap”. Hans argumenter kan tyde på at han på den ene siden erkjenner behovet for demokratiske ordninger på overnasjonalt nivå og at han etter hvert endrer sin oppfatning av prosessen noe, men at dette får ham til å skjerpe sin motstand mot en konstitusjonell orden på europeisk nivå.

I den første fasen gir Kirkhope klart uttrykk for at han ikke ønsker en europeisk grunnlov, og han tror de fleste i Konventet vil foretrekke en ny traktat (PM 24.06.02).⁷⁰

Some of the more passionate Europhiles want a written Constitution but to the UK and British Conservatives this is very difficult to countenance. Apart from the Magna Carta and the development of Common Law we do not even have a constitution for national affairs, never mind European affairs. But we do need to clarify the terms of past Treaties and we do need a text.

(Kirkhope, *National European Forum*, 11.07.02)

I forkant ser han svært positivt på opprettelsen av Konventet,⁷¹ og beskriver forumet som det reneste uttrykk for direkte demokrati. Han trekker Konventet frem som en utmerket måte å bevege EU nærmere borgerne på, i sterk kontrast til de tidligere prosessene preget av hestehandel og lukkede forhandlinger (*New Politics Network*, 22.04.02). Kirkhope er på den ene siden opptatt av å understreke medlemsstatenes sentrale rolle og suverenitet i EU. Men han hevder også at “*legitimacy requires greater democracy in the European Union. I am a firm believer in moving power away from unelected EU institutions to the elected ones*” (PM 23.05.02). En naturlig følge av dette er å gi EP initiativrett. Alt i den første fasen ser han altså ut til å anerkjenne at EU også har en demokratisk dimensjon. Hans demokratioppfatning ser ut til å være knyttet til kontroll og ansvarliggjøring av myndigheter heller enn representativitet, i tråd med forestillingen om “audit democracy” som også finnes igjen i Stuarts argumenter (jf. Fossum 2004): “*Simplifying the European Union by clearly defining responsibility would make it much more accountable and therefore more legitimate. Making it more accountable would reduce the apathy which plagues us, and this in turn would increase democracy in the EU*” (PM 12.09.02).

I fase II blir hans argumenter om demokrati og et borgernes Europa mer tallrike i Konventet. Han ønsker mer makt til EP for at borgerne involveres

⁷⁰ Se også *Sunday Telegraph*, 22.09.02: “Vi har prinsipielt og konsistent vært motstander av en europeisk grunnlov”, f.o.).

⁷¹ “The ‘Future of Europe’ Convention”, *Conservative Future of Europe Paper 1*, 26.02.02.

mer i prosessen (PM 20.01.03; PM 27.02.03; PM 18.03.03), og at utkastet går gjennom folkeavstemninger i alle landene. Han trekker igjen fram argumentet om at EP må få initiativrett, for at “et demokratisk valgt organ foreslår nye lovverk, slik tilfellet er i de fleste medlemsstatene” (f.o.). Dette vil, i følge Kirkhope, “*go a long way to redress the perceived democratic deficit in the Community*” (CONV 632/03). Han sier seg også fornøyd med at utkastet refererer til EUs demokratiske liv (PM 24.04.03), og appellerer til at folkeavstemninger avholdes samtidig i hvert medlemsland. Dette gjør det helt klart at han erkjenner EUs demokratiske dimensjon gjennom borgerne direkte, og ikke bare indirekte via statene. “*Our ultimate arbiters are the people of Europe; it is they who should be given the opportunity to have their say on our work before it is considered by the Council and a possible stitch-up is then perpetrated by them on us all*” (PM 24.04.03). Han gjør det klart at Charteret er viktig (PM 20.10.02), men ønsker ikke at det gis konstitusjonell status fordi “*it deals with matters of social, employment and cultural policy, which must always remain the responsibility of the member states*” (CONV 419/02: 8).

Selv om Kirkhope erkjenner behovet for mer demokrati i EU, beveger han seg ikke i retning av den tredje modellen når det gjelder oppfatningen av EU som enhet. Han slutter ikke opp om ideen om en konstitusjonell orden på EU-nivå,⁷² og begrunner dette med at “*accepting a codified European Constitution goes against the grain of our political traditions*” (EEP Study Day, 25.06.03). Han presenterer et eget alternativ til det endelige utkastet, der han konsekvent kaller EU “*the European Community*”, og som skisserer et samarbeid som tar en klar mellomstatlig retning. Hans alternativ går ut på å trekke EU tilbake til et mer økonomisk samarbeid (CONV 807/03).⁷³ “*A Constitution would represent a step towards a Superstate. A simplifying Treaty would make the European Union more understandable and hence more accountable. [...] Free trade must be our overriding priority.*” (CONV 807/03: 3).

Hans tydelig resultatorienterte posisjon fra oppstarten har dermed blitt ytterligere skjerpet ved avslutningen av Konventet, selv om han underveis i prosessen argumenterer for en rekke ordninger som klart går forbi dette. Dette kan tyde på at de overordnede normene som styrte i Konventet har påvirket ham under forsamlingens deliberasjoner, men at en erkjennelse av implikasjonene av å etablere en demokratisk konstitusjon på EU-nivå har utløst en klarere motstand hos Kirkhope. Samtidig henger enkelte elementer

⁷² Kirkhope stemte mot den endelige grunnlovstraktaten i Europaparlamentet (12.01.04), i en avstemming som resulterte i et overveldende flertall for traktaten. De andre MEPene i utvalget stemte for (Duff, McAvan, Tajani og Muscardini).

⁷³ For noen av hans mange endringsforslag, se sammenfatningen i CONV 574/1/03 Rev 1, 26.02.03, som viser at Kirkhope kom med i alt 49 forslag til endringer til de første 16 artiklene.

igjen i hans alternative forslag til en *grunnleggende traktat* som ikke er konsistente i forhold til den resultatbaserte modellen. Noen av artiklene viser at Kirkhope slutter opp om at en form for demokratisk legitimitet også må sikres direkte fra borgerne. Hans alternativ innebærer at medlemsstatene er forpliktet til å avholde folkeavstemninger, om Konventets utkast (Art. I-1.3), for fremtidige traktatendringer (Art. IV-7) og for å bli medlem i utgangspunktet (Art. I-57): “*The Community shall be open to all the European States whose people share the values referred to in Article I-2 and who respect them and are committed to promoting them together. Accession to the Community requires acceptance of its simplifying Treaty through a national referendum.*” (CONV 807/03: 10). Det er altså ikke medlemsstatenes “egne konstitusjonelle provisjoner” som avgjør hvorvidt folkeavstemninger skal avholdes. Det inneholder også en artikkel om medborgerskap (*citizenship of the Community*) (Art I-8) og institusjonaliserer konventmetoden som et ledd i traktatendringer (Art. IV-6.2), selv om det riktignok sier eksplisitt at konventet skal vedta “en eller flere” anbefalinger i stedet for “med konsensus” til regjeringskonferansen. I fase III kommer det også eksplisitt til uttrykk at han oppfatter EU som å ha et dobbelt legitimitetsgrunnlag (EP 24.09.03).

Linda McAvan: støtte til en europeisk grunnlov

Europarlamentariker Linda McAvan var medlem av sosialistgruppen i EP og argumenterte aktivt for en demokratisk grunnlov på EU-nivå alt fra starten. Det foreligger imidlertid forholdsvis lite datamateriale for henne. Hun var ikke veldig aktiv på plenums møtene og leverte bare to skriftlige bidrag alene, og de fleste av endringsforslagene hun er registrert med var felles bidrag for sosialistgruppen som enhet. Det har også vært vanskelig å finne uttalelser eksternt.⁷⁴ Med et så tynt datagrunnlag er det vanskelig å etablere en klar posisjon i forhold til rammeverket og teste dennes konsistens på tvers av kontekst. Det synes imidlertid klart at hennes tilnærming ikke tilsvarer en resultatbasert strategi for legitimering av EU slik de opprinnelige forventningene skulle tilsi. Flere av hennes uttalelser på Konventets møter tyder på at hun er tilhenger av et politisk EU med direkte demokratisk legitimitet. Hun ønsker mer makt til EP for å bøte på det demokratiske underskuddet og en konstitusjonell orden på europeisk nivå der Charteret gis konstitusjonell status (CONV 189/02). Hennes forestilling om en grunnlov viser seg å ikke være så sterkt knyttet til ideen om en stat. På sin hjemmeside, der hun forklarer hva utkastet til en grunnlovstraktat innebærer, beskrives den som en “*rule book*”, og hun er ikke enig i de konservatives fremstilling om at begrepet “grunnlov” innebærer at EU vil bli en stat:

⁷⁴ McAvans hjemmeside har ingen oversikt over avisinnlegg, intervjuer og taler, og hun kunne heller ikke skaffe til veie et slikt arkiv på forespørsel (personlig e-post, 07.04.05).

Britain is a member of other international organisations that have a “constitution” (e.g. the World Health Organisation). Even sports clubs have “constitutions”! The term simply means the basic ‘rulebook’ of an organisation. The new EU constitution is intended to replace its current constitution, namely the various overlapping and sometimes confusing treaties that set out the EU’s field of competence, powers and procedures. This simpler, clearer, single document should be welcomed.⁷⁵

Oppsummering: en konstitusjonell prosess

Aktørene som startet ut med en klar oppfatning av EUs legitimitetsgrunnlag som avhengig av resultater i Konventets første fase oppfylte så godt som alle kriteriene som ble satt i ut i Tabell 1 for denne modellen. Argumentet om at EUs demokratiske legitimitet er derivert stod sentralt hos disse representantene, som understreket at demokratiet på EU-nivå går via de nasjonale representantene i Rådet, og at nasjonale parlamentarikere burde inkluderes mer i EUs beslutningsstruktur. De fleste pekte på at et demos bare eksisterer på nasjonalstatlig nivå. Statenes ukrenkelige suverenitet ble gjentatte ganger understreket, sammen med et forsvar for vetoretten i Rådet og en skepsis til å gi mer makt til EP. Videre var de skeptiske til å overføre flere ansvarsområder til EU, og enkelte ønsket også en tilbakeføring av kompetanser til medlemsstatene. Argumenter om Charteret var ikke fremtredende, men der slike forekom gav aktørene uttrykk for at dette måtte begrenses til å være en politisk erklæring. Konventet ble gjerne fremstilt som et diskusjonsforum som skulle presentere ett eller flere alternativer for IGCen, og flere understreket at det endelige ordet ville ligge hos de nasjonale regjeringene her. Aktørene omtalte gjerne det ventede utfallet som en traktat, og understreket at det bare ville innebære en videreføring av de eksisterende traktatene.

Med overgangen til fase II kan en forholdsvis entydig bevegelse spores i deres argumenter. Man finner nå en generell tendens til at de omtaler prosessen som en konstitusjonsprosess, og det er flere indikasjoner på at det har forekommet et normskifte hos disse aktørene. De ser ut til å erkjenne at EU er noe mer enn en problemløser med derivert demokratisk legitimitet, og deres argumenter blir mer inkonsistente i forhold til det tredelte analytiske rammeverket. Flere av argumentene de kommer med i den andre fasen tilsier at deres oppfatning av EU er blitt mer kompleks, og at EUs doble legitimitetsgrunnlag til en viss grad anerkjennes. Det er tydelig at betegnelsen “konstitusjon” aktiviserer ulike referanserammer, noe som gir seg utslag i ulike reaksjoner hos aktørene. For de fleste ser konstitusjonsbegrepet ut til å være

⁷⁵ ‘A briefing by Linda McAvan MEP and Richard Corbett MEP’, http://www.lindamcavanmep.org.uk/special_reports/constitution (10.05.07).

sterkt koblet til statsbegrepet, og de gir ikke nødvendigvis sin tilslutning til EU som konstitusjonell orden. Heathcoat-Amory og Kirkhope ser ut til å skjerpe sin motstand når de innser at Konventet vil produsere en konstitusjonell tekst. De slutter ikke opp om det endelige resultatet og leverer sine egne alternativer for henholdsvis et “*Europe of Democracies*” og et “*European Community*”. Hos Gisela Stuart spores også en inkonsistens i den andre fasen. Men selv om hun kritiserer både prosessen og utfallet i ettertid tilsier hennes utsagn at hun i prinsippet støtter ideen om en demokratisk konstitusjon på EU-nivå. Imidlertid understreker hun at EUs mål først må tydeliggjøres.

Regjeringsrepresentanten Fini gir gjennom sine uttalelser internt og eksternt uttrykk for å være en strategisk handlende aktør. Det er tydelig at hans uttalelser tilpasses publikum. Det er vanskeligere å danne seg et klart bilde av Storbritannias regjeringsrepresentant Peter Hain. Han er under sterkt press både fra en euroskeptisk opinion og fra deltakerne i Konventet, og hans tilslutning til grunnlovstraktaten som inneholder Charteret og gir EU status som juridisk person begrunnes i liten grad. Dermed er det på grunnlag av denne analysen vanskelig å si noe om hva som ligger bak denne endringen. Begge de to regjeringsmedlemmene gir uttrykk for at de støtter en demokratisk konstitusjon, men dette ser også ut til å gi dem sterke assosiasjoner til en stat, og de har problemer med å bli fortrolig med bruken av dette begrepet på EU.

Kapittel 5

EU som verdifelleskap

Debatten om Europas verdigrunnlag var særlig omfattende i Italia. Av de fem italienske representantene i utvalget ser imidlertid bare tre av dem ut til å være tilhengere av en politisk union med et tykt, etisk fundament. Marco Follini, Cristiana Muscardini og Antonio Tajani vektla alt fra Konventets begynnelse behovet for å tydeliggjøre en felles kulturell identitetsfølelse for å kunne legitimere EU.

Diskusjonen om EUs verdigrunnlag og hvorvidt utkastet skulle inkludere en referanse til religion hadde skapt stor debatt i Charterkonventet (Eriksen og Fossum 2004: 441) og var til tider intens også i Konventet. En referanse til kristendommen ble foreslått inkludert både i grunnlovstraktatens artikkel 2 om unionens verdier,⁷⁶ som ville ha fått juridisk bindende kraft, og i forordet, hvor det ville fått en mer symbolsk betydning. Dette fikk imidlertid ikke oppslutning i forsamlingen, og den endelige teksten viser til universelle verdier som ikke er særegent europeiske: menneskeverd, frihet, demokrati, likhet, rettsstaten og respekt for menneskerettigheter. Forordet inneholder for en stor del de samme formuleringer som de eksisterende traktatene og viser til “Europas kulturelle, religiøse og humanistiske arv”. I det følgende vil de tre aktørenes argumentasjon presenteres i forhold til denne debatten og hvordan de vurderte det endelige utfallet.

⁷⁶ Presidiet mottok 92 endringsforslag bare for definisjonen av EUs verdier etter at de hadde presentert de første seksten artiklene i februar 2003. Til sammen kom det inn 1167 endringsforslag for disse artiklene, og etter hvert som nye utkast ble lagt frem mottok Presidiet også veldig mange flere (se også Vedlegg 2).

Marco Follini: mot universelle verdier

Sammenlignet med de andre aktørene i utvalget var kristelig-demokraten Marco Follini⁷⁷ fra det italienske Deputertkammeret den klart minst aktive i Konventet. Han deltok på bare litt over en tredjedel av plenums møtene, og leverte kun ett skriftlig bidrag på egen hånd.⁷⁸ Kildegrunnlaget synes likevel tilstrekkelig for en entydig klassifisering av Follini under den verdibaserte legitimeringsstrategien i Konventets første fase. Han er en klar tilhenger av tettere integrasjon, og viser gjentatte ganger til behovet for å gi EU en konstitusjonell tekst som også definerer Europas religiøse arv og historie. Her skjer det imidlertid en interessant endring over tid, i det at han går bort fra at de europeiske verdiene må nedfelles i en konstitusjon. Han universaliserer sine argumenter og viser til at grunnloven må være en allmenngyldig tekst som dekker et mangfold av verdioppfatninger.

Alt på det første plenums møtet vektlegger Follini at det er behov for “mer Europa”,⁷⁹ og at Konventet må forsøke å “nedfelle de verdiene som ligger til grunn for den europeiske identitet, dens røtter, dens åndelige minste felles multiplum i en konstitusjonstraktat” (PM 21.03.02, f.o.). Han viser ikke utelukkende til kristendommen, men til et mer omfattende sett av felles verdier og historie som definerer den europeiske identitet. I løpet av den første fasen gjør han det flere ganger klart i italienske media at en slik referanse er helt nødvendig i en EU-grunnlov (*Avvenire*, 01.03.02; *Il Messaggero*, 18.05.02).

I slutten av fase I går Follini likevel bort fra dette, noe som slås opp i *Il Messaggero* med tittelen “Follini bremser: ingen ‘kristne røtter’ i Grunnloven”. Hans endring fremstilles som uventet ettersom han er en av de politikerne man minst “mistenker som verdslig sympatisør”. Follini erklærer å være i tvil, men at det ikke synes passende å inkludere en referanse til religion. “Man må skille mellom to nivåer, det religiøse og det politisk-institusjonelle.” Han ser

⁷⁷ Marco Follini var partileder for Ccd (*Centro Cristiano Democratico*) i 2001 og 2002 som var del av regjeringskoalisjonen *Casa delle Libertà* (*Forza Italia*, *Alleanza Nazionale*, *Lega Nord*). 8. desember 2002 ble han partileder for Udc (*Unione Democratici di Centro*), en partigruppe bestående av Ccd og Cdu (*Cristiani Democratici Uniti*), og han satt i denne posisjonen til han trakk seg 15. oktober 2005.

⁷⁸ Marco Follinis vararepresentant, venstredemokraten Valdo Spini, deltok derimot aktivt og illustrerer godt hvordan aktiviteten til varaene kunne være betydelig større enn de faste medlemmene, noe som gjorde dem til fullverdige deltakere i Konventets deliberasjoner. Spini tok ordet flere ganger enn alle de faste representantene av italiensk nasjonalitet, med unntak av Cristiana Muscardini, som gikk på talerstolen like mange ganger.

⁷⁹ En rekke områder bør i følge Follini være underlagt EUs myndighet, deriblant skatte- og sosialpolitikk, sikkerhets- og forsvarspolitikk og innenriks- og rettspolitikk. Dette kommer konsekvent til uttrykk både internt og eksternt og fastholdes over tid, se f.eks. *Avvenire*, 01.03.02; PM 06.06.02; WD1 WG6 17.06.02; PM 11.07.02; PM 20.12.02.

det derimot som “alvorlig” at religionstilknytningen ikke ble inkludert i Charteret, for det var her disse verdiene burde refereres til.

Men når man derimot skal ta fatt i EUs institusjonelle arkitektur tror jeg ikke det er det passende forum for å sette inn en henvisning til den gamle verdens kristne røtter. Religionens verdi må være et anliggende for personers samvittighet heller enn et konstitusjonelt diktat. Hvis Europa ikke bare skulle ta seg av felles valuta eller andre tekniske aspekter, men også familie og bioetikk [...] ville jeg ha fastholdt at det er nødvendig å gi henne et eksplisitt kristent grunnlag. Men slik er det ikke.

(Follini, *Il Messaggero*, 22.09.02, f.o.)

Follinis begrunnelse for å ha endret posisjon er interessant og gir uttrykk for en noe annen oppfatning av prosessen enn tidligere. Han snakker nå om EU som et teknisk redskap for medlemsstatene heller enn en politisk union, og det er derfor ikke nødvendig å bry seg om “individets bevissthet” på europeisk nivå. “Kirken står fremst i å fastholde at EU ikke bør bry seg om saker som har med personlig tro å gjøre,” det er de enkelte statenes ansvar. Han oppfatter tydelig integrasjonsprosessen som noe uten presedens, og viser til at “det Europa som bygges er ikke bare langt fra en stat, men i enda mindre grad en superstat” (ibid.). Dette innebærer en signifikant endring fra han tidligere fremstilling av Konventet som “begynnelsen på et eventyr” fordi det “dreier seg om å definere hvem vi er og hvordan vi organiserer oss, hvilken form for Europa vi ønsker” (*Avvenire*, 01.03.02, f.o.). Nå omtaler han imidlertid forsamlingen som et mer teknisk forum som skal sørge for å reformere EUs institusjonelle struktur.

Med overgangen til fase II er Follinis begrunnelse for å ha endret posisjon imidlertid en annen. I den katolske avisen *Avvenire* viser han fremdeles til kristendommens avgjørende betydning for fremveksten av dagens europeiske sivilisasjon og som gjennom århundrene har “formet vår felles identitets karakter” (11.02.03, f.o.). Han er overbevist om at det finnes en europeisk kulturell identitet og viser til utvidelsen som en gjenforening av kontinentet, men er usikker på hvordan dette bør henge sammen med grunnlovstraktaten. Deretter argumenterer han ved å vise til *universelle prinsipper*: “Forslaget om å nevne ‘Gud’ og de kristne verdier spesielt” risikerer heller å åpne for strid enn å bekrefte en felles bevissthet.

Det er én sak å anerkjenne den religiøse arven i den offentlige diskurs. Det vil være noe annet å kodifisere denne arven i et konstitusjonelt prinsipp. Den europeiske identitets røtter er kristne (også for de som ikke er kristne), men de europeiske institusjonene er verdslige (også for de som er kristne).

(Follini, *Avvenire*, 11.02.03, f.o.)

Det er tydelig at Follini har en demokratisk konstitusjon som referanseramme, for han sammenligner situasjonen med debatten som foregikk om religionens status både i den amerikanske og i den italienske grunnlovsforsamlingen (1946-7). Han omtaler prosessen i konstitusjonelle termer, og dette normskiftet bekreftes ved at han universaliserer sine argumenter. Han viser nå til hva som er passende i forbindelse med en universell og *konstitusjonell tekst*, og forklarer at hans resonnement har sitt opphav i juridiske begrunnelser (*Avvenire*, 28.02.03). Denne begrunnelsen er konsistent på tvers av kontekst, og han viser også senere til både den italienske og amerikanske grunnloven: “Jeg har vanskelig for å se for meg at en Grunnlov kan utgis i Guds navn” (Deputertkammeret, 06.03.03, f.o.). Senere uttaler han at dersom forordet først skal inneholde spesifikke referanser som definerer den europeiske identiteten, som Opplysningstiden, bør også en referanse til kristendommen inkluderes. Men han ser selv ut til å støtte en universell grunnlov som ikke inneholder en slik etisk verdidefinisjon (Deputertkammeret, 03.06.03). På dette møtet nevner han også Charteret for første gang og uttrykker tilfredshet med at det innlemmes i Grunnloven. Han ønsker videre at teksten går gjennom en felles europeisk folkeavstemning fremfor separate ratifiseringsprosesser i hvert medlemsland. For fremtidige endringer mener han at et flertall må være tilstrekkelig, ettersom nettopp slike mekanismer skiller en traktat fra en “ekte grunnlov” (ibid.).

Follini ser ut til å ha beveget seg entydig i retning av den rettighetsbaserte modellen for EU. Han ønsker et politisk Europa der medlemsstatene oppgir suverenitet på flere områder og borgerne settes i fokus:

*The Union is founded on the Member States and the **citizens**. It is the individual citizen which must be placed at the heart of the Union activities, according to the Preamble of the Charta of Fundamental Rights. It is the citizen which – in contrast to traditional international law – has been recognised as bearer of rights and duties under Community law since 1962 by the Court of Justice, next to the Member States [...] This should be made explicit in the Constitution by mentioning the citizens next to the Member States both in the Preamble and in the Articles on the Foundations of the Union; and by calling the*

European Parliament “House of Citizens”, as opposed to the Council (in its legislative role), which should be called “House of States”.

(EF I-1)⁸⁰

I slutfasen uttrykker han skuffelse over at Konventets resultat ble for svakt: “Det er nesten for åpenbart at Europa etter denne etappen risikerer å være mye mindre enn det det er, burde være og enda mindre enn det vi alle har lovt at det skal være” (*Il Sole 24 Ore*, 06.06.03, f.o.; se også *Corriere della Sera*, 17.06.03).

Follinis argumenter er konsistente på tvers av kontekst gjennom hele prosessen, og underbygger antakelsen om at han har beveget seg i retning av modell 3. Han går bort fra å ønske en grunnlov med en sterk etisk substans, noe som kan skyldes at prosessen i Konventet gjorde de ulike etiske oppfatningene om EU tydeligere. En erkjennelse av EUs mangfold kan slik ha ført til et normskifte hos Follini, ved at han innså nødvendigheten av å søke rettferdige prosedyrer og prinsipper på tvers av verdigrunnlag. At han ser på EU som et pluralistisk samfunn bekreftes også i intervjuer i ettertid, der han beskriver EU som en dynamisk union som stadig flytter sine grenser (*Avvenire*, 05.06.03). Follini understreker i et intervju at dagens Europa “er en mosaikk og ikke et byggesett”, der det dreier seg om å forene ulike folkeslag, tradisjoner og religiøse overbevisninger. Samtidig finner en protestmarsj sted i Italia, mot tyrkisk medlemskap og for å forsvare den europeiske identitet, som kommenteres av Follini: “Identitetstrekket til det nye Europa er pluralisme, ikke homogenitet” (*Il Messaggero*, 20.12.2004; se også *Corriere della Sera*, 27.12.2004).

Cristiana Muscardini: identitetsspørsmål i fokus

Cristiana Muscardini fra *Alleanza Nazionale* på ytre høyre fløy tilhører *Union for Europe of the Nations* (UEN) i Europaparlamentet. Denne partigruppen samler de europeiske nasjonalistiske partiene og fastholder at “EU bare kan bygges og ha fremgang hvis tradisjon, suverenitet, demokrati og de europeiske folks identitet respekteres”.⁸¹ Som sin partileder Gianfranco Fini, ønsker Muscardini et *nasjonenes* Europa i den forstand at medlemsstatenes nasjonale suverenitet og kultur må stå sentralt. Hun ser imidlertid ut til å være tilhenger av et annet EU, som tydelig er noe mer enn et instrument for medlemsstatene.

⁸⁰ Endringsforslaget er signert Brok, Szajer og Follini m.fl. og er et av flere felles endringsforslag for EPP-gruppen som Follini stiller seg bak. Disse skisserer et borgernes Europa, der blant annet konventmetoden institusjonaliseres som metode for konstitusjonelle endringer (EF IV-F) og EUs lov overordnes de nasjonale lovverkene (EF Del 1-Art. 6a).

⁸¹ Fra UENs Charter, tilgjengelig på <<http://www.uengroup.org>> (10.05.07).

Behovet for direkte demokratisk legitimitet⁸² og sterkere integrasjon gjentas konsistent gjennom hele prosessen. Muscardini argumenterer for at det europeiske verdigrunnet må tydeliggjøres og innlemmes i en konstitusjon med en tykk etisk substans. Hennes fokus på identitetsdimensjonen i den første fasen gjør at hun kan plasseres forholdsvis klart innenfor kommunitarianismen og den verdiorienterte modellen.

Men etter hvert som prosessen skrider frem, og det blir klart at Konventet beveger seg i retning av en mer universell konstitusjon, gir dette seg utslag i større skepsis. Hennes utsagn blir noe mer inkonsistente, og hun ser ut til å bevege seg fra den verdibaserte mot den resultatbaserte strategien, ettersom hun i mye større grad vektlegger nasjonalstatenes ukrenkelige suverenitet og nødvendigheten av å beskytte nasjonale identiteter. Hun holder fast ved sin oppfatning om at en tykk identitet er nødvendig for at borgerne støtter opp om politiske strukturer. Dette framkales derimot fra EU.

Muscardini understreker alt i starten at medlemsstatene ikke må miste suverenitet på permanent basis og at fleksibilitet beholdes.⁸³ Men selv om hun oppfatter nasjonen som den viktigste enheten er hun overbevist om at de europeiske folk deler et felles sett med verdier,⁸⁴ og er veldig opptatt av at disse defineres og anerkjennes eksplisitt i en konstitusjonell tekst (*Il Sole 24 Ore*, 25.2.02). Hun ønsker et Europa som:

med respekt for de historiske og kulturelle tradisjonene til de enkelte stater og folk, på en entydig og klar måte definerer sine grunnleggende verdier. Disse har sitt opphav i den judeisk-kristne tradisjon, gresk filosofi, romansk rett og verdslige og liberale verdier [...] og vil gjøre Grunnloven til en levende tekst som borgerne kan identifisere seg med og føle seg representert i.

(Muscardini, PM 22.03.02, f.o.)

Hun håper at Konventet vil ende med en EU-grunnlov, og mener at forsamlingens suksess avhenger av at den er i stand til å “legge til side de

⁸² Se bl.a. PM 23.05.02; WD14 WG 3 10.09.02; PM 03.10.02; WD17 WG9 12.11.02. I fase II kommer dette til uttrykk i hennes endringsforslag, der flere går ut på å øke EPs makt i EUs institusjonelle struktur. EP må i følge Muscardini konsulteres og/eller få initiativrett på en rekke nye områder (bl.a. et område for frihet, sikkerhet og rettferdighet og eksterne relasjoner), og medbestemmelse må bli standard prosedyre.

⁸³ Se f.eks. hennes bidrag på plenums møtene 16.04.02 og 03.10.02, arbeidsdokumentet WD14 WG3, 10.09.02 og intervjuet i *Secolo d'Italia*, 27.06.02.

⁸⁴ Den forestående utvidelsen omtales gjentatte ganger som en “gjenforening” (PM 11.07.02; PM 21.01.03; PM 15.05.03).

eksisterende uoverensstemmelsene og spesifisere felles verdier og prinsipper” (*Notizie dell’Osservatorio*,⁸⁵ mars 2002, f.o.). Hennes oppfatning er at den europeiske kulturen ikke er en enkel “sum av de nasjonale kulturer og tradisjoner, men helheten av disse kulturene” (PM 24.06.02, f.o.). Målet er “å gi EU en rolle som forsvarer for den verden, den sivilisasjonen vi har ervervet” (PM 15.04.02, f.o.). Ved å argumentere for sterkere integrasjon på områder som grensekontroll, innvandring og asyl, forsvar, utenrikspolitikk og bekjempelse av terror,⁸⁶ bekrefter hun sin oppfatning av at det kan trekkes et skarpt skille mellom “oss” og “dem”.

Med overgangen til Konventets andre fase spores en endring i Muscardinis fokus. Hun erkjenner at prosessen går i retning av å etablere en konstitusjonell orden på EU-nivå som vektlegger prosedyrer og universelle rettigheter, noe hun uttrykker stadig sterkere skepsis til.⁸⁷ Hun viser oftere til medlemsstatenes ukrenkelige suverenitet og nasjonale identiteter i Konventet (WD17 WG3 17.09.02; PM 15.05.03). Hun blir nå svært tydelig på at resultatet av konventprosessen bør være en mellomstatlig *traktat*, og går fullstendig bort fra å bruke benevnelsen “grunnlov” eller “grunnlovstraktat” slik hun gjorde i fase I. Dette kommer også til uttrykk i flere av hennes endringsforslag. At dette er uttrykk for en bevisst ending er endringsforslaget som går ut på å erstatte ordet “Grunnlov” med “Traktat” gjennom hele teksten et klart tegn på (EF III-IV).⁸⁸

Det at hun ser ut til å ha blitt mer skeptisk til en EU-grunnlov kan ha sammenheng med en erkjennelse av at konventmedlemmene ikke vil komme til enighet om å inkludere de etiske prinsippene som er nødvendige for en tilstrekkelig “tykk” grunnlov. Hennes overbevisning om at et verdifelleskap er nødvendig for å underbygge en politisk enhet kan bidra til at hun tar en mer pragmatisk tilnærming når hun innser at dette sannsynligvis ikke vil få gjennomslag i forsamlingen. Hun kjemper for en anerkjennelse av Europas kulturelle arv og religiøse røtter i teksten til siste slutt,⁸⁹ noe som tyder på at

⁸⁵ Det første nyhetsbrevet fra det italienske konventobservatoriet.

⁸⁶ Se PM 22.03.02; PM 16.04.02; EP 14.05.02; PM 06.06.02; PM 25.06.02; *Secolo d’Italia* 27.06.02; PM 11.07.02; høring 26.11.02; CONV 532/03; PM 27.02.03; PM 03.04.03; PM 16.05.03; PM 30.05.03.

⁸⁷ Se arbeidsdokumentet WD14 WG3, 10.09.02 og CONV 533/03, 04.02.03.

⁸⁸ Muscardini leverer videre to endringsforslag parallelt til den første artikkelen; i det ene ønsker hun å beholde navnet “Europeiske Union” mens hun i det andre foreslår at det endres til “De Europeiske Statenes Union”. Hun erklærer seg motstander av betegnelsen “Europas Forente Stater”, ettersom navnet må “gjenspeile det som det nye Europa vil og bør være” (CONV 533/03, 04.02.03). Hun ønsker også å slette den mye diskuterte referansen til en føderal modell (EF, 06.02.03).

⁸⁹ PM 27.02.03; CONV 660/03; EF I-2.a; EF Preamble 31.05.03; PM 05.06.03; PM 11.06.03.

hun ikke har endret sin oppfatning i etisk forstand om hva som definerer legitim myndighetsutøvelse:

EU eksisterer som en modell for sivilisasjon og utvikling. En sivilisasjon som ønsker anerkjennelse av sine verdier uten ønske om å skade andre kulturers verdier. [...] Man kan ikke se bort fra den historiske antikken fra Hellas og Roma, den judeisk-kristne tradisjonen og de sekulære, liberale verdiene [...] for det er fra disse Europas fremtid drar sin kulturelle og moralske styrke.

(Muscardini, EP 02.07.03, f.o.)

Hennes posisjon blir imidlertid noe mer ambivalent, ettersom hun parallelt med å øke sin motstand mot en demokratisk EU-konstitusjon, fortsetter å insistere på behovet for direkte demokratisk legitimitet på EU-nivå og tettere integrasjon. Hun viser også i noe større grad til rettigheter og demokrati (EP 15.01.03) og hun gir sin tilslutning til at Charteret inkluderes, riktignok som en følge av de horisontale klausulene som anbefaler hvordan dokumentet skal tolkes (CONV 785/03). Avslutningsvis omtaler hun grunnlovstraktaten i positive vendinger, "kanskje kunne vi ikke ha gjort mer, men vi har likevel gjort mye allerede: det blir et Europa av nasjonalstater, et mer samlet Europa som respekterer de enkeltes identiteter, språk og mangfold" (PM 09.07.03, f.o.).

Analysen kan tyde på at Muscardinis visjoner om et kulturelt enhetlig og avgrenset EU blir nedgradert i løpet av prosessen. Det ser ikke ut til å være tilfellet for hennes kollega Antonio Tajani.

Antonio Tajani: Europas kristne røtter

Europarlamentariker Antonio Tajani fra Berlusconi's regjeringsparti *Forza Italia* faller tydelig inn under den verdibaserte legitimeringsstrategien i fase I. Han ønsker en grunnlov som avgrenser Europa som kulturelt fellesskap ved å vise til kristendommens sentrale rolle, noe han holder fast ved gjennom hele konventprosessen og i ettertid. Det er ikke funnet inkonsistens i hans argumenter, verken på tvers av kontekst eller over tid. Hans oppfatning av at det europeiske verdifellesskapet må segmenteres i en konstitusjon endrer seg ikke, og til tross for at prosessen etter hvert oppfattes som konstitusjonell finner man få tegn på en universalisering av argumenter hos ham. Men hans posisjon illustrerer noe av det interessante med den verdibaserte modellen, nemlig at den til en viss grad bygger på den rettighetsbaserte. Tajani relaterer i større grad verdier til rettigheter i fase II av Konventet.

Allerede på det første plenumsøtet trekker Tajani fram det innovative ved Konventet og den historiske rollen det vil spille i utarbeidelsen av "en ny grunnlovstraktat" (PM 21.03.02). Det er i følge ham viktig å foreta en klar fordeling av kompetanser mellom ulike nivåer i en *grunnlov*.⁹⁰ Tajani understreker fra første stund at kirken og religionen er grunnsteinene i "kontinentets kulturelle identitet" ettersom de har bidratt til "å definere vår sivilisasjons grunnleggende verdier. [...] De kristne og jødiske røttene har, sammen med opplysningstiden, romerretten, universitetene og det latinske språk, formet en *idem sentire de re publica*,⁹¹ som ikke noe politisk fellesskap kan overleve uten"(PM 21.03.02, f.o.). Han understreker at han ikke ønsker å påtvinge noen et religiøst syn, men at hensikten med å henvise til religion er nettopp å avgrense Europa som *verdifelleskap*. Han ønsker å samordne EUs politikk på områder som politi- og justissamarbeid, utenriks- og sikkerhetspolitikk, innvandring og grensekontroll.⁹²

Det finnes i følge Tajani en underliggende identitetsfølelse som må tydeliggjøres og skrives inn i en grunnlov med en etisk substans (høring, 26.11.02; PM 31.05.03). "Å ta fatt på en europeisk grunnlov uten å referere til Gud, eller i det minste den religiøse arven, er som å bygge et hus uten grunnmur. Det vil ikke vare" (*Avvenire*, 07.02.03; se også EP-debatten 05.12.02). Den etiske dimensjonen nevnes i de aller fleste av Tajanis utspill i media,⁹³ og i flere tilfeller trekkes det frem som ett av de viktigste punktene han kjemper for i Konventet. At Europas kristne arv er opphavet til Europas sivilisasjon, kultur og verdier er i følge Tajani et udiskutabelt faktum. I en høring i det italienske parlamentet uttaler han: "det var ikke min intensjon å sette i gang en debatt, jeg ville bare fremheve en realitet" (26.11.02, f.o., se også *Avvenire*, 25.09.03).

Slik det kommer til uttrykk i hans uttalelser og innlegg blir denne dimensjonen stadig viktigere for Tajani i Konventets andre fase. Han sier seg fornøyd med at Europa "i dag diskuterer Europas grunnlov", og fremstiller dette som et tegn på at Konventet har lyktes (PM 31.05.03). Han støtter også en rekke av de konkrete endringene i grunnlovstraktaten, deriblant

⁹⁰ *Il Messaggero*, 05.03.02; *Corriere della Sera*, 24.07.02; *Il Giornale*, 27.08.02.

⁹¹ Fra latin: "en lik oppfatning av det felles anliggende". Ordet *identitet* kommer fra det latinske ordet *idem*, som betyr den samme, den som er lik.

⁹² CONV 87/02; PM 11.07.02; PM 12.09.02; *Il Tempo*, 20.10.02.

⁹³ Fase I: *La Stampa*, 20.03.02; *Il Giornale*, 31.03.02 og 27.08.02; *Il Giorno RCN*, 14.07.02 og 24.10.02; *Corriere della Sera*, 24.07.02. Fase II: *Il Messaggero*, 23.11.03 og 27.02.03; *Il Tempo*, 05.12.02 og 11.02.03; *La Stampa*, 24.01.03; *Avvenire*, 07.02.03 og 01.03.03; *Il Giornale*, 03.03.03, 07.06.03 og 18.07.03; *Corriere della Sera*, 20.06.03.

anerkjennelsen av EUs juridiske status. Men, han vil fremdeles ha en referanse til Europas røtter.

Europe will be the Europe of values: it is in values that our origins are rooted. I hope that the IGC will want to include an explicit reference to our Judaeo-Christian roots in the preamble to the secular Constitution of our Europe because, if we lose sight of our origins, we shall not succeed in treading new paths or looking towards those new horizons that tomorrow's Europe must reach.

(Tajani, EP, 02.07.03)

I motsetning til både Follini og Muscardini kan ingen konsistent endring spores i Tajanis argumenter etter hvert som prosessen utvikler seg i retning av en mer universell konstitusjonsprosess. I etterkant uttrykker han skuffelse over at verdigrunnlaget ikke ble definert i grunnlovstraktaten,⁹⁴ og ønsker at dette endres i IGCen. I følge ham er nemlig “skapelsen av en grunnlovstraktat i EU nært knyttet til skapelsen av et europeisk folk. [...] En felles anerkjennelse ‘*de re publica*’ av kontinental målestokk. [...] Europa trenger en sjel” (*Il Giornale*, 18.07.03). Det finnes ikke tegn til at han universaliserer sine argumenter, som Follini, eller at han blir mer skeptisk, som Muscardini, når han innser at et slikt tykt fellesskap vanskelig kan defineres på EU-nivå.

Tajani illustrerer imidlertid et interessant element ved den verdibaserte tilnærmingen og dens forhold til den rettighetsbaserte tilnærmingen. Verdier relateres hos han til rettigheter, men det siste er ikke i seg selv nok til å legitimere en politisk enhet. Tajani er tilhenger av å inkludere en referanse til Charteret i grunnloven (PM 07.11.02), og de europeiske borgernes grunnleggende rettigheter må defineres innenfor et felles juridisk område på EU-nivå (PM 08.11.02). “*European law should include a habeas corpus – a genuine ‘statute of citizens’ rights’ – which should also act as a benchmark for the harmonisation of the various national systems*” (CONV 456/02). Før et område for frihet, sikkerhet og rettferdighet kan etableres, må man definere felles verdier slik de kommer til uttrykk i individuelle grunnleggende rettigheter og sikre prosedyrer som garanterer deres beskyttelse (ibid.). Tajani ser ikke ut til å oppfatte universelle rettigheter alene som tilstrekkelig for å legitimere tettere integrasjon på dette området, ettersom også det underliggende verdissetet må defineres. Han understreker at det er en forutsetning å først definere individuelle rettigheter (PM 03.04.03). Han fremstiller Charteret som et uttrykk for EUs verdier (høring, 26.11.02) og er tydelig på at det må være

⁹⁴ Se EP-debattene 24.09.03, 08.10.03, 22.10.03, 19.11.03, 03.12.03, 16.12.03, 10.03.04 og 04.05.2004; *Avvenire*, 25.09.03; *La Voce Repubblicana*, 02.11.04; og talen på ungdomspartiets landmote, *Forza Italia Giovani*, 15.11.03.

juridisk bindende, men han mener det ikke er “uttømmende når det gjelder verdiene som den nye Europeiske Unionen må kjenne seg igjen i” (høring, 26.11.02: 7).

Oppsummering: universalisering av argumenter

De tre aktørene som gir uttrykk for en verdiorientert tilnærming til EUs legitimitetsgrunnlag i Konventets første fase fulgte forholdsvis konsekvent de kriteriene som ble satt ut i Tabell 1. Deres argumenter indikerer at de ser på EU som en politisk enhet med behov for egne demokratiske standarder, og de gir alle klart uttrykk for at et kulturelt demos er forutsetning for dette. De vektlegger at det allerede finnes en europeisk identitetsfølelse, og at denne må tydeliggjøres slik at Europas folk kan identifisere seg klarere med Unionen. De ønsker også sterke overnasjonale institusjoner, og argumenterer for felles grensepoliti, sikkerhets- og forsvarspolitikk, innvandrings- og asylpolitikk, og til en viss grad også sosialpolitikk. Dette er områder som tradisjonelt er nært knyttet til nasjonalstaten, og illustrerer ideen om at EUs borgere er del av et større, men klart avgrenset, verdibasert fellesskap.

Som forventet kommer det ikke klart frem hvordan tilnærmingen gir seg utslag politisk-institusjonelt. De tre argumenterer med varierende styrke for mer makt til overnasjonale institusjoner, utvidelse av kvalifisert flertall i Rådet og medbestemmelsesrett for EP. De understreker at borgerne er de grunnleggende byggesteinene i dagens Europa, og med unntak av Muscardini, har de ikke så sterkt fokus på medlemsstatenes rolle i EU. I likhet med aktørene som hadde en resultatbasert tilnærming er ikke argumenter om Charteret fremtredende, men når det nevnes, fremstilles det som et uttrykk for unionens verdier. Derimot vektlegger de sterkt at EU må få en konstitusjon med en tykk etisk substans, noe som tydelig illustrerer at de ikke oppfatter konstitusjonen som en universell tekst som skal garantere individuelle rettigheter og demokratiske prosedyrer. De ønsker å engasjere Konventet i en debatt om hva som utgjør EUs felles kulturelle arv og historie.

I Konventets andre fase ser aktørene ut til å erkjenne at prosessen går i retning av å etablere en konstitusjonell orden, og at denne vil ta form av en universell demokratisk konstitusjon. De tre representantene forholder seg imidlertid til dette på ulike måter. Follini ser ut til å ha gått gjennom et normskifte, noe som er tydelig fra hans universalisering av sine argumenter. Han ser ut til å erkjenne behovet for en mer universell grunnlov, som kan sikre demokrati og rettigheter på tvers av verdikonflikter, og går bort fra å kreve at en særegen europeisk identitet defineres. Dette begrunnes med at grunnloven må nedfelle allmenngyldige prinsipper og prosedyrer som forholder seg til EU som et flerkulturelt og pluralistisk samfunn. Muscardini ser derimot ut til å oppfatte et

slikt rammeverk som problematisk, og fokuserer i større grad på nasjonale identiteter og statenes suverenitet i Konventets andre fase. Hun gir ikke lenger sin tilslutning til en europeisk grunnlov, og ønsker at EU reguleres av en mellomstatlig traktat. Dette illustrerer dilemmaet for kommunitaristene i et samfunn preget av kulturelt mangfold. Ettersom ideen om et demos vanskelig kan overføres til en så stor skala blir en verdibasert tilnærming problematisk å vedlikeholde. Ettersom lojaliteten til det overordnede går via det nasjonale vil de da trekke tilbake sin støtte til sterke overordnede strukturer. Dette er logikken i Fossums (2004) betegnelse av EU som en union preget av “*deep diversity*”. Samtidig erkjenner Muscardini at EUs demokratiske legitimitet også bygger på borgerne direkte, og hennes argumenter blir mer ambivalente i forhold til det tredelte rammeverket. Tajani setter på sin side alle sine krefter inn på å overbevise Konventet og andre rundt om behovet for å inkludere en referanse til Europas verdigrunnlag i den nye konstitusjonen. Hans argumenter illustrerer også at det er vanskelig å frakoble en verdibasert tilnærming fra rettigheter i moderne samfunn. Alle de tre representantene relaterer da også verdier til rettigheter og demokrati.

Kapittel 6

EU som en postnasjonal union

To av aktørene i utvalget faller inn under den rettighetsbaserte tilnærmingen allerede i Konventets første fase. Dette er britiske Andrew Duff og italienske Lamberto Dini, som begge tilhører den samme europeiske partigruppen, *Group of the Alliance of Liberals and Democrats for Europe (ALDE)*. De gjør det begge tidlig klart at de oppfatter prosessen som en grunnlovsprosess og at de ønsker en verdinøytral, demokratisk grunnlov som inkorporerer Charteret for grunnleggende rettigheter. I løpet av de tre fasene spores det ikke noen endringer i deres argumentasjon, og de gir sin støtte til det endelige utkastet på bakgrunn av det nyter bred legitimitet som en følge av Konventets representativitet og arbeidsmetode. At de to allerede fra starten faller inn under den tredje legitimeringsstrategien og holder fast på sine argumenter over tid og på tvers av kontekst underbygger denne studiens antakelser om at grunnlovstraktaten som ble lagt fram på flere områder beveger EU i retning av en postnasjonal politisk union.

Andrew Duff: en føderal union

Europarlamentariker Andrew Duff fra det britiske *Liberal Democratic Party* er den eneste som ikke faller inn under den resultatbaserte strategien blant de britiske representantene i Konventets første fase. Han deltok også i Charterkonventet og ønsker å gi Charteret konstitusjonell status. Medlemmer som allerede hadde deltatt i det første konventet ble påvirket av sine erfaringer derfra (Schönlau 2004: 265), noe som kan bidra til å forklare Duffs aktivitet i Konventet for EUs fremtid. Han var som eneste representant i utvalget til stede på alle plenumsmøtene, brukte “*blue card*”-systemet aktivt, leverte inn klart flest skriftlige bidrag og endringsforslag (med unntak av Peter Hain) og han deltok i alle de tre diskusjonssirklene. Over tid spores ingen endring i hans argumentasjon, og han er en trofast forsvarer av utfallet i ettertid. Han mener det er det best mulige utfallet, til tross for at det ikke fullt ut tilfredstiller hans ønsker om en europeisk demokratisk grunnlov.

I sitt første innlegg på plenumsmøtet 21. mars 2002 skisserer Duff et EU som i stor grad samsvarer med den tredje modellen. Han støtter Giscard d'Estaing i hans mål om å etablere en bred konsensus om ett enkelt forslag som vil åpne veien for en *europaisk grunnlov*. For å appellere mer til borgerne må kvaliteten på EUs politikk bedres, og dette krever sterkere demokratiske "sener". Han fremhever grunnleggende rettigheter som sentrale, og at mer sentralisert makt gjør det nødvendig å beskytte borgerne mot maktmisbruk ved å etablere et rettighetsregime med en klar kompetansefordeling mellom ulike nivåer. Han oppfordrer Konventet til å "sammen bygge et postnasjonalt parlamentarisk demokrati" (PM 21.03.02, f.o.; se også Duff 2001). Fra første stund omtaler han konsekvent det fremtidige utfallet som en "grunnlov" og helt i starten av Konventets arbeid presenterer han et "utkast til en grunnlov for en Føderal Union av stater og folk" (CONV 22/02, f.o.). Han gir uttrykk for en annen oppfatning enn britiske myndigheter når han mener "at grunnloven bør være føderal av natur er hevet over enhver tvil" (PM 15.04.02, f.o.). Han er av den oppfatning at EU allerede har en materiell konstitusjon: "*the European Union is not a state, but it is a constitutional order, a federal Union*" (PM 06.06.02) som nå har behov for demokratisering.

I etterkant forsvarer han Konventets resultat ved å vise til at "Konventet undersøkte alle mulighetene, raffinerte alle argumentene og tok en bred politisk tilnærming der Europas felles interesse stod i sentrum". Han beskriver Konventets ånd som "transparent, pluralistisk og politisk" (EP 24.09.03, f.o.), og mener at "hvis IGCen åpner Konventets resultat for ny diskusjon vil selve konseptet med Konventet snus om, som er et viktig gjennombrudd for konstitusjonell orden og parlamentariske demokratiet i Europa" (EP 03.09.03, f.o.). Han omtaler resultatet som "en sofistisert og omfattende pakke" som må forsvares mot angrep fra "de som ønsker å redusere EU" (ibid.). Duff insisterer på at de to første delene av utkastet – som etablerer EU som konstitusjonell orden – må godkjennes av IGCen, som i stedet bør bruke tid og krefter på Del III som legger ut praktisk-politiske løsninger og i følge Duff er statsledernes ansvar (EP 08.10.03). Dette tyder på at de første delene oppfattes som genuint konstitusjonelle deler, mens statsledernes legitimitet er knyttet til de praktisk-politiske løsningene som er av en annen art. I følge Duff vil grunnloven "gi Unionen mer stabilitet og legitimitet enn den har hatt tidligere" og viser til at "et sterkere og mer demokratisk EU som står på egne ben på den internasjonale arena er i alles interesse". Han hevder også at "Konventet forandret den konstitusjonelle utviklingen i Europa" (*House of Commons*, 27.04.04, f.o.).

Lamberto Dini: et konstitusjonelt postnasjonalt demokrati

Lamberto Dini fra det italienske senatet tilhører sentrum-venstrepartiet *La Margherita*.⁹⁵ Han er den mest aktive italienske representanten når man ser på antall skriftlige og muntlige bidrag til Konventet. Dini argumenterer konsekvent for en rettighetsbasert legitimering av EU gjennom hele prosessen, og holder i ettertid fast på at EU må ha en demokratisk grunnlov.

Allerede på det første plenums møtet fremhever Dini Konventet som et demokratisk prosjekt:

This Convention is a unique, and perhaps unrepeatable, instrument with which to deliberate on the future of our Continent. It is a democratic project involving the enhancement of the Union's parliamentary dimension which guarantees its legitimacy as an association of peoples and citizens, and not only of States.

(Dini, PM 21.03.02)

Konventets demokratiske representativitet og legitimitet understrekes også eksternt,⁹⁶ og han mener at “den obligatoriske sammenligningen” er med grunnlovsprosessen i Philadelphia (*Il Giorno RCN*, 04.03.02). Når det gjelder hvilken politisk orden Dini ønsker på EU-nivå, skisserer han tydelig og konsekvent et rettighetsfellesskap der borgernes individuelle rettigheter står i fokus. Han fremhever at en klar kompetansefordeling er nødvendig og at et europeisk statsborgerskap er en “naturlig utvikling”:

The Nice Charter of Fundamental Rights and citizenship of the Union complementing national citizenship are natural developments in a community that embraces and protects individuals and not only the states participating in it. There thus exists abundant raw material for a bill of rights, to be consecrated in the act that will refound the Union, and this act must also contain the concept of subsidiarity [...] that can serve as the basis for the division of competences, i.e. of powers and their exercise, among the various levels of government.

(Dini, CONV 123/02)

I løpet av Konventets arbeid fremmer Dini de samme argumentene, og det kan ikke spores noen endring fra fase I til II eller inkonsistens på tvers av

⁹⁵ Dini opprettet *Rinnovamento Italiano* i 1996 og var partileder til mars 2002, da partiet gikk inn i sentrum-venstre partiet *Democrazia è Libertà – La Margherita*.

⁹⁶ Dette gjøres både i nasjonale media (*Avvenire*, 01.03.2003; *Il Giorno RCN*, 04.03.2002) og i det italienske Senatet, se plenumsdebatten 05.03.2003.

kontekst. Dini ønsker “en solid og varig konstitusjonell tekst, grunnlagt på en bred og tverrpolitisk konsensus” (Senatet, 05.03.03). I følge ham kan “en Grunnlov faktisk bare hevdes å være demokratisk hvis den nedfeller beslutningsmekanismer med basis i flertallsprinsippet”, og dette er nødvendig for å gjøre EU til “et *konstitusjonelt postnasjonalt demokrati*” (Senatet, 01.07.03, f.o.). Han mener at utkastet legger grunnlaget for en slik konstitusjonell orden, da det anerkjenner EU som en unik politisk enhet med et eget legitimitetsgrunnlag tuftet i en demokratisk grunnlov som garanterer individuelle rettigheter:

The constitution is not just an intellectual exercise. It will quickly change people's lives, beginning with the human rights charter which will give legal redress to people whose rights have been abused. After that it will bring changes in many other areas. [...] Eventually the union will be able to make legislation of its own. It will become an institution and organisation in its own right.

(Dini, *Telegraph*, 01.06.03)

Oppsummering: en demokratisk grunnlov

Disse to konventmedlemmene illustrerer hvordan den rettighetsbaserte tilnærmingen kom til uttrykk i Konventet. Argumentene som ble fremsatt tilsvarer kriteriene fra Tabell 1 langs alle dimensjoner, og både Duff og Dini oppfatter EUs demokratiske legitimitet som avhengig av prosedyrer og rettigheter. De er begge opptatt av at en klar fordeling av kompetanser vertikalt og horisontalt nedfelles i en kompetansekatalog, og ønsker en føderal struktur på EU-nivå ved at både borgere og stater er representert. Konventet oppfattes som en grunnlovsforsamling og målet er helt fra starten å sette opp en grunnlov med universelle rettigheter og prinsipper som kan aksepteres av alle uavhengig av verdigrunnlag. Som et ledd i dette ønsker de at Charteret innlemmes i grunnloven. Når de snakker om europeisk identitet ser de på denne som *politisk* definert, i motsetning til et forhåndsdefinert kulturelt *demos*.

For de to representantene som startet ut med en slik tilnærming spores det lite bevegelse både når det gjelder deres oppfattelse av selve prosessen og deres situasjonsoppfatning, og når det gjelder deres støtte til en demokratisk konstitusjon på EU-nivå. Det interessante i denne sammenhengen er at de holder fast ved sine opprinnelige standpunkt og forsvarer resultatet i ettertid. Dette underbygger antakelsen om at prosessen i Konventet bevegde aktørene i retning av å oppfatte det som en konstitusjonell prosess, og at resultatet som ble lagt fram var det nærmeste EU til dags dato har kommet en demokratisk konstitusjon.

Kapittel 7

Konklusjon

Analysen har forsøkt å identifisere om det har skjedd en konvergens blant konventmedlemmer over tid ut fra en forventning om konvergens på to nivåer. For det første er det undersøkt i hvilken grad aktørene utviklet en felles situasjonsoppfatning og betraktet prosessen som konstitusjonell. Her viser analysen at det har forekommet en tydelig endring til tross for at prosessens utfall i utgangspunktet var åpen og svært ulike oppfatninger kom til uttrykk ved innledningen av forsamlingens arbeid. For det andre er det undersøkt om deres posisjoner konvergente mot at de anerkjente behovet for en demokratisk konstitusjon på EU-nivå. Analysen viser imidlertid at endringen aktiviserte ulike forestillinger og normative rammeverk hos aktørene. De sluttet seg ikke nødvendigvis til en europeisk demokratisk konstitusjon, og endringen i referanserammer gav seg utslag i ulike reaksjoner.

Mot en konvergens?

Bevegelsen som er identifisert mot en felles situasjonsoppfatning tar ulik form avhengig av om aktørene i utgangspunktet hadde en resultat- eller verdi-orientert tilnærming.

De førstnevnte startet ut med en klar oppfatning av EU som et pragmatisk samarbeid mellom suverene stater, som kunne legitimeres på bakgrunn av de positive resultatene som produseres gjennom tettere integrasjon. Konventet ble fremstilt som et forum som skulle forberede de neste mellomstatlige regjeringsforhandlingene. I løpet av Konventets arbeid kommer det i disse aktørenes argumenter til uttrykk en systematisk endring som kan tyde på at de oppfatter prosessen som konstitusjonell. Ved å omtale den som en grunnlovsprosess bekrefter de at det er legitimt å diskutere behovet for en demokratisk konstitusjon på europeisk nivå, og de ser dermed ut til å ha erkjent at EU som politisk enhet er mer kompleks enn det den første, resultatbaserte modellen tilsier. Måten de omtaler konstitusjonsbegrepet på

viser at det er aktivisert en bredere debatt og refleksjon rundt behovet for en demokratisk konstitusjon på EU-nivå.

Aktørene som var verdiorienterte i Konventets første fase så allerede ut til å ha erkjent dette ettersom de omtalte situasjonen som en grunnlovsprosess fra starten. De ønsket derimot etablering av en konstitusjonell orden med en tykk etisk substans på EU-nivå. Underveis ser disse aktørene ut til å ha erkjent problemene knyttet til definisjonen av en tykk europeisk identitet i en så omfattende og kulturelt mangfoldig enhet som EU. Når det erkjennes at Konventet beveger seg i retning av å forfatte en universell grunnlov tuftet på demokratiske prosedyrer, gir dette seg til en viss grad utslag i en universalisering av argumenter.

Ut fra analysen er det dermed grunnlag for å hevde at både aktører som opprinnelig oppfattet EU som henholdsvis en problemløser og et verdifelleskap har beveget seg i retning av å oppfatte situasjonen i tråd med den rettighetsbaserte legitimeringsstrategien. Men selv om aktørene anerkjenner prosessen som en grunnlovsprosess, innebærer ikke dette at de godtar EU som en konstitusjonell orden. Det er tydelig at en slik situasjonsforståelse aktiviserer ulike referanserammer hos aktørene, og at assosiasjonene til konstitusjonsbegrepet er ulike. For noen kom utviklingen i Konventet tydelig i konflikt med deres oppfatning av hva EU er og bør være, noe som resulterte i en sterkere skepsis mot Unionen. Dette finnes igjen både hos intergovernmentalister i kapittel 4 og kommunitarister i kapittel 5.

Bruken av konstitusjonsbegrepet ser ut til å ha bidratt til økt konflikt og mer ambivalente posisjoner. Med bakgrunn i ulike referanserammer og nasjonale erfaringer hadde aktørene åpenbart ulike forståelser av hvordan begrepene demokrati, konstitusjon og stat er koblet sammen. I en overnasjonal sammenheng ble forskjellene og konfliktene mellom disse forståelsesrammene ytterligere forsterket ettersom EU er oppløyd konstitusjonell mark og det heller ikke finnes noen direkte sammenlignbar politisk enhet. I mangel på et overnasjonalt eller ikke-statlig konstitusjonsbegrep ble den amerikanske grunnlovsforsamlingen i Philadelphia trukket frem som forbilde. Det er tydelig at en slik assosiasjon lå til grunn for mye av skepsisen hos aktørene som ikke støttet den retningen Konventet tok. De fleste brukte standarden demokratisk konstitusjon, men nettopp den sterke koblingen til et statlig fellesskap kan ha bidratt til å skjerpe motstanden fordi EU ikke er en stat. Konventprosessen kan på mange måter forstås som et konstitusjonelt eksperiment, der medlemmene ble utfordret til å reflektere over hvordan en kompleks politisk enhet med flere nivåer kan organiseres.

Ved at aktørenes posisjoner ble formet og forandret underveis illustrerer denne analysen det deliberative læringsaspektet med et slikt eksperiment. Vi har sett at aktørenes begreper og forståelsesrammer utviklet seg og argumentene ble mer komplekse underveis. I tillegg var dette en ny og unik type prosess der mye sto på spill både for de involverte aktørene og EU generelt. Alt dette har gjort klassifiseringsarbeidet av aktørenes posisjoner særlig utfordrende og den komplekse prosessen har vært vanskelig å rekonstruere analytisk. Noen funn utkrystalliserer seg likevel. Felles for de fleste i utvalget som beveger seg i retning av en konstitusjonell forståelse av prosessen, er at deres argumenter blir mer ambivalente og selvmotsigende i forhold til de tre tilnærmingene som ble lagt ut i kapittel 2. Flere uttrykker sin støtte til prinsipper som ligger til grunn for en rettighetsbasert postnasjonal union, og beveger seg dermed forbi den resultatbaserte tilnærmingen eller nedtoner vekten av den verdibaserte tilnærmingen. Dette kommer eksempelvis til uttrykk ved et sterkere fokus på borgerne, demokratiske prosedyrer og individuelle rettigheter. Ingen av aktørene beveger seg imidlertid fullt og helt over mot en rettighetsbasert tilnærming. Noe av grunnen til dette kan skyldes at aktørene fikk en klarere oppfatning av hva EU er og kan derfor også ha medført at de fikk en klarere idé om hva EU bør være. En slik deliberasjonsprosess har, med andre ord, epistemiske kvaliteter ved at den er med på å tydeliggjøre ideer og begreper.

Men en tydeliggjøring fører ikke nødvendigvis at aktørene endrer sin oppfatning – at aktørenes posisjoner transformeres. Analysen viser i så måte at en bevegelse fra den første mot den tredje modellen ser ut til å sitte langt inne, og at en transformasjon av disse aktørenes ståsted er vanskelig å oppnå. Aktører med en verdibasert tilnærming vil derimot ha lettere for å bevege seg i retning av et rettighetsbasert postnasjonalt demokrati. Dette viser også at den verdibaserte tilnærmingen deler mange av kjennetegnene til den rettighetsbaserte, og at det gjennom en moralsk diskurs kan åpne for at flere verdifellenskap kan leve sammen innenfor et rettighetsbasert rammeverk.⁹⁷ Til tross for den interne dynamikken i Konventet, som hadde en tydelig påvirkning på aktørene og at disse inntok en åpen og forståelsesorientert tilnærming, har de ikke konverget mot den tredje modellen.

⁹⁷ Et eksempel på det motsatte er Muscardini. I mangel på en fellesskapsfølelse ser hun ut til å oppfatte det som nødvendig å trekke noen politikkområder tilbake til nasjonalstaten siden denne i motsetning til EU er solid forankret i en nasjonal identitet. Konventprosessen har, med andre ord, åpnet for at aktørene fikk et inntrykk av de mange etiske og normative oppfatningene som forelå, og dette kan ha bidratt til en erkjennelse av EUs mangfold. Dette mangfoldet gjør det vanskelig å definere et felles verdsett som skiller europeerne fra resten av verden.

Bildet som dannes i denne studien er mer nyansert og mangfoldig også fordi analysen viser at en slik prosess ikke nødvendigvis fører til enighet eller konvergens mellom posisjoner. Den kan også bidra til mer konflikt og/eller utfallet kan bli mer uklart. Deliberasjon er i stor grad en eksplorerende prosess som åpner for at aktører i større grad tar inn over seg og forstår andres posisjoner og oppfatninger. Situasjonen kan bli mer komplisert ved at aktører innser hva som ligger bak andres posisjoner eller hva som står på spill. Konflikter kan, med andre ord, bli tydeligere og skarpere selv om prosessen i stor grad kan defineres som argumentativ.

Argumentasjon eller forhandlinger?

Denne analysen har fokusert på aktørenes argumenter og sett på Konventet som en arena for kommunikativ handling. En vanlig innvending mot en slik analyse er at det ofte er en betydelig forskjell i det politikere sier og det de faktisk mener. Troverdigheten til analysen beror dermed på at man kan avdekke om aktørene hadde en skjult agenda og handlet opportunistisk. Det omfattende kildegrunnet for hver enkelt aktør i utvalget har tillatt en bred kartlegging av kritiske aktørers posisjoner i debatten og har bidratt til å skape et sammensatt bilde av prosessen. Argumentenes konsistens er testet systematisk over flere tidsperioder, noe som også har tillatt identifisering av strategisk handling. Dette vil ikke kunne avdekkes i sin helhet utelukkende på bakgrunn av skriftlige kilder, men med det systematiske designet som ligger til grunn her kommer man langt i å konstruere og kartlegge aktørenes posisjoner. Analysen av regjeringsrepresentanten Peter Hain illustrerer imidlertid analysens begrensninger. Etersom det har vært vanskelig å finne begrunnelser for de observerte endringene er det ikke grunnlag for å si om han ble styrt av en strategisk eller kommunikativ logikk. Ved at det er påvist opportunistiske argumenter hos den andre regjeringsrepresentanten i utvalget, Gianfranco Fini, er det likevel tydelig at denne analysens design kan fange opp strategisk handlende aktører.

Konventmedlemmene representerte et stort mangfold av interesser og verdier, og gav uttrykk for en rekke ulike visjoner om EU. Analysen har vist at dette ble manifestert på ulike måter på tvers av nasjonale, institusjonelle og partipolitiske skillelinjer. Også europarlamentarikere hadde svært ulike oppfatninger av prosessen og utfallet, selv om de har blitt presentert som den mest sammensatte og mektige gruppen internt i Konventet ved siden av Presidiet. Analysen dokumenterer videre at flere av de nasjonale parlamentarikerne var veldig engasjerte og involverte, og tok aktiv del i Konventets arbeid. Medlemmer fra samme land fremsto på langt nær som en enhetlig gruppe, og funnene avviker således fra antakelser om at man kan snakke om nasjonale posisjoner.

Den systematiske evalueringen av prosessen bekrefter tidligere analyser der Konventet fremstilles som en arena for kommunikativ handling. Det samlet aktører med svært ulike utgangspunkt og referanserammer i en sosialiseringssprosess som gikk over forholdsvis lang tid. Bevegelsen i aktørenes posisjoner tyder på at de lot seg påvirke av den interne dynamikken i Konventet og at det forekom deliberasjon. Dette kommer også frem i aktørenes argumenter i ettertid, der Gisela Stuart er et eksempel på hvordan aktører kan ha latt seg påvirke av dynamikken internt. Hun begynner med et resultatbasert ståsted, støtter grunnlovsutkastet underveis, men trekker i ettertid sin støtte selv om hun ikke prinsipielt er mot en grunnlov. Den omfattende dagsordenen, som også inneholdt flere saker av en generell og teoretisk karakter, gjorde at aktørene begrunnet, reflekterte over og rettferdiggjorde sine preferanser. Gjennom prosessen lærte de mer både om hvordan EU fungerer og om de ulike visjonene for EU som forelå på tvers av nasjonale, partipolitiske og institusjonelle skillelinjer. Deliberasjon hadde således epistemisk verdi. Aktørene så videre ut til å oppfatte Konventet som en grunnlovsforsamling, noe som satte dem under normativt press for å deliberere heller enn å forhandle.

Konventet ble samtidig underlagt ytre press som begrenset den deliberative kvaliteten. Aktørene visste at utfallet skulle gjennom mellomstatlige forhandlinger i etterkant, og Hain er et eksempel på hvordan regjeringer kunne trekke opp klare "røde linjer". I lys av den forestående IGCen delibererte de "under vetoets skygge" (Magnette 2004b). Konventets siste fase hadde derfor sterke innslag av forhandlinger. Selv om mange av forutsetningene for en deliberativ prosess var oppfylt⁹⁸ ble prosessens deliberative kvalitet begrenset. Likevel kom medlemmene fram til et resultat som kan karakteriseres som mer enn et rent kompromiss. Utfallet var ikke bare et minste felles multiplum, men hadde en konstitusjonslignende karakter og kan kanskje best beskrives som en *working agreement*.

⁹⁸ Blant disse forutsetningene var inkludering av europarlamentarikere, samt nasjonale og søkerlandsparlamentarikere, høy grad av åpenhet rundt diskusjonene, tilgang til dokumenter, forsøksvis inkludering av sivilsamfunnet osv.

Den oppgaven Konventet påtok seg satte medlemmene overfor en dobbel utfordring. For det første ble de satt til å oppklare forholdet mellom grunnbegrepene konstitusjon, demokrati og stat og ulike muligheter for en kombinasjon av disse. Samtidig skulle de forsøke å komme til enighet om et felles dokument. Sammenfall av både en eksplorerende og en enighetssøkende argumentasjonsprosess satte høye krav til de involverte aktørene og var en stor utfordring. I tilsvarende prosesser på nasjonalt nivå – i alle fall i de vest-europeiske land – har disse prosessene kommet suksessivt: Krav om en demokratisk konstitusjon kom etter at den politiske enheten var definert. I EU skulle disse spørsmålene løses parallelt.

Litteratur

- Abromeit, Heidrun (1998) *Democracy in Europe*, Oxford: Berghen Books.
- Andersen, Svein S. (1997) *Case-studier og generalisering. Forskningsstrategi og design*, Bergen: Fagbokforlaget.
- Archibugi, Daniele (1998) "Principles of cosmopolitan democracy", i Daniele Archibugi, David Held og Martin Köhler (red.) *Re-imagining political community. Studies in cosmopolitan democracy*, Cambridge: Polity Press.
- Austin, John Langshaw (1962) *How to do things with words*, Oxford: Clarendon.
- Beetham, David og Christopher Lord (1998) *Legitimacy in the European Union*, London: Longman.
- Beiner, Ronald (red.) (1995) *Theorizing citizenship*, Albany: State University of New York Press.
- Benda, Julien (1993) *Discours à la nation européenne*, Paris: Gallimard.
- Bloetzer, Stéphane (2004) "Per aspera ad astra – vers une Constitution européenne", Bibliographie sélective, Genève: Faculté de droit, desember 2004.
- Brückner, Jonas, Joachim Held, Andrea Stengel og Christian Völkel (2004) "Der EU-Verfassungsprozess. Bibliographie 2001–2004", Stiftung Wissenschaft Berlin, Berlin, august 2004.
- Closa, Carlos (2004) "The Convention method and the transformation of EU constitutional politics", i Erik O. Eriksen, John Erik Fossum og Agustín José Menéndez (red.) *Developing a constitution for Europe*, London: Routledge.
- Conti, Nicolò (2003) "Party attitudes to European integration. A longitudinal analysis of the Italian case", SEI Working Paper nr. 70, Sussex European Institute.
- Crum, Ben (2004) "Politics and power in the European Convention", *Politics*, 24(1): 1-11.

- Dahl, Robert A. (1999) "Can international organizations be democratic? A skeptic's view", i Ian Shapiro og Casiano Hacker-Cordón (red.) *Democracy's edges*, Cambridge: Cambridge University Press.
- Dahl, Robert A. og Edward R. Tufte (1973) *Size and democracy*, Stanford, CA: Stanford University Press.
- De Búrca (1996) "The quest for legitimacy in the EU", *Modern Law Review*, 59(3): 349–76.
- De Witte, Bruno (2001) "The Nice Declaration. Time for a Constitutional Treaty of the European Union?", *The International Spectator*, 36(1): 21–30.
- Det europeiske råd (2001) "Laeken Declaration on the Future of the European Union". SN 273/01. Laeken, 15. desember 2001.
- Di Quirico, Roberto (2003) "L'Italia, l'Europa e la presidenza dell'Unione Europea del 2003", Notre Europe Working Paper nr. 27, Paris: Notre Europe.
- Duff, Andrew (2001) "From Amsterdam left-overs to Nice hangovers", *The International Spectator*, nr. 1, januar-mars.
- Elster, Jon (1992a) "Argumenter og forhandlinger. Om strategisk bruk av kommunikatív atferd", *Tidsskrift for samfunnsforskning*, 33: 115–32.
- (1992b) 'Arguing and Bargaining in the Federal Convention and the Assemblée Constituante' i Raino Malnes og Arild Underdal (red.) *Rationality and Institutions*. Oslo: Universitetsforlaget.
- (1998a) "Deliberation and constitution making", i Jon Elster (red.) *Deliberative democracy*, Cambridge: Cambridge University Press.
- (1998b) "Introduction", i Jon Elster (red.) *Deliberative Democracy*, Cambridge: Cambridge University Press.
- Eriksen, Erik O. (2003) "Integration and the quest for consensus. On the micro-foundation of supranationalism", i Erik O. Eriksen, Christian Joerges og Jürgen Neyer (red.) *European governance, deliberation and the quest for democratisation*, ARENA Report 2/03.
- (2004) "The EU and the right to self-government", i Erik O. Eriksen, John Erik Fossum og Agustín José Menéndez (red.) *Developing a constitution for Europe*, London: Routledge.
- (2005a) "Conclusion. From reflexive integration to deliberative supranationalism?", i Erik O. Eriksen (red.) *Making the European polity. Reflexive integration in the EU*, London: Routledge.
- (2005b) "Reflexive integration in Europe", i Erik O. Eriksen (red.) *Making the European polity. Reflexive integration in the EU*, London: Routledge.

- (2005c) “Deliberation and the problem of democratic legitimacy in the EU”, presentert på konferansen “Intersubjektivität und internationale Politik”, Johann Wolfgang Goethe-Universität Frankfurt/Main, 16.–18. juni 2005.
- Eriksen, Erik O. og John Erik Fossum (red.) (2000a) *Democracy in the European Union. Integration through Deliberation?* London: Routledge.
- (2000b) “The EU and post-national legitimacy”, ARENA Working Paper 26/00.
- (2004) “Europe in search of legitimacy. Strategies of legitimation assessed”, *International Political Science Review*, 25(4): 435–59.
- (2005) “Closing of the EU’s legitimacy gap?”, i Erik O. Eriksen m.fl., *The European Constitution. The Rubicon crossed?*, ARENA Rapport 3/05, Oslo: ARENA.
- Eriksen, Erik O., John Erik Fossum og Agustín José Menendez (red.) (2004) *Developing a constitution for Europe*, London: Routledge.
- Eriksen, Erik O. og Jarle Weigård (1992) “Strategisk og kommunikatív handling. En kommentar til Jon Elster”, *Tidsskrift for samfunnsforskning*, 33: 485–92.
- (1999) *Kommunikativ handling og deliberativt demokrati. Jürgen Habermas’ teori om politikk og samfunn*, Oslo: Fagbokforlaget.
- EUCON (2003) “Convention Watch, First Issue, April 2003”, <<http://eucon.europa2004.it/Watch1ed/Questions.htm>>.
- (2004) “Convention Watch, Second Issue, October 2003”, <<http://eucon.europa2004.it/PDF/cw2ed.pdf>>.
- European Convention (2002a) “Note on the plenary meeting – Brussels, 15 and 16 April 2002”, CONV 40/02, Brussel, 25. april 2002.
- European Convention (2002b) “Note on the plenary meeting – Brussels, 23 and 24 May 2002”, CONV 60/02, Brussel, 29. mai 2002.
- European Convention (2002c) “Preliminary draft Constitutional Treaty”, CONV 369/02, Brussel, 28. oktober 2002.
- European Convention (2003) “Reactions to draft Articles 1 to 16 of the Constitutional Treaty – Analysis”, CONV 574/1/03 REV 1, Brussel, 26. februar 2003.
- Fini, Gianfranco (2003) *L’Europa che verrà. Il destino del continente e il ruolo dell’Italia*, Roma: Fazi.
- Fossum, John Erik (2000) “Constitution-making in the European Union”, i Erik O. Eriksen og John Erik Fossum (red.) *Democracy in the European Union. Integration through Deliberation?* London: Routledge.

- (2004) “Still a Union of deep diversity?”, i Erik O. Eriksen, John Erik Fossum og Agustín J. Menéndez (red.) *Developing a constitution for Europe*, London: Routledge.
- (2005) “Contemporary European constitution-making. Constrained or reflexive?”, i Erik O. Eriksen (red.) *Making the European polity. Reflexive integration in the EU*, London: Routledge.
- Fossum, John Erik og Agustín José Menéndez (2005a) “The Constitution’s gift? A deliberative democratic analysis of constitution making in the European Union”, *European Law Journal*, 11(4): 380–410.
- (2005b) “Still adrift in the Rubicon? The Constitutional Treaty assessed”, i Erik O. Eriksen m.fl., *The European Constitution. The Rubicon crossed?*, ARENA Rapport No 3/05, Oslo: ARENA.
- Giscard d’Estaing, Valéry (2002) “Introductory speech by President V. Giscard d’Estaing to the Convention on the Future of Europe”, SN 1565/02, 26. februar 2002.
- Grimm, Dieter (2004) “Treaty or Constitution? The legal basis of the European Union after Maastricht”, i Erik O. Eriksen, John Erik Fossum og Agustín J. Menéndez (red.) *Developing a constitution for Europe*, London: Routledge.
- Guérot, Ulrike m.fl. (2003) “France, Germany and the UK in the Convention. Common interests or pulling in different directions?”, EPIN Working Paper nr. 7.
- Habermas, Jürgen (1996a) *Between facts and norms. Contributions to a discourse theory of law and democracy*, Cambridge, MA: MIT Press.
- (1996b) “Three normative models of democracy”, i Seyla Benhabib (red.) *Democracy and difference*, Princeton, NJ: Princeton University Press.
- (1998) *Teorien om den kommunikative handlen*. Dansk oversettelse av “Theorie des kommunikativen Handlens, Bd. I–II” [1981], Aalborg: Aalborg Universitetsforlag.
- Heathcoat-Amory, David (2004) *The European Constitution and what it means for Britain* (2. utg.), London: Centre for Policy Studies.
- Held, David (1993) “Democracy: from city-states to a cosmopolitan order?”, i David Held (red.) *Prospects for democracy. North, South, East, West*, Cambridge: Polity Press.
- (1998) “Democracy and Globalization”, i Daniele Archibugi, David Held og Martin Köhler (red.) *Re-imagining political community. Studies in cosmopolitan democracy*, Cambridge: Polity Press.
- Hix, Simon (1998) “The study of the European Union II. The ‘new governance’ agenda and its rival”, *Journal of European Public Policy*, 5(1): 38–65.

- Hoffmann, Lars (2002) "The Convention on the Future of Europe. Thoughts on the Convention Model", Jean Monnet Working Paper 11/02, Firenze: EUI.
- Holden, Barry (red.) (2000) *Global Democracy. Key debates*, London: Routledge.
- Hooghe, Lisbeth (1996) *Cohesion Policy and European Integration: Building Multi-level Governance*, Oxford: Oxford University Press.
- Kohler-Koch, Beate og Rainer Eising (1999) *The Transformation of Governance in the EU*, London: Routledge.
- Kokott, Juliane og Alexandra R  th (2003) "The European Convention and its Draft Treaty Establishing a Constitution for Europe: Appropriate answers to the Laeken questions?", *Common Market Law Review*, 40(6): 1315–45.
- Krippendorff, Klaus (1980) *Content Analysis: an introduction to its Methodology*. London: Sage.
- Linklater, Andrew (1998) "Citizenship and Sovereignty in the Post-Westphalian European State", i Daniele Archibugi, David Held og Martin K  hler (red.) *Re-imagining Political Community: Studies in Cosmopolitan Democracy*, Cambridge: Polity Press.
- Magnette, Paul (2004a) "When does deliberation matter? Constitutional Rhetoric in the Convention on the Future of Europe", i Carlos Closa og John Erik Fossum (red.) *Deliberative Constitutional Politics in the EU*, ARENA Rapport 5/04.
- (2004b) "Deliberation or bargaining? Coping with the constitutional conflicts in the Convention on the Future of Europe", i Erik O. Eriksen, John Erik Fossum og Agustín José Menéndez (red.) *Developing a Constitution for Europe*, London: Routledge.
- Majone, Giandomenico (1996) *Regulating Europe*, London: Routledge.
- March, James G. og Johan P. Olsen (1989) *Rediscovering Institutions: The Organisational Basis of Politics*, New York: Free Press.
- Marks, Gary, Lisbeth Hooghe og Kermit Blank (1996) "European Integration from the 1980s: State-Centric vs. Multi-level Governance", *Journal of Common Market Studies* 34(3): 341–78.
- McGrew, Anthony (red.) (1997) *The Transformation of Democracy?*, Cambridge: Polity Press.
- Menéndez, Agustín José (2004) "Three conceptions of the European constitution", i Erik O. Eriksen, John Erik Fossum og Agustín J. Menéndez (red.) *Developing a Constitution for Europe*, London: Routledge.

- Menon, Anand (2003) "Britain and the Convention on the Future of Europe", *International Affairs* 79(5): 963–78.
- (2004) "Leading from Behind: Britain and the European Constitutional Treaty", *Notre Europe Research and European Issues* No. 31.
- Miller, David (1995) *On Nationality*, Oxford: Oxford University Press.
- Miller, Vaughne (2003) "The Convention on the Future of Europe: the deliberating phase", House of Commons Library Research Paper 03/16, 14. februar 2003.
- Moravcsik, Andrew (1998) *The Choice for Europe. Social Purpose and State Power from Messina to Maastricht*. London: UCL Press.
- (2003) "Le Mythe du Deficit Democratique Europeen", *Raisons Politiques*, 10 (Mai–juillet).
- (2005) "The European Constitutional Compromise and the legacy of neofunctionalism", *Journal of European Public Policy*, 12(2): 1–37.
- Offe, Claus (1998) "'Homogeneity' and Constitutional Democracy: Coping with Identity Conflicts through Group Rights", *Journal of Political Philosophy*, 6(2): 113–41.
- Pfetsch, Frank R. (1998) "Negotiating the European Union: Conclusions", *International Negotiation*, 3: 507–514.
- Rawls, John (1971) *A Theory of Justice*, Cambridge, Mass.: Belknap Press.
- Scharpf, Fritz W. (1999) *Governing in Europe, Effective and Democratic*. Oxford: Oxford University Press.
- Schmalz-Bruns, Rainer (2005) "On the political theory of the Euro-polity", i Erik O. Eriksen (red.) *Making the European Polity: Reflexive integration in the EU*. London: Routledge.
- Schmitter, Philippe C. (2000) *How to democratize the European Union... and Why Bother?* Lanham: Rowman & Littlefield.
- Schönlau, Justus (2004) "Time Was of the Essence: Timing and Framing Europe's Constitutional Convention" i Carlos Closa og John Erik Fossum (red.) *Deliberative Constitutional Politics in the EU*, ARENA Rapport 5/04.
- Shaw, Jo (2003) "Process, Responsibility and Inclusion in EU Constitutionalism", *European Law Journal*, 9(1): 45–68.
- Sjursen, Helene (2005) "Towards a post-national foreign and security policy?" i Erik O. Eriksen (red.) *Making the European Polity: Reflexive integration in the EU*. London: Routledge.
- (red.) (2006) *Questioning EU Enlargement: The EU in Search for Identity*. London: Routledge.

- Stuart, Gisela (2003) *The Making of Europe's Constitution*. London: Fabian Society.
- Weber, Robert P. (1990) "Basic Content Analysis", *QADD*, nr 49.
- Weiler, Joseph H. H. (1995) "Does Europe need a Constitution? Demos, telos and the German Maastricht decision", *European Law Journal*, 1(3) 219-58.
- (1999) *The Constitution of Europe: 'Do the New Clothes have an Emperor?' and Other Essays on European Integration*. Cambridge: Cambridge University Press.
- (2003) *Un'Europa Cristiana*. Milano: Rizzoli.

Vedlegg I

Tolkingskjema (eksempel)

Representant: *David Heathcoat-Amory*

X = internt Konventet

Fase: 1 (28/2 - 27/10 2002)

X = eksternt

	Resultater	Verdier	Rettigheter
Legitimering flertallsvedtak	Resultater <i>Mindre og bedre</i> 12/9 X	Fellesskapsfølelse	Universelle rettigheter Demokratiske prosedyrer
Demokratiske legitimitet	Indirekte X X	Direkte v/identitet	Direkte v/innflytelse
Identitets- grunnlag	Nasjonale identiteter <i>Ikke noe europeisk</i> <i>demos</i> X X	Kulturell identitet Bevisstgjøring	Politisk identitet Forme i offentlig sfære
Institusjonell utforming	Mellomstatlig struktur X X	Føderal struktur	Føderal struktur
	Nasj. parlamenter <i>Interparliamentary</i> <i>pillar 7/6, ikke</i> <i>kongress 3/10</i> X X	Statslignende institusjoner	Institusjonell balanse
EUs kompetanser	Resultatavhengig	Statslignende funksjoner	Kompetansekatalog
	Fleksibilitet <i>Alt</i> <i>tilbakeføres</i> X X		EU juridisk person
Tekstens status	Mellomstatlig traktat <i>Utkastet gjør EU til</i> <i>en stat 7/11</i> X	Grunnlov	Grunnlov
		Etiske verdier og prinsipper/avgrensede	Universelle verdier og rettigheter
Charteret	Politisk erklæring X	Konstitusjonell status	Konstitusjonell status
	Ikke bindende X	Sosiale og kulturelle rettigheter	Individuelle rettigheter
Konventet som organ	Forberedende organ X	Verdikommisjon	Grunnløvsforsamling
	Oppslutning om ulike alternativer X X	Kollektiv selvforståelse	Borgernes represen- tanter gir legitimitet
Hensikt med konventet	Kartlegge strategier for EU-utvidelsen	Avklare europeiske verdier	Forene medlemsstatenes konstitusj. tradisjoner
		Definere kollektiv identitet	Konventmetoden institusjonaliseres
		Religiønsreferanse	
Diverse uttrykk	<p>“Føderasjon av nasjonalstater” <i>“Association of free people” (rett til utmelding, CONV 266/02) Europa av nasjonalstater (1/3) “A Europe of democracies” (9/10) ‘Exit clause’</i></p> <p>Forenkling <i>Klarhet og forenkling. Ønskelig men kan ikke erstatte demokrati/ansvarlighet (12/9). To/tre typer rettsakter, frivillighet...</i></p> <p>Subsidiaritet <i>Nasjonale parlamenter for lovgivning, ex post aldri brukt (266/02)</i></p>		
Konklusjon	Tydelig plassering under strategi 1, konsistens internt og eksternt		

Vedlegg 2

Utkast til artikler og endringsforslag

<i>CONV</i>	<i>Dato</i>	<i>Utkast til artikler</i>	<i>Reaksjoner</i>	<i>EF</i>
369/02	28.10.02	Preliminary draft Constitutional Treaty		
528/03	06.02.03	Draft of Articles I to 16 of the Constitutional Treaty	574/1/03 26.02.03	1187
571/03	26.02.03	Draft of Articles 24 to 33 of the Constitutional Treaty	609/1/03 28.03.03	} 237
579/03	27.02.03	Draft Protocols on: The application of the principles of subsidiarity and proportionality; The role of national parliaments in the European Union	610/1/03 13.03.03 611/03 12.03.03	
602/03	14.03.03	Union finances: Draft Articles 38 to 40	643/03 31.03.03	
614/03	14.03.03	Area of freedom, security and justice: Draft Article 31, Part One; draft articles from Part Two	644/1/03 07.05.03	733
648/03	02.04.03	Title X: Union membership (Art 43-46)	672/03 14.04.03	90
649/03	02.04.03	Title IX: The Union and its immediate environment (Art 42)	671/03 14.04.03	31
650/03	02.04.03	The democratic life of the Union: Part One of the Constitution, Title VI: The democratic life of the Union (Art. 33-37)	670/03 15.04.03	235
647/03	02.04.03	Part Three: General and final provisions	673/03 14.04.03	147
685/03	23.04.03	Draft Articles on external action in the Constitutional Treaty	707/03 09.05.03	811
691/03	23.04.03	Institutions: Draft articles for Title IV of Part I of the Constitution	709/03 09.05.03	650
722/03	28.05.03	Preamble	Se 779/03	
723/03	14.05.03	Enhanced cooperation: Article 32b, Title V, Part One, and Articles I to P, Part Two of the Convention	791/03 06.06.03	
724/03	26.05.03	Draft Constitution, Volume I: Revised text of Part One (CONV 528/03, CONV 571/03, CONV 579/03, CONV 602/03, CONV 614/03, CONV 648/03, CONV 649/03, CONV 650/03, CONV 685/03, CONV 691/03, CONV 723/03)		
724/1/03	28.05.03	Draft Constitution, Volume I: Revised text of Part One	779/03 04.06.03	

Forts.

<i>CONV</i>	<i>Dato</i>	<i>Utkast til artikler</i>	<i>Reaksjoner</i>	<i>EF</i>
725/03	27.05.03	Draft Constitution, Volume II: Draft text of Parts Two, Three and Four (CONV 729/03, CONV 723/03, CONV 685/03, CONV 647/03, CONV 614/03)		
726/03	26.05.03	Draft text of Part II with comments Charter of Fundamental Rights (JO C 364 of 18.12.2000)		
727/03	27.05.03	Draft sections of Part Three with comments		
728/03	26.05.03	Draft text of Part IV, with comments		
734/03	12.05.03	Articles on the Court of Justice and the High Court Part Three, Title VI "The functioning of the Union": Court of Justice (Subsection V) (Articles III-254 to III-285, ex-Articles 221 to 245)	796/03 06.06.03	
770/03	02.06.03	Part I, Title IV (Institutions): Revised text		
797/03	10.06.03	Revised text of Part One (CONV 722/03, CONV 724/1/03, CONV 770/03)		
797/1/03	12.06.03	Text of Part I and Part II of the Constitution (CONV 722/03, CONV 724/1/03, CONV 725/03, CONV 770/03, CONV 811/03)		
797/1/03 COR I	13.06.03	Text of Part I and Part II of the Constitution (CONV 722/03, CONV 724/1/03, CONV 725/03, CONV 770/03, CONV 811/03)		
802/03	12.06.03	Draft Constitution, Volume II: Draft revised text of Parts Two, Three and Four	821/03 27.06.03	>1600
805/03	11.06.03	New or revised provisions of Part III		
811/03	12.06.03	Revised texts (CONV 725/03, CONV 726/03, CONV 797/03)		
820/2/03	30.06.03	Draft Treaty establishing a Constitution for Europe (CONV 820/1/03, 797/1/02)		
836/03	27.06.03	Draft Constitution, Volume II (CONV 802/03)		
847/03	08.07.03	Draft Constitution, Volume II (CONV 836/03)		
848/03	09.07.03	Draft Constitution, Volume II (CONV 847/03)		
850/03	18.07.03	Draft Treaty establishing a Constitution for Europe (CONV 820/1/03, CONV 847/03, CONV 848/03)		

Noter:

CONV	Dokument med utkast til artikler lagt fram av Presidiet
Reaksjoner	Dokument fra Presidiet som oppsummerer innkommete endringsforslag til et eller flere spesifikke utkast
EF	Antall endringsforslag registrert av Presidiet

Vedlegg 3

Kildegrunnlag for hver representant

I tabellene som oppsummerer antall kilder per aktør brukes følgende forkortelser:

PM	Muntlige innlegg på plenums møtene
CONV	Skriftlige bidrag til Konventet, inkludert arbeidsdokumenter til diskusjonssirkelene og arbeidsgruppene
ENDR	Endringsforslag
MED	Intervjuer og avisinnlegg
PARL	Debatter i nasjonale parlamenter og Europaparlamentet, høringer i parlamentariske komiteer
DIV	Taler, bøker og artikler i fagtidsskrift

Kildene er sortert i tre faser for hver representant. I listene brukes følgende forkortelser:

PM	Muntlige innlegg på plenums møtene Hvis representanter tok ordet flere ganger i en sesjon markeres dette i parentes bak med "x2"
CONV	Skriftlige bidrag til Konventet Hvis representanten er eneste undertegner av dokumentet markeres dette i parentes med "alene"
WD	Arbeidsdokument levert til arbeidsgruppe eller diskusjonssirkel (<i>Working Document</i>)
WG	Arbeidsgruppe (<i>Working Group</i>)
CIRCLE	Diskusjonssirkel (<i>Discussion Circle</i>)

Innhold:

Kilder Lamberto Dini.....	98
Kilder Andrew Duff.....	100
Kilder Gianfranco Fini.....	103
Kilder Marco Follini.....	106
Kilder Peter Hain.....	108
Kilder David Heathcoat-Amory.....	111
Kilder Timothy Kirkhope.....	113
Kilder Linda McAvan.....	115
Kilder Cristiana Muscardini.....	116
Kilder Gisela Stuart.....	118
Kilder Antonio Tajani.....	120

Kilder Lamberto Dini

Senato italiano (La Margherita)

	INTERNT					EKSTERNT				
	PM	CONV		ENDR		MED	PARL	DIV	Totalt	
	Egne	Felles	Egne	Felles	Totalt					
FASE I	9	6	1	-	-	16	7	0	0	7
FASE II	23	6	10	11	118	168	16	2	0	18
FASE III	-	-	-	-	-	-	3	0	0	3
Totalt	32	12	11	11	118	184	26	2	0	28

FASE I: 28. FEBRUAR – 27. OKTOBER 2002

Internt

Innlegg PM, 21.03.02
 Innlegg PM, 16.04.02
 CONV 32/02, 16.04.02 (alene)
 Innlegg PM, 23.05.02
 Innlegg PM, 24.05.02
 CONV 65/02, 28.05.02 (alene)
 Innlegg PM, 06.06.02
 Innlegg PM, 07.06.02
 CONV 123/02, 19.06.02 (alene)
 CONV 177/02, 08.07.02
 CONV 180/02, 09.07.02 (alene)
 Innlegg PM, 11.07.02
 CONV 245/02, 09.09.02 (alene)
 Innlegg PM, 12.09.02
 CONV 301/02, 26.09.02 (alene)

Eksternt

“Identità chiara, costruzione comune”, intervju, *Avvenire*, 01.03.02
 “Semplificare i trattati aiuterà i cittadini”, innlegg, *Il Giorno (il Resto del Carlino La Nazione)*, 04.03.02
 “L'Europa sconta di non avere una sola voce”, intervju, *L'Unità*, 19.05.02
 “Berlusconi si vanta troppo. Il successo è di tutta l'Italia”, intervju, *La Repubblica*, 30.05.02
 “Il superministro sconfessato dall'Europa”, intervju, *La Repubblica*, 28.08.02
 “Basta con le critiche al Patto di stabilità. Così si divide l'Europa fra virtuosi e lassisti”, intervju, *Corriere della Sera*, 24.10.02
 “Vantaggi politici ed economici. E democrazia senza frontiere”, intervju, *Il Giorno (il Resto del Carlino La Nazione)*, 25.10.02

FASE II: 28. OKTOBER 2002 – 11. JULI 2003

Internt

Innlegg PM, 28.10.02 (x2)
 CONV 387/02, 06.11.02 (alene)
 Innlegg PM, 07.11.02
 CONV 417/02, 07.11.02 (WD 19, WG VIII) (alene)
 Innlegg PM, 08.11.02
 WD 39, WG VII, 19.11.02 (alene)
 Innlegg PM, 05.12.02
 WD 65, WG VII, 12.12.02 (alene)
 Innlegg PM, 20.12.02
 CONV 487/03, 16.01.03¹
 Innlegg PM, 20.01.03
 CONV 524/03, 31.01.03
 CONV 538/03, 05.02.03

Eksternt

“Come cambiare la Politica estera dell'UE. Ministro Europeo”, innlegg, *La Stampa*, 04.11.02
 “Un esercito europeo per promuovere la pace”, innlegg, *La Repubblica*, 04.12.02
 “Fissiamo una data certa per la Turchia in Europa”, innlegg, *La Stampa*, 05.12.02
 “La forza dell'Europa lo strapotere degli Usa”, innlegg, *La Repubblica*, 29.01.03
 “La potenza civile dell'Unione europea contro gli effetti perversi della globalizzazione”, innlegg, *Europa*, 12.02.03
 “L'Italia non abbandoni la sua scelta europeista”, intervju, *Europa*, 01.03.03
 Plenumsdebatt, *Senato: Legislatura 14° - Aula – Resoconto stenografico della seduta n. 249 del 05/03/2003.*

CONV 542/03, 06.02.03 Innlegg PM, 27.02.03	Discussione sulle comunicazioni del Vice Presidente del Consiglio dei ministri sull'attività della Convenzione europea e connesse mozioni, 05.03.03
CONV 607/03, 11.03.03	
CONV 556/03, 13.05.03 (alene) Innlegg PM, 17.03.03	“Dicemmo no agli americani ne ricevemmo il rispetto”, intervju, <i>L'Unità</i> , 29.03.03
Innlegg PM, 18.03.03	“L'Europa aiuti l'America a liberarsi dagli errori di Bush”, intervju, <i>Il Secolo XIX</i> , 02.04.03
CONV 626/03, 19.03.03	
CONV 638/02, 25.03.03 (alene) Innlegg PM, 03.04.03	“La guerra ha ferito anche l'Europa”, intervju, <i>Europa</i> , 08.04.03
Innlegg PM, 25.04.03	“Va tutelato il primato della concorrenza”, innlegg, <i>Il Sole 24 Ore</i> , 17.04.03
Innlegg PM, 15.05.03	“Difficoltà per il semestre italiano. Ma Berlusconi non deve dividere”, intervju, <i>La Repubblica</i> , 20.04.03
CONV 746/03, 16.05.03 Innlegg PM, 16.05.03 (x2)	“Ue con governance economica”, innlegg, <i>Il Sole 24 Ore</i> , 03.05.03
CONV 765/03, 28.05.03 Innlegg PM, 30.05.03 (x2)	“Diamo un presidente unico all'Unione. Un solo uomo per il Consiglio e la Commissione”, intervju, <i>La Stampa</i> , 16.05.03
Innlegg PM, 31.05.03	“Che delusione. Italia senza idee nella Ue”, intervju, <i>La Repubblica</i> , 19.05.03
Innlegg PM, 05.06.03	“Per l'Italia alla guida dell'Unione europea un ruolo propulsore e non di sola mediazione”, innlegg, <i>Europa</i> , 24.05.03
Innlegg PM, 12.06.03	“Europa diffidente sul semestre italiano”, intervju, <i>L'Unità</i> , 18.06.03
Innlegg PM, 04.07.03	Innlegg i Senatet, Senato della Repubblica, XIV Legislatura, 427° seduta pubblica, Resoconto sommario e stenografico. Martedì 1° luglio 2003 (pomeridiana). (Dibattito sul progetto di costituzione europea, 01.07.03)
CONV 825/03, 09.07.03 Innlegg PM, 09.07.03	
CONV 830/03, 10.07.03 Innlegg PM, 10.07.03	

FASE III: 12. JULI 2003 →

Eksternt

- “The Constitutional Treaty: Democracy, Power and the Future – Views from Bonde, Dini, Hain and Rupel”, intervju, *Challenge Europe Online Journal*, 17.09.03
- “Con l'allargamento a Est si rinnova l'idea dell'Europa. Un'idea che ora deve diventare protagonista nella storia del mondo”, innlegg, *Europa*, 29.10.03
- “Ci ricorderanno per la rottura del Patto di Stabilità”, intervju, *L'Unità*, 13.12.03

¹ Dokumentet finnes også i revidert versjon (CONV 487/1/03, 28.01.03), der den eneste endringen er at flere har undertegnet.

Kilder Andrew Duff

Europaparlamentet (Liberal Democrat Party, Group of the Alliance of Liberals and Democrats for Europe)

Hjemmeside: www.andrewduffmep.org.uk

	INTERNT					EKSTERNT				
	PM	CONV		ENDR		MED	PARL	DIV	Totalt	
		Egne	Felles	Egne	Felles					
FASE I	19	6	5	-	-	30	0	3	0	3
FASE II	57	6	13	40	153	269	1	4	2	7
FASE III	-	-	-	-	-	-	1	5	3	9
Totalt	76	12	18	40	153	299	2	12	5	19

FASE I: 28. FEBRUAR – 27. OKTOBER 2002

Internt¹

Innlegg PM, 21.03.02 (x2)
 CONV 22/02, 08.04.02 (alene)
 Innlegg PM, 15.04.02
 Innlegg PM, 16.04.02
 CONV 57/02, 21.5.02 (alene)
 Innlegg PM, 23.05.02
 Innlegg PM, 24.05.02 (x2)
 Innlegg PM, 06.06.02
 Innlegg PM, 24.06.02
 CONV 152/02, 05.07.02
 WD 4, WG IV, 05.07.02 (alene)
 CONV 177/02, 08.07.02
 CONV 178/02, 09.07.02
 Innlegg PM, 11.07.02
 Innlegg PM, 12.07.02 (x2)
 CONV 234/02, 03.09.02 (alene)
 Innlegg PM, 12.09.02 (x2)
 Innlegg PM, 13.09.02
 Innlegg PM, 03.10.02 (x3)
 Innlegg PM, 04.10.02
 CONV 321/02, 07.10.02
 CONV 326/02, 07.10.02 (alene)
 WD 41, WG IV, 16.10.02 (alene)
 CONV 368/02, 25.10.02

Eksternt

Debatt Europaparlamentet, 13.03.02
 Debatt Europaparlamentet, 15.05.02
 Debatt Europaparlamentet, 21.10.02

FASE II: 28. OKTOBER 2002 – 11. JULI 2003

Internt

Innlegg PM, 28.10.02
 Innlegg PM, 29.10.02 (x2)
 Innlegg PM, 07.11.02

Eksternt

Debatt Europaparlamentet, 05.12.02
 "Der Beitrag des Europäischen Parlaments zum Konvent:
 Treibende Kraft für einen Konsensus", *Integration*, nr

Innlegg PM, 08.11.02	I/2003, s. 3-9
CONV 423/02, 22.11.02 (alene)	Debatt Europaparlamentet, 13.01.03
Innlegg PM, 05.12.02	"The Convention: Approaching the endgame", intervju, <i>European Policy Centre</i> , 06.03.03
Innlegg PM, 06.12.02	
CONV 465/02, 16.12.02 (alene)	"Una presidenza unica e integrata per i poteri esecutivi della Ue" innlegg, <i>Europa</i> , 21.05.03
Innlegg PM, 20.12.02	
CONV 487/03, 16.01.03 ²	Debatt Europaparlamentet, 18.06.03
Innlegg PM, 20.01.03	Debatt Europaparlamentet, 01.07.03
Innlegg PM, 21.01.03	
CONV 524/03, 31.01.03	
Innlegg PM, 07.02.03	
Innlegg PM, 27.02.03 (x2)	
CONV 590/03, 28.02.03	
Innlegg PM, 28.02.03 (x4)	
CONV 596/03, 03.03.03	
Innlegg PM, 05.03.03 (x4)	
CONV 607/03, 11.03.03	
WD 18, CIRCLE I, 14.03.03	
Innlegg PM, 17.03.03 (x4)	
Innlegg PM, 18.03.03 (x2)	
CONV 626/03, 19.03.03	
Innlegg PM, 03.04.03 (x2)	
Innlegg PM, 04.04.03 (x2)	
Innlegg PM, 24.04.03 (x2)	
Innlegg PM, 25.04.03 (x3)	
CONV 718/03, 07.05.03 (alene)	
Innlegg PM, 15.05.03 (x3)	
CONV 746/03, 16.05.03	
Innlegg PM, 16.05.03 (x3)	
CONV 758/03, 22.05.03	
CONV 759/03, 22.05.03	
CONV 764/03, 28.05.03 (alene)	
CONV 765/03, 28.05.03	
Innlegg PM, 30.05.03 (x4)	
Innlegg PM, 31.05.03	
Innlegg PM, 05.06.03 (x2)	
CONV 794/03, 06.06.03	
Innlegg PM, 11.06.03 (x2)	
Innlegg PM, 12.06.03	
Innlegg PM, 13.06.03	
CONV 838/03, 30.06.03 (alene)	
CONV 838/1/03, 01.07.03 (alene)	
Innlegg PM, 04.07.03 (x2)	
Innlegg PM, 09.07.03	
CONV 830/03, 10.07.03	
Innlegg PM, 10.07.03	

FASE III: 12. JULI 2003 →
Eksternt

"The Convention closes the deal", *Eastern Agenda* No. 8
(nyhetsbrev Andrew Duff MEP), sommer 2003

Debatt Europaparlamentet, 03.09.03
Debatt Europaparlamentet 24.09.03
Debatt Europaparlamentet 08.10.03
Debatt Europaparlamentet 22.10.03
"Brussel summit fiasco", *Eastern Agenda No. 9* (nyhetsbrev
Andrew Duff MEP), vinter 2003/2004
Notat, "The Constitution and the IGC", briefing note for the
UK Liberal Democrat European Parliamentary Party,
27.04.04
"The feeble arguments behind Britain's 'red lines'", innlegg,
Financial Times, 23.05.04
Memorandum of evidence to the *House of Commons*
European Scrutiny Committee, "The European Union
Constitution", 26.07.04

¹ Duff skal også ha holdt et innlegg på det innledende møtet 28.02.02, men siden møtet ikke er transkribert er dette ikke inkludert.

² Dokumentet finnes også i revidert versjon (CONV 487/1/03, 28.01.03), der den eneste endringen er at flere har undertegnet.

Kilder Gianfranco Fini

Italias regjering (Alleanza Nazionale)

	INTERNT					EKSTERNT				
	PM	CONV		ENDR		MED	PARL	DIV	Totalt	
	Egne	Felles	Egne	Felles	Totalt					
FASE I	10	0	0	-	-	10	8	2	1	11
FASE II	12	0	4	40	24	80	11	4	1	16
FASE III	-	-	-	-	-	-	1	3	2	6
Totalt	22	0	4	40	24	90	20	9	4	33

FASE I: 28. FEBRUAR – 27. OKTOBER 2002

Internt

Innlegg PM, 21.03.02
 Innlegg PM, 15.04.02
 Innlegg PM, 23.05.02
 Innlegg PM, 06.06.02
 Innlegg PM, 07.06.02
 Innlegg PM, 11.07.02
 Innlegg PM, 12.07.02
 Innlegg PM, 12.09.02
 Innlegg PM, 03.10.02
 Innlegg PM, 04.10.02

Eksternt

“Europa ist eine Idee der Rechten”, intervju, *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, 24.02.02
 “Fini gains respectability in corridors of power”, intervju, *Financial Times*, 25.02.02
 “Une conscience européenne est en train de naître”, intervju, *Le Figaro*, 01.03.02
 “Convinceremo Bossi a non avere paura dell'Unione”, intervju, *Il Corriere della Sera*, 06.03.02
 “Lo scontro è tra innovatori e conservatori”, intervju, *Charta minuta*, 02.04.02
 “Governare il futuro, ecco la sfida”, åpningstale på ANs partikongress, deler trykket i *Secolo d'Italia*, 05.04.02
 “Le Pen remplit un vide politique”, intervju, *Le Figaro*, 02.05.02
 Høring, “Indagine conoscitiva sul futuro dell'Unione Europea. Commissioni riunite III (Affari esteri e comunitari) e XIV (politiche dell'unione europea) della Camera dei Deputati e 3^a (Affari esteri, emigrazione) e giunta per gli affari delle Comunità europee del Senato della Repubblica. Resoconto stenografico, 10”, 30.05.02
 Høring, “Indagine conoscitiva sul futuro dell'Unione Europea. Commissioni riunite III (Affari esteri e comunitari) e XIV (politiche dell'unione europea) della Camera dei Deputati e 3^a (Affari esteri, emigrazione) e giunta per gli affari delle Comunità europee del Senato della Repubblica. Resoconto stenografico, 12”, 17.07.02
 “Cap sur l'Europe”, intervju, *Politique Internationale*, nr. 96, sommer 2002
 Notat, *Il Corriere della Sera*, 27.08.02

FASE II: 28. OKTOBER 2002 – 11. JULI 2003**Internt**

Innlegg PM, 28.10.02
 Innlegg PM, 29.10.02
 Innlegg PM, 07.11.02
 Innlegg PM, 20.12.02
 Innlegg PM, 21.01.03
 CONV 542/03, 06.02.03
 Innlegg PM, 27.02.03
 CONV 626/03, 19.03.03
 Innlegg PM, 03.04.03
 Innlegg PM, 15.05.03
 Innlegg PM, 16.05.03
 CONV 765/03, 28.05.03
 Innlegg PM, 30.05.03
 Innlegg PM, 31.05.03
 Innlegg PM, 13.06.03
 CONV 830/03, 10.07.03

Eksternt

Høring, "Indagine conoscitiva sul futuro dell'Unione Europea. Commissioni riunite III (Affari esteri e comunitari) e XIV (politiche dell'unione europea) della Camera dei Deputati e 3^a (Affari esteri, emigrazione) e giunta per gli affari delle Comunità europee del Senato della Repubblica", 17.12.02
 "Daremo radici al testo", intervju, *Avvenire*, 08.02.03
 Debatt, *Senato*, "Legislatura 14° - Aula – Resoconto stenografico della seduta n. 249", 05.03.03
 Debatt, *Camera dei Deputati*, "Resoconto stenografico dell'Assemblea. Seduta n. 276", 06.03.03
 "Più Unione non vuol dire Super-Stato", innlegg, *Il Sole 24 Ore*, 09.03.03
 "Le divisioni sono alle spalle. L'Europa avrà una difesa comune", intervju, *il Secolo XIX*, 04.04.03
 "Pronti a dare un contributo decisivo", intervju, *Il Giornale*, 16.05.03
 "Convenzione: l'Italia protagonista", innlegg, *Charta Minuta*, nr. 55, april-mai 2003
 "La proposta dei fondatori può sbloccare il Trattato Ue", intervju, *il Secolo XIX*, 06.06.03
 "Sul presidente Ue siamo a un passo dall'intesa", intervju, *il Mattino*, 06.06.03
 "Sull'Europa un equilibrato compromesso", intervju, *La Stampa*, 13.06.03
 "Un buon esito, dopo tante difficoltà, ora nessuno pensi a metterlo in discussione", intervju, *Secolo d'Italia*, 14.06.03.
 "Fini soddisfatto, Casini meno", intervju, *Il Gazzettino*, 14.06.03
 "Costituzione, un grande ruolo per i sei Paesi fondatori", innlegg, *Corriere della Sera*, 15.06.03
 Debatt, *Senato*, "Dibattito sul progetto di costituzione europea, Senato della Repubblica, XIV Legislatura, 427° seduta pubblica", 01.07.03
 "Giovanni Paolo II Padre dell'Europa, Il magistero europeista del Vescovo di Roma", tale, Strasbourg, 02.07.03

FASE III: 12. JULI 2003 →**Eksternt**

"L'Italia difenda l'equilibrio di Giscard. Si fa l'Europa, ma non un super stato", innlegg, *il Riformista*, 16.07.03
 "La Convenzione: una tappa fondamentale verso una patria comune europea", s. 13-18 i *La Convenzione Europea. La riforma costituzionale dell'UE e il ruolo dell'Italia*, Roma: Ministero degli Affari Esteri, september 2003
 Debatt Europaparlamentet, "Debate on the European Convention", 03.09.03
L'Europa che verrà. Il destino del continente e il ruolo dell'Italia, Roma: Fazi, november 2003

Høring, "Indagine conoscitiva sul futuro dell'Unione Europea. Commissioni riunite III (Affari esteri e comunitari) e XIV (politiche dell'unione europea) della Camera dei Deputati e 3° (Affari esteri, emigrazione) e 14° (Politiche dell'Unione Europea) del Senato della Repubblica. Resoconto stenografico, 25", 04.11.03

Debatt, *Camera dei Deputati*, "Informativa urgente del Governo sul processo di adesione della Turchia all'Unione europea", 03.12.04

Kilder Marco Follini

Camera dei Deputati (Centro Cristiano Democratico)

Hjemmeside: www.marcofollini.it

	INTERNT						EKSTERNT			
	PM	CONV		ENDR		Totalt	MED	PARL	DIV	Totalt
		Egne	Felles	Egne	Felles					
FASE I	4	1	0	-	-	5	6	0	0	6
FASE II	5	0	6	4	7	22	10	2	0	12
FASE III	-	-	-	-	-	-	2	1	1	4
Totalt	9	1	6	4	7	27	18	3	1	22

FASE I: 28. FEBRUAR – 27. OKTOBER 2002

Internt

Innlegg PM, 21.03.02
 Innlegg PM, 06.06.02
 WD I WG VI, 17.06.02 (alene)
 Innlegg PM, 11.07.02
 Innlegg PM, 04.10.02

Eksternt

“Si deve pensare in chiave mondiale”, intervju, *Avvenire*, 01.03.02
 “Non c'è più posto per la Lega se lo strappo è sulla politica estera”, intervju, *La Repubblica*, 04.03.02
 “Stiamo attenti a non creare equivoci”, intervju, *Avvenire*, 05.03.02
 “Un 'cristiana' Ccd e Nania criticano Pera”, intervju, *Il Messaggero*, 18.05.02
 “L'Europa è un'occasione, non un nemico”, intervju, *La Stampa*, 26.08.02
 “Follini frena: nella Carta niente 'radici cristiane'”, intervju, *Il Messaggero*, 22.09.02

FASE II: 28. OKTOBER 2002 – 11. JULI 2003

Internt

Innlegg PM, 29.10.02
 Innlegg PM, 20.01.03
 CONV 503/03, 23.01.03
 CONV 538/03, 05.02.03
 CONV 542/03, 06.02.03
 Innlegg PM, 27.02.03
 CONV 626/03, 19.03.03
 Innlegg PM, 15.05.03
 CONV 765/03, 28.05.03
 Innlegg PM, 20.05.03
 CONV 820/03, 10.07.03

Eksternt

“Bello e (im)possible”, innlegg, *La Stampa*, 18.01.03
 “Più facile integrare gli altri Paesi se ci sarà un unico coordinatore”, innlegg, *Il Giornale*, 21.01.03
 “Sull'Europa dico no a Fini”, intervju, *Il Riformista*, 22.01.03
 “Confronti da vincere. Battaglie da non fare”, innlegg, *Avvenire*, 11.02.03
 “Follini (Ppe): conciliabili la religione e lo Stato laico”, intervju, *Avvenire*, 28.02.03
 Info om Konventets arbeid, *Camera dei Deputati*, “Resoconto stenografico dell'Assemblea. Seduta n. 276. Discussione sulle comunicazioni del Vice Presidente del Consiglio dei ministri sull'attività della Convenzione europea e connesse mozioni”, 06.03.03
 “La politica internazionale non si fa in piazza”, intervju, *Il Messaggero*, 28.03.03
 Info om Konventets arbeid, *Camera dei Deputati*, 03.06.03

- “Unione senza veti”, intervju, *Avenire*, 05.06.03
“Un compromesso per dare forza alla Convenzione”,
innlegg, *Il Sole 24 Ore*, 06.06.03
“La tartaruga di Giscard deve fare ancora strada”, innlegg,
Corriere della Sera, 17.06.03
“Contro il provincialismo e l'anomalia Bossi”, intervju, *Il
Riformista*, 30.06.03

FASE III: 12. JULI 2003 →

Eksternt

- Informasjon om IGCens arbeid, *Camera dei Deputati*,
10.12.03
Tale, UDCs partikongress, 20.03.04
“Il Carroccio dovrà firmare il patto sulla politica estera”,
intervju, *Il Messaggero*, 20.12.04
“Europa, facciamo una cabina di regia a quattro”, intervju,
Corriere della Sera, 27.12.04

Kilder Peter Hain

Storbritannias regjering (Labour Party)

Hjemmeside: www.peterhain.org

	INTERNT						EKSTERNT			
	PM	CONV		ENDR		Totalt	MED	PARL	DIV	Totalt
	Egne	Felles	Egne	Felles						
FASE I	12	3	2	-	-	17	5	6	7	18
FASE II	34	7	9	250	6	306	2	11	1	14
FASE III	-	-	-	-	-	-	0	1	2	3
Totalt	46	10	11	250	6	323	7	18	10	35

FASE I: 28. FEBRUAR – 27. OKTOBER 2002

Internt

Innlegg PM, 21.03.02

Innlegg PM, 15.04.02

Innlegg PM, 23.05.02

CONV 66/02, 28.05.02 (alene)

CONV 88/02, 14.06.02 (alene)

Innlegg PM, 24.06.02

Innlegg PM, 11.07.02 (x2)¹

Innlegg PM, 12.09.02

WD 22, WG 1, 18.09.02 (alene)

Innlegg PM, 03.10.02 (x4)

Innlegg PM, 04.10.02

CONV 345/02, 15.10.02²

CONV 345/1/02 REV 1, 16.10.02

Eksternt

"Time to rein in the Commission", intervju, *Guardian*, 28.02.02

"Hain denies superstate move", intervju, *BBC Radio 4's*

Today Programme, 28.02.02

Høring, "Democracy and Accountability in the EU and the Role of National Parliaments", *House of Commons Select Committee on European Scrutiny*, 06.03.02

"South Yorkshire and the European Union", tale, Sheffield Hallam University Conference, 07.03.02

"Europe's message at Barcelona", tale, Social Market Foundation, London, 13.03.02

"Europe for its citizens", tale, *Polityka Magazine*, Warszawa, 26.03.02

"Britain and Cyprus: Working together for the Future of Europe", tale, Nicosia, 10.04.02

Debatt, Westminster, "The Case for EU Enlargement", innlegg, *Adjournment Debate*, 16.04.02

Høring, "Barcelona European Council", *House of Commons Select Committee on European Scrutiny*, 24.04.02

"What if we were out of Europe?", tale, Chatham House, London, 07.05.02

BBC Breakfast with Frost, intervju, 12.05.02

Debatt, *House of Commons Hansard Debate*, 18.06.02

BBC Breakfast with Frost, intervju, 23.06.02

"Where next for Europe?", tale, Law Society, London, 25.06.02

"Hain's new EU vision", intervju, *BBC News Online*, 01.07.02

Høring, "Seville European Council", *House of Lords Select Committee on European Union*, 09.07.02

Høring, "The Seville Council and the Convention on the Future of Europe", *House of Commons Select Committee on European Scrutiny*, 16.07.02

"Britain, Italy and the New Europe", tale, Italian Chamber of Commerce Dinner, London, 26.09.02

FASE II: 28. OKTOBER 2002 – 11. JULI 2003

Internt	Eksternt
Innlegg PM, 28.10.02	Høring, "European Council Enlargement and the Convention on the Future of Europe", <i>House of Commons Select Committee on European Scrutiny</i> , 20.11.02
Innlegg PM, 29.10.02 (x2)	
Innlegg PM, 07.11.02	
WD 27, WG VII, 12.11.02	
WD 40, WG VII, 19.11.02 (alene)	Debatt, <i>House of Commons Hansard Debate</i> , 02.12.02
WD 56, WG VII, 03.12.02 (alene)	"Rebel inside the tent", intervju, <i>BBC News Online</i> , 16.12.02
Innlegg PM, 05.12.02	"The way to get Europe to work", innlegg, <i>Financial Times</i> , 29.01.03
Innlegg PM, 06.12.02	
WD 1, WG XI, 10.12.02 (alene)	"Interview with Peter Hain: Reply to questions from Jan Kreutz, Vice-President of JEF Europe", intervju, <i>Convention Bulletin Edn 21</i> , 05.02.03
WD 66, WG VII, 12.12.02 (alene)	
Innlegg PM, 20.12.02 (x4)	
WD 13, WG XI, 07.01.03	Høring, "The Future of Europe: 'Social Europe'", <i>House of Lords Select Committee on European Union</i> , 12.03.03
WD 14, WG XI, 07.01.03 ³ (alene)	Debatt, Westminster, "The Future of Europe: A Union of Sovereign Member States", innlegg, <i>Adjournment Debate</i> , 20.03.03
Innlegg PM, 20.01.03	
Innlegg PM, 21.01.03	
WD 42 REV 1, WG XI, 23.01.03	
CONV 526/03, 03.02.0 ⁴	Høring, "The Future of Europe: Constitutional Treaty – Draft Articles on the Institutions", <i>House of Lords Select Committee on European Union</i> , 25.03.03
Innlegg PM, 06.02.03 (x2)	
Innlegg PM, 07.02.03 (x2)	
CONV 538/03, 19.02.03 ⁴	Høring, "The Convention's Proposal on Criminal Justice", <i>House of Commons Select Committee on European Scrutiny</i> , 25.03.03
CONV 591/03, 28.02.03	
Innlegg PM, 05.03.03	
Innlegg PM, 03.04.03 (x3)	Høring, "The Inter-Governmental Conference 2004: The Convention on the Future of Europe", <i>House of Commons Select Committee on Foreign Affairs</i> , 01.04.03
Innlegg PM, 04.04.03 (x2)	
Innlegg PM, 25.04.03	
WD 4, CIRCLE 3, 11.04.03 (alene)	Debatt, <i>House of Commons</i> , "Business of the House", 26.06.03
CONV 659/03, 14.04.03	
CONV 714/03, 05.05.03 (alene)	Debatt, <i>House of Commons</i> , "European Constitution", 02.07.03
Innlegg PM, 15.05.03 (x3)	
Innlegg PM, 16.05.03 (x2)	Høring, "The Future of Europe – the Convention's Draft Constitutional Treaty", <i>House of Lords Select Committee on European Union</i> , 08.07.03
CONV 753/03, 21.05.03	
CONV 766/03, 28.05.03	
Innlegg PM, 30.05.03 (x2)	Debatt, <i>House of Commons</i> , "Convention on the Future of Europe", 09.07.03
Innlegg PM, 31.05.03 (x2)	
Innlegg PM, 11.06.03 (x2)	

FASE III: 12. JULI 2003 →

Eksternt
Høring, "The Convention, the draft Treaty and the IGC", <i>House of Commons Select Committee on European Scrutiny</i> , 16.07.03
"The Constitutional Treaty: Democracy, Power and the Future – Views from Bonde, Dini, Hain and Rupel", intervju, <i>Challenge Europe Online Journal</i> , 17.09.03
<i>International Affairs</i> , intervju, oktober 2003

¹ Hain tar ordet fem ganger, men ettersom det er flere replikker er det bare registrert som to innlegg.

² Bidraget er den såkalte "Cambridge-teksten", et utkast til en konstitusjonstraktat som ble skrevet av en gruppe jurister ved Universitetet i Cambridge på oppdrag fra den britiske regjeringen.

³ Dette dokumentet er også inkludert i WD 26 REV datert 16.01.03.

⁴ Hain skriver eksplisitt at bidragene er uttrykk for den britiske regjeringens syn.

Kilder David Heathcoat-Amory

House of Commons (Conservative Party)

Hjemmeside: www.davidheathcoatamory.co.uk

	INTERNT					EKSTERNT				
	PM	CONV		ENDR*		MED	PARL	DIV	Totalt	
	Egne	Felles	Egne	Felles	Totalt					
FASE I	10	2	1	-	-	13	0	6	2	8
FASE II	19	1	12	80	48	160	3	7	3	13
FASE III	-	-	-	-	-	-	2	3	3	8
Totalt	29	3	13	80	48	173	5	16	8	29

* Heathcoat-Amory sier selv at han har kommet med nesten 300 endringsforslag (høring 07.05.03, 16.06.03) men bare 160 er tilgjengelige på Konventets hjemmeside.

FASE I: 28. FEBRUAR – 27. OKTOBER 2002

Internt

Innlegg PM, 22.03.02¹
 Innlegg PM, 15.04.02
 CONV 31/02, 15.04.02
 Innlegg PM, 16.04.02
 Innlegg PM, 23.05.02
 Innlegg PM, 24.05.02
 Innlegg PM, 06.06.02
 Innlegg PM, 07.06.02
 Innlegg PM, 24.06.02
 WD 14, WG V, 07.08.02 (alene)
 Innlegg PM, 12.09.02
 CONV 266/02, 12.09.02² (alene)
 Innlegg PM, 03.10.02

Eksternt

“Convention on the Future of Europe”, tale, Seventh Congress for Democracy, London, 01.03.02
 Høring, “Convention on the Future of Europe”, *House of Lords Select Committee on European Union*, 30.04.02
 Høring, “Convention on Future of Europe”, *House of Commons Select Committee on European Scrutiny*, 21.05.02
 Høring, “The Inter-Governmental Conference 2004: The Convention on the Future of Europe”, *House of Commons Select Committee on Foreign Affairs*, 18.06.02
 Høring, “The Future of Europe”, *House of Commons Standing Committee on the Convention*, 16.07.02
 Høring, “Convention on the Future of Europe”, *House of Lords Select Committee on European Union*, 08.10.02
 “A Free and Democratic Europe”, tale, Conservative Party Conference 2002, Bournemouth, 09.10.02
 Høring, “The Future of Europe”, *House of Commons Standing Committee on the Convention*, 23.10.02

FASE II: 28. OKTOBER 2002 – 11. JULI 2003

Internt

Innlegg PM, 28.10.02
 Innlegg PM, 07.11.02
 Innlegg PM, 08.11.02
 WD 25, WG X, 25.11.02 (alene)
 Innlegg PM, 05.12.02
 Innlegg PM, 06.12.02
 Innlegg PM, 20.01.03

Eksternt

Høring, “Committee on the Convention”, *House of Commons Standing Committee on the Convention*, 12.02.03
 Høring, “Twenty-Sixth Report on the Working Group on ‘Freedom, Security and Justice’ of the Convention on the Future of Europe”, *House of Commons Select Committee on European Scrutiny*, 19.03.03

- Innlegg PM, 21.01.03
 CONV 503/03, 23.01.03
 Innlegg PM, 07.02.03
 CONV 567/03, 19.02.03
 Innlegg PM, 27.02.03
 CONV 590/03, 28.02.02
 Innlegg PM, 28.02.03
 CONV 599/03, 07.03.03
 Innlegg PM, 17.03.03 (x2)
 CONV 658/03, 31.03.03
 Innlegg PM, 03.04.03
 Innlegg PM, 24.04.03
 Innlegg PM, 15.05.03 (x2)
 CONV 745/03, 16.05.03
 CONV 765/03, 28.05.03
 CONV 773/03, 30.05.03³
 Innlegg PM, 30.05.03
 CONV 781/03, 03.06.03⁴
 Innlegg PM, 05.06.03
 CONV 819/03, 27.06.03
 CONV 844/03, 07.07.03
 CONV 830/03, 10.07.03
 Innlegg PM, 10.07.03
- Høring, "The Future of Europe", *House of Commons Standing Committee on the Convention*, 19.03.03
 Debatt, *Westminster Hall*, "Convention on the Future of Europe", 20.03.03
 Intervju, *The Bruges Group* (datert, tilgjengelig på: <http://www.brugesgroup.com/mediacentre/interviews.live?article=147>)
 Høring, "The Convention on the Future of Europe", *House of Commons Standing Committee on the Convention*, 07.05.03
 "Story of David versus Goliath, the Euro-giant", intervju, *Telegraph*, 10.05.03
 "Not too late to turn the EU tanker (joint appeal from across Europe)", innlegg, egen hjemmeside, 20.05.03⁴
 Høring, "The Future of Europe", *House of Commons Standing Committee on the Convention*, 16.06.03
 "The proposed EU constitution fundamentally changes the union", innlegg, *Telegraph*, 18.06.03
The European Constitution and what it means for Britain, London: Centre for Policy Studies, juni 2003
 "The impact of the European Constitution", tale, 26.06.03
 Debatt, *House of Commons*, "Convention on the Future of Europe", 09.07.03

FASE III: 12. JULI 2003 →

Eksternt

- Debatt, *House of Commons*, 16.09.03
 "The failure of the draft constitution", tale, 19.09.03
 "How would you vote in a referendum favouring the European Constitution?", intervju, *Head to Head, RSA Journal*, oktober 2003
 Debatt, *House of Commons*, 30.03.04
 "I wouldn't even share a house on these terms – I'd have to move out", innlegg, *Telegraph*, 29.04.04
The European Constitution and what it means for Britain (2. utg.), London: Centre for Policy Studies, mai 2004
 "Winning the EU Constitution Referenda", innlegg, seminar arrangert av *SOS Democracy* og Europaparlamentet, Brussel, 21.06.04
 Høring, "Scrutiny of European business", *House of Commons Select Committee on Modernisation of the House of Commons*, 23.06.04

¹ Innlegget er funnet på: <http://www.conservatives.com>.

² Bidraget er dobbeltregistrert, da det også er registrert som CONV 291/02, datert 24.09.02.

³ Dette bidraget er minoritetsrapporten som ble levert Presidiet av ni euroskeptiske konventmedlemmer, "Minority Report – There is another way: The Europe of Democracies".

⁴ Bidraget med tittelen "A Voice for Millions: An Alternative Route for the Convention" er også lagt ut på Heathcoat-Amorys hjemmeside. Her inneholder det i tillegg en introduksjon og har tittelen "Not too late to turn the EU tanker" (oppført under eksterne kilder).

Kilder Timothy Kirkhope

Europaparlamentet (Conservative Party, Group of the European People's Party
(Christian Democrats) and European Democrats)

Hjemmeside: www.kirkhope.org.uk

	INTERNT					EKSTERNT				
	PM	CONV		ENDR		MED	PARL	DIV	Totalt	
	Egne	Felles	Egne	Felles	Totalt					
FASE I	7	1	0	-	0	8	3	3	4	10
FASE II	11	3	3	138	0	155	2	8	2	12
FASE III	-	-	-	-	-	-	0	7	1	8
Totalt	18	4	3	138	0	163	5	18	7	30

FASE I: 28. FEBRUAR – 27. OKTOBER 2002

Internt	Eksternt
Innlegg PM, 21.03.02	"The 'Future of Europe' Convention", <i>Conservative Future of Europe Paper 1</i> , 26.02.02
Innlegg PM, 16.04.02	Debatt Europaparlamentet, 11.03.02
Innlegg PM, 23.05.02	Debatt Europaparlamentet, 08.04.02
Innlegg PM, 06.06.02	"The 'Future of Europe' Convention: An opportunity for democratic renewal", <i>New Politics Network Article</i> , 22.04.02
WD 10 WG V, 16.07.02 ¹ (alene)	"Sound of silence", innlegg, <i>Daily Telegraph</i> , 25.05.02
Innlegg PM, 12.09.02	"The Future of Europe", tale, National European Forum, 11.07.02
Innlegg PM, 03.10.02	Debatt Europaparlamentet, 05.09.02*
	"Speech to the Conservative Future National Weekend", tale, 08.09.02
	"No' to a European Constitution", innlegg, <i>Sunday Telegraph</i> , 22.09.02
	"All to play for in Convention", innlegg, <i>House Magazine</i> , 07.10.02

FASE II: 28. OKTOBER 2002 – 11. JULI 2003

Internt	Eksternt
Innlegg PM, 29.10.02	"Regarding accusations of mischievous interpretation by Peter Hain MP", innlegg, <i>EU Reporter</i> , 11.11.02
Innlegg PM, 07.11.02	Debatt Europaparlamentet, 20.11.02 ⁴
CONV 419/02 21.11.02 ² (alene)	Debatt Europaparlamentet, 05.12.02 ⁴
Innlegg PM, 20.01.03	"Adam Smith and the wealth of Europe", innlegg, <i>Financial Times</i> , 11.12.02
Innlegg PM, 06.02.03	"Economic governance in the European Union", artikkel, tilgjengelig på www.conservatives.com , 15.01.03
Innlegg PM, 27.02.03	Debatt Europaparlamentet, 15.01.03 ⁴
Innlegg PM, 18.03.03	Debatt Europaparlamentet, 11.02.03 ⁴
Innlegg PM, 20.03.03	
CONV 632/03, 20.03.03 (alene)	
Innlegg PM, 03.04.03	

Innlegg PM, 24.04.03	Debatt Europaparlamentet, 27.03.03
Innlegg PM, 15.05.03	Debatt Europaparlamentet, 08.04.03
CONV 765/03, 28.05.03	Debatt Europaparlamentet, 15.05.03 ⁴
Innlegg PM, 05.06.03	Debatt Europaparlamentet, 19.06.03 ⁴
CONV 807/03, 16.06.03 ³ (alene)	"Reflections on the Convention", tale, EEP-ED Study Day,
CONV 819/03, 27.06.03	København, 25.06.03
CONV 830/03, 10.07.03	

FASE III: 12. JULI 2003 →

Eksternt

Høring, "Eleventh Report: Handling EU Asylum Claims: new approaches examined", *House of Lords Select Committee on European Union*, 15.10.03

"The Future of the Enlarged Union", tale til Europaparlamentet, Strasbourg, 04.05.2004

Debatt Europaparlamentet, 24.09.03

Debatt Europaparlamentet, 22.10.03

Debatt Europaparlamentet, 04.05.2004

Debatt Europaparlamentet 15.12.2004

"EU Constitution is wrong for Europe", debattinnlegg, Europaparlamentet 11.01.2005

The Simplifying Treaty: Making the EU Do Less, but Better, September 2005. Tilgjengelig på: <http://www.kirkhope.org/pdf/05-10-11%20simplifying%20treaty.pdf>

¹ Bidraget er dobbeltregistrert, da det også er registrert som WG I WD 16, datert 05.09.02.

² Bidraget er dobbeltregistrert, da det også er registrert som WD 12 WG X, datert 07.11.02.

³ Bidraget er Timothy Kirkhopes alternative tekst, "A simplifying Treaty for a European Community: a Conservative alternative to the Praesidium's Draft". Her setter han også sin egen tekst opp mot utkastet og sammenligner artikkel for artikkel.

⁴ Hans innlegg her er begrenset til korte begrunnelser for sin stemmegiving i spesifikke saker som er oppe til votering i EP.

Kilder Linda McAvan

Europaparlamentet (Labour Party, Socialist Group in the European Parliament)

Hjemmeside: www.lindamcavanmep.org.uk

	INTERNT						EKSTERNT			
	PM	CONV		ENDR		Totalt	MED	PARL	DIV	Totalt
		Egne	Felles	Egne	Felles					
FASE I	4	2	1	-	-	7	0	0	0	0
FASE II	13	0	0	25	80	118	0	0	1	1
FASE III	-	-	-	-	-	-	1	0	1	2
Totalt	17	2	1	25	80	125	1	0	2	3

FASE I: 28. FEBRUAR – 27. OKTOBER 2002

Internt

Innlegg PM, 22.03.02
 Innlegg PM, 15.04.02
 Innlegg PM, 07.06.02
 WD 3 WG VI, 19.06.02 (alene)
 WD 7 WG VI, 08.07.02 (alene)
 CONV 189/02, 12.07.02
 Innlegg PM, 12.09.02

Eksternt

-

FASE II: 28. OKTOBER 2002 – 11. JULI 2003

Internt

Innlegg PM, 29.10.02
 Innlegg PM, 07.11.02
 Innlegg PM, 20.12.02
 Innlegg PM, 07.02.03
 Innlegg PM, 27.02.03
 Innlegg PM, 18.03.03
 Innlegg PM, 24.04.03
 Innlegg PM, 25.04.03
 Innlegg PM, 15.05.03
 Innlegg PM, 16.05.03
 Innlegg PM, 30.05.03
 Innlegg PM, 05.06.03
 Innlegg PM, 09.07.03

Eksternt

"The draft European Constitution: what is it? A briefing by Linda McAvan MEP & Richard Corbett MEP", 10.07.03

FASE III: 12. JULI 2003 →

Eksternt

"The new EU constitution. A briefing by Linda McAvan MEP and Richard Corbett MEP", tilgjengelig på http://www.lindamcavanmep.org.uk/special_reports/constitution
 "More wrangling over the future of Europe", innlegg, *Guardian*, 19.12.03

Kilder Cristiana Muscardini

Europaparlamentet (Alleanza Nazionale, Union for Europe of the Nations Group)

Hjemmeside: www.cristianamuscardini.it

	INTERNT						EKSTERNT			
	PM	CONV		ENDR		Totalt	MED	PARL	DIV	Totalt
		Egne	Felles	Egne	Felles					
FASE I	15	3	0	-	-	18	4	6	0	10
FASE II	21	14	5	83	0	123	2	9	0	11
FASE III	-	-	-	-	-	-	5	6	0	11
Totalt	36	17	5	83	0	141	11	21	0	32

FASE I: 28. FEBRUAR – 27. OKTOBER 2002

Internt

Innlegg PM, 22.03.02 (x2)
 Innlegg PM, 15.04.02 (x3)
 Innlegg PM, 16.04.02
 Innlegg PM, 23.05.02 (x2)
 Innlegg PM, 06.06.02
 Innlegg PM, 24.06.02
 Innlegg PM, 25.06.02
 Innlegg PM, 11.07.02
 CONV 208/02, 19.07.02 (alene)
 WD 14, WG III, 10.9.02 (alene)
 Innlegg PM, 12.9.02
 Innlegg PM, 17.9.02
 WD 17, WG III, 17.9.02
 Innlegg PM, 03.10.02 (alene)

Eksternt

Intervju, *Il Sole 24 Ore*, 25.02.02¹
 Debatt Europaparlamentet, 20.03.02
 Innlegg, *Notizie dall'Osservatorio*, årgang I, nr. 1, mars 2002
 Debatt Europaparlamentet, 11.04.02
 "Non cambiamo strategia, no ai popolari europei", intervju,
Il Tempo, 23.04.02
 Debatt Europaparlamentet, 14.05.02
 "I progetti della nuova Eurodestra", innlegg, *Secolo d'Italia*,
 27.06.02
 Debatt Europaparlamentet, 03.07.02
 Debatt Europaparlamentet, 04.07.02
 Debatt Europaparlamentet, 04.09.02

FASE II: 28. OKTOBER 2002 – 11. JULI 2003

Internt

Innlegg PM, 29.10.02
 Innlegg PM, 07.11.02
 WD 17, WG IX, 12.11.02 (alene)
 Innlegg PM, 20.12.02
 Innlegg PM, 20.01.03
 Innlegg PM, 21.01.03
 CONV 531/03, 04.02.03 (alene)
 CONV 532/03, 04.02.03 (alene)
 CONV 533/03, 04.02.03 (alene)
 CONV 539/03, 05.02.03 (alene)
 Innlegg PM, 06.02.03
 Innlegg PM, 07.02.03
 CONV 542/03, 06.02.03
 CONV 553/03, 13.02.03 (alene)

Eksternt

"Precisazione di C.M.", innlegg, *Liberio*, 16.11.02
 Høring, "Indagine conoscitiva sul futuro dell'Unione Europea.
 Commissioni riunite III (Affari esteri e comunitari) e XIV
 (politiche dell'unione europea) della Camera dei
 Deputati e 3° (Affari esteri, emigrazione) e giunta per gli
 affari delle Comunità europee del Senato della
 Repubblica. Resoconto stenografico, 14", 26.11.02
 "E ora consolidiamo questa Europa", intervju, *Secolo d'Italia*,
 15.12.02
 Debatt Europaparlamentet, 15.01.03
 Debatt Europaparlamentet, 29.01.03
 Debatt Europaparlamentet, 12.02.03
 Debatt Europaparlamentet, 11.03.03
 Debatt Europaparlamentet, 27.03.03

CONV 554/03, 13.02.03 (alene)	Debatt Europaparlamentet, 09.04.03
Tale PM, 27.02.03 ¹	Debatt Europaparlamentet, 14.05.03
Innlegg PM, 27.02.03	Debatt Europaparlamentet, 02.07.03
Innlegg PM, 17.03.03 (x2)	
Innlegg PM, 18.03.03 (x2)	
CONV 626/03, 19.03.03	
CONV 660/03, 01.04.03 (alene)	
Innlegg PM, 03.04.03	
Innlegg PM, 04.04.03	
Tale PM, 24.04.03 ¹	
Tale PM, 25.04.03 ¹	
Innlegg PM, 15.05.03 (x2)	
Innlegg PM, 16.05.03	
CONV 756/03, 22.05.03 (alene)	
CONV 765/03, 28.05.03	
Innlegg PM, 30.05.03	
CONV 784/03, 02.06.03 (alene)	
CONV 785/03, 02.06.03 (alene)	
Innlegg PM, 05.06.03	
Innlegg PM, 11.06.03	
CONV 819/03, 27.06.03	
Innlegg PM, 09.07.03	
CONV 830/03, 10.07.03	

FASE III: 12. JULI 2003 →

Eksternt

Debatt Europaparlamentet, 03.09.03
Debatt Europaparlamentet, 24.09.03
“Lettera aperta di Cristiana Muscardini: attenti, prefiche e untori si annidano ovunque”, innlegg, <i>Secolo d'Italia</i> , 10.10.03
“L'idea del vicepremier nata durante un pranzo in Portogallo”, intervju, <i>Liberio</i> , 11.10.03
Debatt Europaparlamentet, 22.10.03 (x2)
“L'Ulivo, questo sconosciuto”, intervju, <i>La Voce Repubblicana</i> , 13.11.03
“Nessuno stupore, ha ripetuto le tesi di Fiuggi”, intervju, <i>Il Messaggero</i> , 02.12.03
Debatt Europaparlamentet, 16.12.03
Debatt Europaparlamentet, 14.01.04
“Costituzione europea emozione e speranza”, innlegg, <i>Il Giorno</i> , 31.10.04

¹ De tre talene er registrert som innlegg holdt på plenumsmøtene 27.02.03, 24.05.03 og 25.04.03. De er imidlertid ikke inkludert i transkripsjonen av disse møtene, og regnes som skriftlige bidrag.

Kilder Gisela Stuart

House of Commons (Labour Party)

Hjemmeside: www.giselastuartmp.co.uk

	INTERNT					EKSTERNT				
	PM	CONV		ENDR		MED	PARL	DIV	Totalt	
	Egne	Felles	Egne	Felles						
FASE I	9	0	0	-	-	9	0	6	1	7
FASE II	17	2	5	0	2	26	2	7	2	11
FASE III	-	-	-	-	-	-	5	1	6	12
Totalt	26	2	5	0	2	35	7	14	9	30

FASE I: 28. FEBRUAR – 27. OKTOBER 2002

Internt

Innlegg PM, 22.03.02
 Innlegg PM, 15.04.02
 Innlegg PM, 07.06.02
 Innlegg PM, 11.07.02
 Innlegg PM, 12.07.02
 Innlegg PM, 12.09.02
 Innlegg PM, 13.09.02
 Innlegg PM, 03.10.02¹
 Innlegg PM, 04.10.02

Eksternt

Høring, "Convention on the Future of Europe", *House of Lords Select Committee on European Union*, 30.04.02
 Høring, "Convention on the Future of Europe", *House of Commons Select Committee on European Scrutiny*, 21.05.02
 Høring, "The Inter-Governmental Conference 2004: The Convention on the Future of Europe", *House of Commons Select Committee on Foreign Affairs*, 18.06.02
 Høring, "The Future of Europe", *House of Commons Standing Committee on the Convention*, 16.07.02
 Debattinnlegg, "The role of National Parliaments in the Future EU", *European Policy Centre Dialogue*, 13.09.02
 Høring, "Convention on the Future of Europe" *House of Lords Select Committee on European Union* 08.10.02
 Høring, "The Future of Europe", *House of Commons Standing Committee on the Convention*, 23.10.02

FASE II: 28. OKTOBER 2002 – 11. JULI 2003

Internt

Innlegg PM, 28.10.02 (x2)²
 Innlegg PM, 07.11.02
 Innlegg PM, 08.11.02
 WD 23 WG VIII, 21.11.02³
 WD 27 WG VIII, 04.12.02 (alene)
 Innlegg PM, 05.12.02
 WD 42 WG VIII, 06.12.02³
 Innlegg PM, 06.12.02 (x2)
 Innlegg PM, 20.12.02
 Innlegg PM, 21.01.03
 CONV 503/03, 23.01.03
 CONV 540/03, 06.02.03 (alene)
 Innlegg PM, 07.02.03

Eksternt

"National Parliaments and the Future of Europe", *Federal Trust Online Paper 07/02*, desember 2002
 "Zwischen Legitimität und Effizienz: Ergebnisse der Arbeitsgruppen 'Einzelstaatliche Parlamente' und 'Verteidigung' im Konvent" (med Vanda Knowles og Silke Pottebohm), *Integration*, nr. 1/2003, s. 10-16
 Høring, "The Fifteenth Report *The Future of Europe – Convention Working Group Reports on Defence and External Action*", *House of Lords Select Committee on European Union*, 23.01.03
 Høring, "The Eleventh Report *The Future of Europe: National Parliaments and Subsidiarity – the Proposed Protocols*", *House of Lords Select Committee on European Union*,

CONV 599/03, 07.03.03	28.01.03
Innlegg PM, 18.03.03 (x2)	Høring, "Committee on the Convention", <i>House of Commons Standing Committee on the Convention</i> , 12.02.03
Innlegg PM, 03.04.03 (x2)	Høring, "The Future of Europe", <i>House of Commons Standing Committee on the Convention</i> , 19.03.03
CONV 688/03, 14.04.03	Debatt, <i>Westminster Hall</i> , 20.03.03
Innlegg PM, 25.04.03 (x2)	Høring, "The Convention on the Future of Europe", <i>House of Commons Standing Committee on the Convention</i> , 07.05.03
Innlegg PM, 05.06.03	"We must hold decision-makers to account", intervju, <i>Telegraph</i> , 23.05.03
Innlegg PM, 10.07.03	Høring, "The Future of Europe", <i>House of Commons Standing Committee on the Convention</i> , 16.06.03
	"Die Briten sind zögerliche Europäer – und das tut Europa gut", essay, <i>Die Welt</i> , 11.07.03

FASE III: 12. JULI 2003 →

Eksternt

- "Caught in the coils of Giscard's folly", innlegg, *The Sunday Times*, 07.12.03.
The Making of Europe's Constitution, London: Fabian Society, desember 2003
- "We have to tear it up and start again", innlegg, *Guardian*, 17.12.03
- "Writing a Constitution for Europe – On balance I would rather have been in Philadelphia", tale, Institute of European Law, Birmingham University, februar 2004
- "A Vision of Europe fit for the 21st Century", innlegg, *Birmingham Post*, 21.02.04
- Tale, Federal Trust, London, 18.03.04
- "Few have read draft but already are rushing into Yes or No camp", innlegg, *Telegraph*, 29.04.04
- "EU midlife crisis: a time to reassess", innlegg, *Daily Telegraph*, 17.05.04
- "The EU Constitution: Where Next?", tale, Bruges Group, British Academy, London, 19.05.04
- Høring, "Scrutiny of European business", *House of Commons Select Committee on Modernisation of the House of Commons*, 23.06.04
- "That's no way to choose a president!", artikkel om EUs toppmøte, 29.06.04
- "Germany, the UK and the Future of Europe", *German Politics*, 13(4): s. 645–7, desember 2004

¹ Presentasjon av diskusjonen og fremgangen i arbeidsgruppen for de nasjonale parlamenters rolle, ledet av Gisela Stuart.

² Presentasjon av rapporten fra arbeidsgruppen for de nasjonale parlamenters rolle.

³ Dokumentet WD 23 presenteres som "Storbritannias bidrag til arbeidsgruppen om forsvar", mens WD 42 er en oppfølger som spesifiserer noen av argumentene fremsatt.

Det foreligger også et par innlegg om rent praktiske prosedyrer om organisering av møter for arbeidsgruppen om nasjonale parlamenter (07.06.02 og 04.04.03), disse er ikke inkludert i tabellen.

Kilder Antonio Tajani

Europaparlamentet (Forza Italia, Group of the European People's Party (Christian Democrats) and European Democrats)

Hjemmeside: www.tajani.it

	INTERNT					EKSTERNT				
	PM	CONV		ENDR		MED	PARL	DIV	Totalt	
	Egne	Felles	Egne	Felles	Totalt					
FASE I	6	4	1	-	-	11	10	3	0	13
FASE II	12	1	6	12	59	90	13	6	0	19
FASE III	-	-	-	-	-	-	3	10	1	14
Totalt	18	5	7	12	59	101	26	19	1	46

FASE I: 28. FEBRUAR – 27. OKTOBER 2002

Internt	Eksternt
Innlegg PM, 21.03.02	"Il Carroccio urla, ma poi vota bene", intervju, <i>Il Messaggero</i> , 05.03.02
Innlegg PM, 15.04.02	
Innlegg PM, 24.05.02 ¹	"Sinistra demagogica sulla Lega. E cieca su Berlino e Parigi", intervju, <i>Il Mattino</i> , 07.03.02
CONV 87/02, 11.06.02 (alene) ²	
Innlegg PM, 11.07.02	"Il Colle non ce l'ha con noi", intervju, <i>La Stampa</i> , 20.03.02
CONV 213/02, 24.07.02	"La sfida per un'Europa pluralista", innlegg, <i>Il Giornale</i> , 31.03.02 ³
Innlegg PM, 12.09.02	Debatt Europaparlamentet, 24.04.02
WD 23, WG III, 17.09.02 (alene)	Debatt Europaparlamentet, 15.04.02
Innlegg PM, 03.10.02	Debatt Europaparlamentet, 12.06.02
CONV 336/02, 10.10.02 (alene)	"Federazione di Stati", intervju, <i>Il Giorno RCN</i> , 14.07.02
CONV 337/02, 10.10.02 (alene)	"Le radici giudaico-cristiane come ponte fra latini e slavi", innlegg, <i>Corriere della Sera</i> , 24.07.02
	"Stiamo costruendo una federazione", intervju, <i>Il Giornale</i> , 27.08.02
	"Si firmerà a Roma il Trattato sulla nuova Costituzione europea", intervju, <i>Il Tempo</i> , 10.09.02
	"L'Europa faccia riformare le pensioni", intervju, <i>Il Tempo</i> , 20.10.02
	"Ma se l'Unione vuole contare nel mondo deve dare più fiducia alle sue istituzioni", intervju, <i>Il Giorno RCN</i> , 24.10.02

FASE II: 28. OKTOBER 2002 – 11. JULI 2003

Internt	Eksternt
Innlegg PM, 07.11.02	Debatt Europaparlamentet, 19.11.02
Innlegg PM, 08.11.02	"Nella Carta un riferimento alle radici cristiane", intervju, <i>Il Messaggero</i> , 23.11.02
Innlegg PM, 06.12.02	
CONV 456/02, 12.12.02 (alene)	Høring, "Indagine conoscitiva sul futuro dell'Unione Europea. Commissioni riunite III (Affari esteri e comunitari) e XIV (politiche dell'unione europea) della Camera dei Deputati e 3° (Affari esteri, emigrazione) e giunta per gli
Innlegg PM, 21.01.03	
CONV 480/03, 31.01.03	
CONV 542/03, 06.02.03	

Innlegg PM, 07.02.03	affari delle Comunità europee del Senato della
Innlegg PM, 27.02.03	Repubblica. Resoconto stenografico, 14", 26.11.02
Innlegg PM, 17.03.03	Debatt Europaparlamentet, 05.12.02
CONV 626/03, 19.03.03	"La bozza è filocomunitaria", intervju, <i>Il Tempo</i> , 05.12.02
Innlegg PM, 03.04.03	"Un unico presidente nella nuova Ue", innlegg, <i>Il Messaggero</i> ,
Innlegg PM, 24.04.03	18.12.02
Innlegg PM, 15.05.03	"Ue, servono soluzioni alternative per evitare i rischi
CONV 765/02, 28.05.03	dell'allargamento", innlegg, <i>Avanti!</i> , 21.01.03
Innlegg PM, 31.05.03	"L'Eredità forte", innlegg, <i>La Stampa</i> , 24.01.03
Innlegg PM, 11.06.03	Debatt Europaparlamentet, 29.01.03
CONV 819/02, 28.05.03	"Senza quel riferimento mancano le fondamenta", intervju,
CONV 830/02, 28.05.03	<i>Avvenire</i> , 07.02.03
	"Le radici cristiane non vanno cancellate", intervju, <i>Il Tempo</i> ,
	11.02.03
	Debatt Europaparlamentet, 12.02.03
	"L'Ue unita dai suoi valori cristiani", innlegg, <i>Il Messaggero</i> ,
	27.02.03
	"L'Unione sta crescendo ma deve seguire la via dell'unità",
	intervju, <i>Avvenire</i> , 01.03.03
	"L'Italia si sta battendo per i valori religiosi nella Ue", intervju,
	<i>Il Giornale</i> , 03.03.03
	"Sarebbe uno strumento del SuperStato che non vogliamo",
	intervju, <i>la Padana</i> , 04.04.03
	"Anche spagnoli e polacchi volevano un richiamo al
	cristianesimo", intervju, <i>Il Giornale</i> , 07.06.03
	"L'Europa di domani", innlegg, <i>Corriere della Sera</i> , 20.06.03
	Debatt Europaparlamentet, 02.07.03

FASE III: 12. JULI 2003 →

Eksternt

"L'impegno italiano: dare un'anima all'Ue", innlegg, <i>Il Giornale</i> ,
18.07.03
Debatt Europaparlamentet, 24.09.03
"Noi non ci arrendiamo", intervju, <i>Avvenire</i> , 25.09.03
Debatt Europaparlamentet, 08.10.03
Debatt Europaparlamentet, 22.10.03
Tale, <i>Forza Italia Giovani</i> , 15.11.03
Debatt Europaparlamentet, 19.11.03 (x2)
Debatt Europaparlamentet, 03.12.03
Debatt Europaparlamentet, 16.12.03
Debatt Europaparlamentet, 14.01.04
Debatt Europaparlamentet, 10.03.04
Debatt Europaparlamentet, 04.05.04
"Carta della Ue e Parlamento", intervju, <i>La Voce</i>
<i>Repubblicana</i> , 02.11.04

¹ Dette innlegget holdt på italiensk er også registrert i engelsk versjon, som en tale datert 23.05.02.

² Dokumentet er dobbeltregistrert, da det også er registrert som en tale Tajani skal ha holdt på plenums møtet 06.06.02. Men det er ikke transkribert noe innlegg fra Tajani på møtet denne dato.

³ Avisinnlegget tilsvarer med få unntak talen Tajani holdt på plenums møtet 21.03.02.

Konventet for EUs framtid la i 2003 fram et utkast til en europeisk grunnlovstraktat. Som et bidrag til å forstå hvordan de involverte aktørene kunne komme til enighet om en slik felles tekst, analyserer denne rapporten Konventet som en arena for kommunikativ handling. Analysen forsøker å identifisere endringer i aktørers argumentasjon og standpunkt over tid ut fra en forventning om konvergens på to nivåer. Utviklet aktørene en felles situasjonsoppfatning og betraktet prosessen som konstitusjonell? Konvergente i tilfelle posisjonene mot en anerkjennelse av behovet for en demokratisk konstitusjon på EU-nivå?

Marit Eldholm har Master i statsvitenskap fra Universitetet i Oslo og var tilknyttet ARENA som studentstipendiat.

ARENA – Senter for europaforskning er et flerfaglig senter under Det samfunnsvitenskapelige fakultet ved Universitetet i Oslo. Senterets hovedmål er å studere politiske integrasjonsprosesser i Europa og å bygge opp langsiktig forskningskompetanse om slike spørsmål i Norge.

P.O. Box 1143, Blindern
N-0317 Oslo, Norway
Tel: +47 22 85 76 77
arena@arena.uio.no
www.arena.uio.no